

Technická univerzita v Liberci

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

Analýza kriminality žáků středních škol

Bakalářská práce programu Specializace v pedagogice

Liberec 2013

Autor
Vedoucí bakalářské práce

Vojtěch Robovský
PhDr. Jana Wernerová, Ph.D.

Katedra: Katedra pedagogiky a psychologie
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství odborných předmětů

ANALÝZA KRIMINALITY ŽÁKŮ STŘEDNÍCH ŠKOL

ANALYSIS OF JUVENILE PUPILS OF SECONDARY SCHOOLS

Bakalářská práce: 12-FP-KPP-16

Autor:

Vojtěch Robovský

Podpis:

Vedoucí práce: PhDr. Jana Wernerová, Ph.D., katedra pedagogiky a psychologie
Konzultant: Mgr. Vladimír Šír, Policie ČR

Počet

Stran	Obrázků	Tabulek	Pramenů	Příloh
60	13	3	34	2

V Liberci dne: 13. dubna 2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Vojtěch Robovský**
Osobní číslo: **P10000951**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství odborných předmětů**
Název tématu: **ANALÝZA KRIMINALITY ŽÁKŮ STŘEDNÍCH ŠKOL**
Zadávající katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce: identifikovat různé formy kriminality studentů na středních školách v České republice.

Požadavky:

1. Prostudovat odbornou literaturu k danému tématu.
2. Uvést základní pojmy kriminality a příčiny vzniku kriminality žáků středních škol.
3. Zjistit četnost a druhy kriminality žáků středních škol.
4. Vyhodnotit a interpretovat získaná data.

Metody: analýza dokumentů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

1. Děti a jejich problémy. Sborník studií. Praha: Sdružení linka bezpečí, 2005. ISBN 80-239-4482-7.
2. Matoušek, O. a kol. Sociální práce v praxi. Praha: Portál, s.r.o., 2005. ISBN 80-7367-002-X.
3. Matoušek, O. a Kroftová, A. Mládež a delikvence. Možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže. Praha: Portál, s.r.o., 2003. ISBN 80-7178-771-X.
4. Vágnerová, M. Základy psychologie. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0841-3.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jana Wernerová, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2013**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

vedoucí katedry

Čestné prohlášení

Název práce: Analýza kriminality žáků středních škol
Jméno a příjmení autora: Vojtěch Robovský
Osobní číslo: P10000951

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne 13. dubna 2013

Vojtěch Robovský

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Janě Wernerové, Ph.D. z katedry pedagogiky a psychologie Technické univerzity v Liberci, za její dohled, rady a návrhy, připomínky a za její přístup a vedení při zpracování mé bakalářské práce.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá kriminalitou mládeže a je zaměřena na formy protiprávního jednání mladistvých žáků na středních školách v souvislosti s porušováním obecně platných právních norem ve společnosti. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část obsahuje sedm kapitol a praktická pak kapitoly čtyři.

Teoretická část se zaměřila na výklad a poznatky odborníků v oboru. Vysvětluje základní pojmy související s kriminalitou a popisuje vlivy působící na výskyt kriminálně závadového jednání mládeže. Následně se zabývá příčinami, které směřují k páchání kriminální činnosti mládeže.

Praktická část analyzuje shromážděná data a statistiky týkající se kriminality mládeže na území České republiky zejména v Liberci a okolí. V této části práce je provedeno dotazníkové šetření, ze kterého vyloučeny konkrétní výsledky v souvislosti s kriminalitou mládeže.

Klíčové pojmy

Kriminalita mládeže, pachatel, mladistvý, nezletilý, delikt, trestný čin, přestupek.

Abstract

The bachelor thesis deals with juvenile delinquency and focuses on forms of lawless behavior of young pupils at secondary schools in connection with violations of generally accepted legal norms in society. The thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part contains seven chapters and the practical part contains four chapters.

The theoretical part focused on interpretation and knowledge from experts in this scope. Explains the basic definitions associated with delinquency and describes the influences acting having a bearing on criminally behavior of juvenile. Then deals with the causes, that lead to the criminal activities of juvenile.

The practical part analyzes the collected data and statistics related to juvenile delinquency in the Czech Republic especially in Liberec and surroundings. In this part is done questionnaire survey that showed concrete results in the context of juvenile delinquency.

Keywords

Juvenile delinquency, the offender, juvenile, minor, the tort, the offence, the misdemeanor

Obsah

ÚVOD	13
TEORETICKÁ ČÁST.....	15
1 UŽITÉ POJMY.....	15
2 NEJČASTĚJŠÍ TRESTNÁ ČINNOST.....	18
2.1 MAJETKOVÁ TRESTNÁ ČINNOST	18
2.2 NÁSILNÁ TRESTNÁ ČINNOST.....	18
2.3 MRAVNOSTNÍ TRESTNÁ ČINNOST	19
3 MOŽNÉ PŘÍČINY KRIMINALITY.....	20
3.1 TEORIE MENTÁLNÍHO DEFEKTU.....	21
3.2 TEORIE SEBEKONTROLY	21
3.3 TEORIE SOCIÁLNÍ DEZORGANIZACE.....	21
4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VÝSKYT KRIMINALITY MLÁDEŽE.....	22
4.1 VROZENÉ OSOBNOSTNÍ DISPOZICE	22
4.2 PŘÍSLUŠNOST K POHLAVÍ	22
4.3 DĚDIČNOST	23
4.4 AGRESIVITA	23
4.5 INTELIGENCE.....	23
4.6 HYPERAKTIVITA A IMPULZIVITA	24
4.7 DOSPÍVÁNÍ.....	24
4.8 VZDĚLÁNÍ A SOCIÁLNÍ POSTAVENÍ.....	25
4.9 SOCIALIZACE	25
5 OKOLNÍ PROSTŘEDÍ MAJÍCÍ VLIV NA KRIMINALITU MLÁDEŽE	26
5.1 RODINA.....	26
5.2 ŠKOLA.....	27
5.3 PARTA.....	27
5.3.1 Záškoláctví.....	28
5.3.2 Šikana.....	28
5.4 MÉDIA.....	29
5.5 DEMOGRAFIE	29
6 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST MLÁDEŽE	30
6.1 POSTIH	30
6.2 PREVENCE.....	31
7 RÁMCOVÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY.....	32
7.1 VZDĚLÁVACÍ OBLAST RVP PRO STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLY	32
7.2 VZDĚLÁVACÍ OBLAST RVP PRO GYMNÁZIA	34

PRAKTICKÁ ČÁST	36
8 METODOLOGIE	36
8.1 CÍL A PŘÍNOS PRAKTICKÉ ČÁSTI	36
8.2 STANOVENÍ PŘEDPOKLADŮ	36
8.3 VÝZKUMNÉ METODY.....	37
8.3.1 Analýza výkazové dokumentace a vyhodnocení systémů dalších subjektů.....	37
8.3.2 Analýza výkazové dokumentace a vyhodnocení systémů	37
8.3.3 Dotazník.....	37
8.4 POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU	38
8.5 PRŮBĚH VÝZKUMU.....	38
9 INTERPRETACE A POPIS VÝSLEDKŮ STATISTICKÝCH VÝSTUPŮ TRESTNÉ ČINNOSTI	40
10 INTERPRETACE A POPIS VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	43
11 NAVRHOVANÁ DOPORUČENÍ.....	53
11.1 OBLAST ŠKOLSTVÍ.....	53
11.2 OBLAST SOCIÁLNÍ	53
11.3 OBLAST JUSTIČNÍ	54
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....	57
SEZNAM PŘÍLOH.....	60

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009.....	40
Obrázek č. 2 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010.....	41
Obrázek č. 3 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011.....	41
Obrázek č. 4 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2012 do 31. 12. 2012.....	42
Obrázek č. 5 - Rozdělení respondentů podle věku.....	44
Obrázek č. 6 - Reakce respondentů na kriminalitu dle lokality	45
Obrázek č. 7 - Reakce respondentů na kriminalitu dle pohlaví na školách mimo Liberec	46
Obrázek č. 8 - Reakce respondentů na kriminalitu dle pohlaví na školách v Liberci	47
Obrázek č. 9 - Povědomí o kriminalitě na středních školách z řad chlapců.....	48
Obrázek č. 10 - Povědomí o kriminalitě na gymnáziích z řad chlapců.....	48
Obrázek č. 11 - Povědomí o kriminalitě na středních školách z řad dívek	49
Obrázek č. 12 - Povědomí o kriminalitě na gymnáziích z řad dívek	50
Obrázek č. 13 - Důvěra v rodinu.....	51

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Celkový počet studentů.....	43
Tabulka č. 2 - Přesný počet respondentů dotazníkového šetření	44
Tabulka č. 3 - Číselný a procentuální ukazatel povědomí o kriminalitě.....	46

Seznam použitých zkratek

ADHD	- neurovývojová porucha projevující se od raného dětství (z angl. Attention Deficit Hyperactivity Disorder)
angl.	- anglický
CAN	- týrání (zneužívání) a zanedbávání dětí (z angl. Child Abuse and Neglect)
ČR	- Česká republika
ČSÚ	- Český statistický ústav
MŠMT	- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
PČR	- Policie České republiky
RVP	- Rámcový vzdělávací program
RVP G	- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
RVP SOV	- Rámcový vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání
SŠ	- střední škola
VÚP	- Výzkumný ústav Praha
ZŠ	- základní škola

Úvod

Chování jednotlivce, ať už v rámci celkového postoje jedince ve společnosti či jednotlivých vztahů mezi jedinci v dané společnosti, je podřízeno normám. Ty vymezují, do jaké míry je jednání člověka pro společnost a vzájemné soužití lidí sociálně akceptovatelné, únosné či neakceptovatelné.

Společenské normy chování jsou derivátem vzájemných vztahů jedinců v rámci jednotlivých společenství a kultur. Jsou utvářeny v čase zvyklostmi, chováním, tradicemi, ale i oblastí, ve které se vyvíjely. S rostoucí gramotností společenských skupin byly normy chování přetvářeny a staly se tak obecnými a závaznými pro jednání lidí ve společnosti současné. Tyto normy mají za následek vznik práv a zákonů, podle kterých se daná společnost řídí. Nezbytnou nutností, která zajišťuje, kontroluje a vymezuje práva, jež vznikla jednotlivým členům společnosti i společnosti samotné, jsou zabezpečována nástroji sociálního a právního zřízení kulturního společenství. V právním zřízení České republiky je ochrana lidských práv součástí práva trestního, ve kterém jsou zakotvena ta jednání, kterými dochází k porušení jednotlivých ustanovení a jsou definovány jako trestné činy a stejně tak postihy za nedodržení či porušení těchto platných norem.

Pro každé sociální zřízení s nastavenými formami společenských vztahů a norem, je o to závažnější ten způsob chování, kterým jsou společenské vazby a vztahy narušovány protiprávním jednáním zásahem do práv druhých, zejména však ze strany dětí a mladistvých. Včasná a dostatečná prevence, ale také represe, může společnosti dopomoci výrazným způsobem omezit páchání protiprávního jednání ze strany mladistvých a to i v jejich pozdějším, dospělém stádiu společenského života.

Při potírání kriminality, ale i ustavováním závazně platných právních norem, je důležitá analýza příčin trestně právního jednání s efektivním využitím teoretických a praktických zkušeností a vyhledáváním k tomu vhodných způsobů řešení.

Cíl práce je zaměřen na identifikaci různých forem kriminality studentů na středních školách v Liberci, jejich počtu a rozdělení, a to zejména sběrem a analýzou dokumentů a statistik. Získaná data byla syntetizována v praktické části. Získané poznatky mohou

být následně využity pro prevenci kriminality mládeže, pro výchovu mládeže, ale také pro další práce zaměřené na obdobná témata.

Teoretická část

1 Užité pojmy

Ve všech oblastech lidské činnosti, jsou užívána názvosloví ve smyslu běžné hovorové mluvy, ale také odborná názvosloví spjatá s právními a technickými normami – terminologie. Vzhledem k tomu, že se odborné i neodborné názvosloví neustále vyvíjí, ať už z důvodů rozvoje vědy a techniky, jazyka a poznání nebo například změnou legislativy, nemusejí se některé termíny přesně shodovat. Proto v následujícím textu budou vymezeny některé zásadní terminologické pojmy důležité pro tuto bakalářskou práci.

Delikt „je zaviněné protiprávní jednání, které je porušením práva. Takové jednání zakládá, ruší nebo mění subjektivní práva a povinnosti“ (Madar 2002, str. 303). Strukturálně rozdělujeme delikty do dvou skupin a to veřejnoprávní delikty, kdy se jedná o trestné činy a soukromoprávní delikty, což jsou skutky v občanském právu, které zahrnují odpovědnost za náhradu vzniklé škody (Straus, Nikl a Bílek 2002). „*Deliktem se rozumí skutek trestný jak soudně, tak administrativně nebo jinak.*“ (Madar 2002, str. 303).

Kriminalita je běžně chápána jako soubor činností jedince nebo skupiny, mající za následek dokonané protiprávní jednání, ale i takové jednání, jehož znaky jsou protiprávní a jsou ve stádiu pokusu a jsou definovány jako trestné činy. Takovýto soubor činností, kdy jeho porušením dojde k rozporu s platnými zákonnými pravidly společnosti, lze tedy definovat jako protiprávní jednání. Je-li znám subjekt, který je trestně odpovědný, je možné přistoupit například k sankcím, trestu, sjednání nápravy a náhrady škody.

Kriminalitou se zabývá vědní disciplína kriminologie. „*To je interdisciplinární věda zkoumající stav a vývoj kriminality, zabývá se jejich pachateli a jejich oběťmi, hledá příčiny a podmínky kriminality*“ (Madar 2002, str. 611).

Mladiství, pro potřeby trestního práva, jsou fyzickými osobami, pro něž je přesně ohraničen počátek a konec trestní odpovědnosti za spáchané trestné činy, popřípadě za spáchané skutky mající znaky přestupkového jednání.

Odpovědnost za takovéto skutky nastává vždy dnem, který je dnem následujícím po dovršení patnáctého roku věku a končí dnem, jež je dovršením osmnáctého roku života. (Chmelík 1998). Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., definuje „*dítě do patnáctého roku věku, a děti mezi patnáctým a osmnáctým rokem života a to z důvodu trestní odpovědnosti.*“ Předchůdce současného Trestního zákoníku, Trestní zákon č. 140/1961 Sb., stanovil věkové hranice pro mladistvé a nezletilé, jakožto pro „*fyzické osoby páchající činnost mající znaky trestného činu.*“

Bakalářská práce je zaměřena na juvenilní delikvenci, která se týká jen věkové kategorie osob mladistvých, tedy dětí, a to ve věku od 15. do 18. roku života a o spáchaných skutcích touto skupinou fyzických osob, budeme hovořit jako o proviněních.

Pachatel je pojem, který je taxativně uveden v Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., pod § 22, odst. 1, „*Pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.*“ Toto znění však není vše, čím je pojem pachatel specifický. Musí se jednat o „*fyzickou osobu, která je starší patnácti let a je příčetná. Trestní právo je založeno na principu individuální odpovědnosti jednotlivých fyzických osob a nezná odpovědnost za cizí vinu. Trestní odpovědnost je odůvodněna pouze spácháním trestného činu. Vlastnosti pachatele (jeho způsob života, smýšlení) nemohou nikdy trestní odpovědnost založit. Osoba pachatele má však vliv na stupeň nebezpečnosti činu pro společnost. Pachatelem trestného činu se v širším smyslu rozumí též organizátor, návodce a pomocník.*“ (Madar 2002, str. 985).

Provinění bylo označení pro některá méně závažná protispolečenská jednání. Jednalo se zejména o skutky „*namířené proti majetku, proti rodinným vztahům, proti občanskému soužití a proti pracovní kázni. Provinění projednávaly Místní lidové soudy*“ (Madar 2002, str. 1182). Nyní, dle zákona č. 218/2003 Sb., *O soudnictví ve věcech mládeže*, se proviněním nazývá „*takový trestný čin, jehož pachatelem je osoba mladistvá.*“

Přestupek je správní delikt, jehož znaky nenaplnují skutkovou podstatu trestného činu a protiprávnost takového jednání není natolik nebezpečná pro společnost. „*Právní úprava jednotlivých druhů správních deliktů počítá s odlišnými předpoklady odpovědnosti, s odlišnými správně právními sankcemi a také s odlišným způsobem jejich uplatňování.*“ (Madar 2002, str. 1438). V právním systému České republiky se setkáváme se správními delikty ve formě přestupků a jiných správních deliktů, mezi které můžeme jmenovat disciplinární delikty, správní delikty fyzických a právnických osob.

Pro téma této bakalářské práce bude využíváno především Zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb., který uvádí definici přestupku v § 2, odst. 1, téhož zákona, jako „*zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.*“

Trestní čin lze definovat jako jednání, které je pro společnost nepřijatelné a nebezpečné. Jednání, které porušuje všeobecně platné právní normy zaštiťované státem. Znaky trestného činu jsou uvedeny v Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. a definice trestného činu je vedena pod § 13 odst. 1, Zákona č. 40/2009 Sb., kdy „*trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“ Odpovědnost trestného činu je pak definována v § 13, odst. 2, Zákona č. 40/2009 Sb., „*k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.*“

Trestný čin musí mít znaky skutkové podstaty trestného činu, musí mít trestně odpovědného pachatele, musí být protiprávní a v konkrétním případě nebezpečný pro společnost. (Madar 2002, str. 1558).

2 Nejčastější trestná činnost

Mezi nejčastější projevy kriminálně závadového jednání v literatuře autorů zabývajících se kriminalitou mládeže je kladen důraz především na trestnou činnost majetkovou, dále pak na násilnou trestnou činnost a trestnou činnost s mravnostním charakterem. Nyní bychom jednotlivou trestnou činnost charakterizovali.

2.1 Majetková trestná činnost

Majetková trestná činnost je jednou z nejobvyklejších činností, které se mladiství pachatelé dopouštějí. Jedná se především o krádeže. Definice krádeže je uvedena v Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. Krádeže se dopustí pachatel přisvojením si cizí věci, což je uvedeno v § 205, odst. 1, téhož zákoníku „*kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní.*“ Pro účely této práce budeme rozumět pod pojmem krádež taková jednání, jako jsou krádeže kapesní, věcí z automobilů, z bytů, z jiných objektů a krádeže ostatní. Jedním z aspektů krádeže a následného zmocnění se cizí věci je vloupání, což je překonání překážky a je uvedeno v § 205, odst. 1, písm. b) „*čin spáchá vloupáním.*“ Krádež vloupáním v sobě, pro účely této práce, obsahuje vloupání do obchodů, restaurací, domů a bytů, škol a kulturních zařízení a vloupání do ostatních objektů.

2.2 Násilná trestná činnost

Násilná trestná činnost je kriminální jednání mající znaky agrese. Ta je chápána jako predispozice k jednání, které porušuje sociální i právní normy a vede k omezení práv a narušení integrity živých bytostí. Za agresi je považován aktuální projev takového agresivního chování. (Vágnerová 1999, str. 757). Tato činnost zahrnuje především trestné činy Ublížení na zdraví dle § 146, Zákona č. 40/2009 Sb., Loupež dle § 173, Zákona č. 40/2009 Sb., ale také související trestný čin Porušování domovní svobody dle § 178, Zákona č. 40/2009 Sb., Vydírání dle § 175, Zákona č. 40/2009 Sb., Rvačky dle § 158, Zákona č. 40/2009 Sb., a ostatní násilné trestné činy.

2.3 Mravnostní trestná činnost

Mravnostní trestná činnost zahrnuje taková jednání, jejichž průvodním efektem je brutalita, jako je tomu například u trestného činu Znásilnění dle § 185, Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. Pro účely této práce se budeme zabývat sumarizací a analýzou jednání majícího znaky trestného činu Pohlavní zneužívání dle § 187, Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., kdy k sexuálnímu styku dochází bez překonání odporu ze strany obětí. Dále také trestným činem Kuplířství dle § 189, Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., Soulož mezi příbuznými dle § 188, Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., a ostatní mravnostní trestné činy.

„Pachatel i oběť jsou mladší 18 let, spíše je typické pro tuto skupinu věk 16 let. U tohoto jednání obvykle postrádáme násilí. K pohlavnímu styku dochází po vzájemné dohodě a časté jsou případy, kdy aktérem byla dívka – následně oběť. Dalším typickým znakem je citová vazba mezi pachatelem a obětí, první lásky.“ (Chmelík 2003, str. 72).

3 Možné příčiny kriminality

„Trestný čin vzniká jako souhra tří faktorů:

- *Motivovaný pachatel;*
- *Vhodný objekt (slabý a bezbranný);*
- *Vhodné podmínky (kde jsou lidé v okolí, kde je malá přehlednost a pro pachatele menší riziko).“ (Vágnerová 2004, str. 808).*

Vědním oborem zkoumajícím příčiny vzniku kriminality je kriminologie, která v Evropě vznikla z trestního práva a v USA se vyčlenila ze sociologie. Její nedílnou součástí je forenzní psychologie, která zkoumá osobnost pachatele po psychologické stránce.

Kriminologická měřítka berou především v úvahu společenskou nebezpečnost pachatelova činu. Typ spáchaného trestného činu – čili kvalifikaci činu z hlediska trestního práva – ale nevystihují pachatelovu osobnost. (Matoušek, Kroftová 2003, str. 17).

„Psychologické zkoumání různých kriminálních fenoménů navazuje na informace ostatních vědních oborů. Platí srozumitelná úvaha: čím více o kriminalitě víme, tím lépe můžeme uplatnit vlastní psychologické poznatky při řešení konkrétních kriminálních jevů počínaje jejich výkladem, přes jejich objasňování a vyšetřování a konče návrhy účelných strategií prevence.“ (Čírtková 2004, str. 47).

Výskytem kriminálních vzorců chování v průběhu života jedince se zabývá vývojová kriminologie. Po metodologické stránce hledí vývoj kriminologie na dva výzkumné projekty, retrospektivní a prospektivní. V retrospektivní pojetí se analyzuje výskyt kriminálního jednání určitého souboru zpětně, především ze spisů. Prospektivní využívají technik dotazování a interview s výzkumníkem a sdělování informací o sobě samém. Výzkumem delikvence dětí a dospívajících se zde hovoří a problému dvojité latence, což znamená, že výskyt delikventního jednání zůstane utajen jak před místy oficiální kontroly (první latence), tak před výzkumníky, neboť osoba v průběhu interview kritický incident zamlčí (druhá latence). Přes to dospěla vývojová kriminologie při analýze výskytu kriminality ke zjištění, že malá část mladistvých

delikventů mužského pohlaví váže na sebe velkou část trestných činů této věkové skupiny, zejména pak těch nejtěžších násilných deliktů. (Čírtková 2004, str. 76).

3.1 Teorie mentálního defektu

Podle Vágnerové (1999, str. 289).

Autorka v souvislosti s touto teorií zmiňuje nativistického H. H. Goddarda, jenž považoval za příčinu kriminálně závadového jednání mentální defekt. Jedinec, který se dopustil takového kriminálního jednání je „morálním idiotem“, který se není schopen přijatelně chovat.

3.2 Teorie sebekontroly

Podle Vágnerové (1999, str. 70).

Neschopnost sebeovládání je považována autorkou za jeden z nejdůležitějších předpokladů vedoucích k asociálnímu jednání. Porušení obecně platných právních norem v souvislosti s pácháním trestné činnosti je zde chápáno jako snadný a jednoduchý způsob uspokojení potřeb pachatele. Není zapotřebí důkladného plánování, enormního úsilí či zvláštních schopností. Uspokojení lze takto dosáhnout bezodkladně. Nelze však jednoznačně vyvodit závěr, že jedinec mající nad svým jednáním kontrolu nemůže spáchat trestný čin.

3.3 Teorie sociální dezorganizace

Podle Čírtkové (2004, str. 48).

Stav dezorganizace představuje destrukci sociální kontroly, deziluze a hodnotová dezorientace členů systému, úpadek interpersonálních kontaktů. Řídká sociální síť plodí anonymitu, frustruje velké skupiny obyvatel a negativně poznamenává děti a mládež. Za viditelné znaky jsou dnes považovány rostoucí plochy neobývaných budov, drogový abúzus, vraky, bandy teenagerů toulajících se ulicemi.

4 Faktory ovlivňující výskyt kriminality mládeže

4.1 Vrozené osobnostní dispozice

„Psychopatie je většinou psychiatrických škol pojímána jako trvalá, vrozená osobnostní dispozice, která staví člověka mimo normu. Je diagnostikována u pachatelů trestné činnosti velmi často. U mladistvých delikventů je ovšem velmi nesnadné odlišit povahové změny vyvolané bouřlivěji probíhajícím dospíváním od stálých povahových rysů, případně od projevů procesuálního psychického onemocnění. Hlavním kritériem při diagnostikování psychopatie je stálá, od dětství se projevující nerovnováha ve skladbě osobnostních vlastností, takže některé jsou nápadně vyvinuté, případně další některé nápadně chybí. Nositel této poruchy má kvůli ní opakované, stereotypní konflikty v sociálním prostředí.“ (Matoušek, Kroftová 2003, str. 31). Jako příklad je autory uveden přehled sestavený Adlerovou z roku 1991, ve kterém jsou zmíněny nižší sebekontrola, nižší tolerance k chování jiných lidí, nižší odpovědnost za svoje chování, vyšší impulzivita, menší vyzrálost, pocity nadřazenosti a zaměření se více na sebe.

4.2 Příslušnost k pohlaví

Disponujícím konstitučním faktorem je pohlaví jedince. *„Rozdíl v mírách mužské a ženské kriminality je připisován vrozeně vyšší agresivitě mužů, jež by mohla být ovlivňována mužským pohlavním hormonem testosteronem, který působí nejen na fungování mozku, ale i na utváření těla.“* (Matoušek, Kroftová 2003, str. 33).

Bez vlivu na vyšší kriminalitu mužů jistě není ani odlišný způsob výchovy chlapců a dívek. Dívky jsou ve společnosti pod větší kontrolou ze strany rodičů, učitelů i dalších dospělých než chlapci, tak že mají více příležitostí vštípit si zábrany k protispoločenskému chování. Vrstevnické vazby na partu pro ně nemají takový význam jako pro chlapce. Vazby na rodinu jsou naopak pevnější u dívek.

4.3 Dědičnost

„Souhrn všech dědičných informací se nazývá genotyp. Jsou to předpoklady ke vzniku různých vlastností organismu. Genetické vlohы určují míru rizika vzniku psychické odchylky. Jejich konkrétní projev je ve větší či menší míře závislý na působení vnějšího prostředí. V patologických variantách je důležitá míra, v níž mohou být psychické vlastnosti předurčeny geneticky a nakolik jsou naopak ovlivnitelné prostředím. Tato míra neboli heritabilita, je u různých normálních vlastností odlišná. Obecně platí, že čím je geneticky podmíněná porucha rozvoje určité funkce závažnější, tím méně se zde mohou uplatnit vlivy prostředí.“ (Vágnerová, 2004, str. 30). Vrozené dispozice jsou popisovány autorkou jako vedoucí k určitému způsobu reagování, např. (impulzivnímu jednání či frustraci).

4.4 Agresivita

„Tělesná zdatnost a zjevně kladný vztah k projevům agrese, absence pocitů viny a lítosti, to jsou základní projevy agresivního jednání. Jsou to společné znaky pro dominanci jedince nad okolím a jeho ovládání.“ (Lovasová 2005, str. 70). Mnoho studií se zabývalo vlivy prostředí na agresivitu. Například studie Donnersteina a Wilsona (1979) o vlivech hluku na agresivní jednání, dále pak studie Barona a Bella (1975) o vlivu okolních teplot. Studie Nicosia a Thompson, vlivy přeplněných prostor (1979). Agrese však představuje složitý problém, na němž se podílejí nejen jednotlivci, skupiny a vlivy prostředí, ale lze říci, že vzniká na základě několika různých faktorů než jen jediného. (Hayesová 1998, str. 121).

4.5 Inteligence

„Intelligence je psychická vlastnost, která patří do kategorie schopností. Schopnosti lze definovat jako předpoklady k určité aktivitě, k výkonu, který může mít orientační i adaptační význam. Je to tedy možnost, která může být v různé míře rozvinuta a užívána. Míra jejího využití závisí na osobnostních vlastnostech jedince (stabilita

a vyrovnanost), jeho aktuálním vyladění (motivace) i vnějších vlivech (stresující prostředí).“ (Vágnerová 2005, str. 122).

„Vliv inteligence na poruchové jednání mající znaky trestné činnosti je nevýrazná. Agresoři mohou být nadprůměrně inteligentní nebo právě naopak.“ (Lovasová 2005, str. 70). Nízká inteligence je příčinou neúspěchů a problémů ve školním prostředí, ať už mezi žáky navzájem nebo žákem a učitelem. Následkem pak bývají hůře utvářené sociální dovednosti empatie, schopnosti řešení konfliktů nebo nastavení morálních hodnot.

4.6 Hyperaktivita a impulzivita

Hyperaktivita je jedním z projevů syndromu ADHD¹ (Attention Deficit Hyperactivity Disorder). „Chování dítěte je nápadné v každém prostředí. Jedinec je neustále v pohybu, neposedí, přebíhá od činnosti k činnosti. Během vývoje jedince, který má tuto poruchu, se vyskytují nedostatky v regulaci afektů, v sociálním přizpůsobování a v percepčně motorických a kognitivních funkcích.“ (Martínek 2009, str. 87).

Impulzivita je dalším z projevů syndromu ADHD. „Dítě s projevy impulzivity se chová chaoticky, zmateně, zbrkle. Nedokáže si počkat například na výklad učitele, glosuje odpovědi spolužáků. Impulzivita je často trestána a je brána jako drzost a nevychovanost. Velmi často bývá příčinou krádeží, případně jiného sociálně patologického chování. Je velmi častou příčinou kriminálního jednání dětí.“ (Martínek 2009, str. 88).

4.7 Dospívání

Dospívání se velmi často, ačkoli není uváděno v publikacích jednotně, dělí na dvě období a to pubescenci a adolescenci. Pubescence se týká dětí ve věku 11 – 15 let. V našem případě se budeme zabývat adolescencí, jež je specifická pro věk 15 – 22 let,

¹ ADHD (zkratka anglického „Attention Deficit Hyperactivity Disorder“) – patří mezi neurovývojové poruchy. Tato porucha se projevuje již od raného dětství, nejvíce však ve školním věku. Spíše než hyperaktivita se v tomto období objevují pocity vnitřního neklidu, převládá impulzivita a poruchy pozornosti.

resp. 15-18 let. V tomto období dochází k pohlavnímu a anatomickému dozrávání, pubertě. Ta je doprovázena bouřlivým citovým vývojem. „V období adolescence dochází k dospívání inteligence k formální logice. Myslet formálně znamená myslet abstraktně, nezávisle na obsahu“. (Říčan 2009, str. 279). „Hlavní vývojový úkol adolescenta je vytvořit si pocit vlastní identity, přijmout normy společnosti, vytvořit si vědomí a vlastní hodnoty, přijmout za své morální principy dané společností a postupně se stát nezávislým na rodičovské autoritě“. (Čížková 2003, str. 111). Muži, kteří se chovají asociálním způsobem, jsou častěji mladí, v rozmezí adolescentního věku a mladé dospělosti. V období stárnutí, po 50. roce života, četnost trestné činnosti významně klesá. Dochází však k její proměně, u starších pachatelů jde častěji o kriminalitu vázanou na nejbližší okolí, páchanou jednotlivcem, zatímco u mladých, adolescentních jedinců jde častěji o trestné činy spáchané ve skupině, které nebývají zaměřeny jen proti sousedům a členům rodiny, ale i proti zcela neznámým lidem. (Vágnerová 2004).

4.8 Vzdělání a sociální postavení

„Kriminální recidivisté mívají nižší vzdělání, obvykle jim chybí jakákoli profesní kvalifikace a jsou častěji příslušníky nižší sociální vrstvy“. (Vágnerová 2004, str. 808).

4.9 Socializace

„V adolescenci se velmi rozvíjí sociální vazby po stránce kvalitativní i kvantitativní. Jedná se o období extraverze, kdy je značná touha člověka být členem různých skupin, pohybovat se co nejčastěji ve společenských situacích. Tato touha je dána i tím, že adolescent se citově stává nezávislým na vlastních rodičích, ale má potřebu partnerství a citové sounáležitosti. Mohou navazovat kontakty s jinými dospělými, mohou mít dobrý vztah k učitelům. Na přehnanou autoritativnost dospělých reagují odporem, vyvolávají konflikt, staví se do opozice. Velká potřeba sdružování se do skupin napomáhá k sebeoceňování adolescenta. Bývají konzervativní až konformní ve svých názorech na skupinové klima, přehlíží názory jiných skupin, brání je za každou cenu, rebelují proti odlišným názorům – hlavně dospělých. Mnohdy se v této souvislosti

hovoří o generačním problému, který se projevuje výraznou rozdílností názorů mezi generacemi“. (Čížková 2003, str. 116).

5 Okolní prostředí mající vliv na kriminalitu mládeže

5.1 Rodina

„Je tradičně považována za hlavního činitele, jenž svým selháváním dětem umožňuje kriminální chování. Mnohá šetření ve věci kriminálního jednání poukazují na to, že chování proti normám, trestné činnosti, se nejvíce dopouštějí nejnižší vrstvy společnosti, vrstvy lidí bez kvalifikace, nebo jen s nejnižší kvalifikací, vrstvy trpící chudobou a nezaměstnaností. Novodobé studie dokládají přelévání kriminality i do společensky lépe situovaných rodin a tento fenomén se dá interpretovat jako následek klesajícího vlivu rodiny na chování dospívajících dětí ve všech společenských vrstvách.“ (Matoušek, Kroftová 2003, str. 41).

V době pubescence, pro tuto práci rozsah věkové hranice od 15 do 18 let, dochází k různým střetům v rodině. *„Rodiče se dospívajícím jeví jako omezení, staromódní a nemožní. Často děti nacházejí protiváhu rodiny ve skupinách vrstevníků, která je pro ně vysokou autoritou a ve které tráví mnoho času“.* (Říčan 2009, str. 279).

Pro tuto práci bude vhodné uvést především některé negativní postoje rodičů nebo negativní vliv rodiny na dítě. *„Týrání a zanedbávání dítěte bývá definováno jako jakákoli interakce rodiče s dítětem nebo chybění této interakce, která dítě poškozuje vývojově, emočně nebo tělesně. Společným rysem obou typů je necitlivost k potřebám dítěte. To bývá spojováno s osobností rodič, kteří se snaží usměrňovat děti kritikou, nemají schopnost posilovat pozitivně žádoucí chování dětí. Špatně ovládají svoje agresivní impulsy, snadno upadají do afektů. Časté tresty množí nežádoucí chování dětí a zvyšují tak rodičovskou pohotovost k udělování trestů. Psychologické charakteristiky rodičů uvádějí jako převládající osobnostní rys agresivitu, rigidní nutkavost nebo pasivní závislost a nezralost. Rodinná interakce je charakterizována jako celkově*

nepřátelská, převládá v ní kritika, odmítání a trestání. Požadavky, které na sebe lidé v těchto rodinách kladou, jsou vysoké, nereálné a nekonzistentní. Potíže jsou i v provozu domácnosti. Rodiče bývají častěji nezaměstnaní, pokud jsou, vyjadřují se svým zaměstnáním častou nespokojenost, kterou pak ventilují doma“. (Matoušek 1993, str. 87).

5.2 Škola

„Jak slábné vliv některých rodin na děti a jak se mocným socializačním vlivem stávají také média a zároveň rostou obavy z neřízeného socializačního působení vrstevnických skupin, začíná být škola viděna jako málem jediné prostředí schopné garantovat optimální či dokonce vědecky promyšlené působení na dítě, jež je v souladu se zájmy společnosti“. (Matoušek, Kroftová 2003, str. 65). Škola a školní prostředí představují pro dítě a rodinu dítěte nové sociální uskupení, kde se dítě střetává s novými prožitky, skupinami a jednáním, a zaujímá nové životní role v závislosti na interakci těchto vlivů. Ve škole a školním prostředí se utváří nové osobnostní rysy dítěte, ať už konfrontací s ostatními žáky jednotlivě nebo ve skupinách, po fyzické i mentální stránce. Dítě je také ovlivňováno nároky, které jsou na něho kladeny ze strany pedagogického sboru a obtížností učiva, prožitky a nabytými zkušenostmi. Dítě je ovlivňováno více či méně také rodinou, která ať už aktivně nebo pasivně sleduje jeho počínání. Na školu je ze strany společnosti kladena řada požadavků. Škola by měla děti nejen kvalifikovat pro budoucí práci, ale také je vychovávat k občanské angažovanosti, a to ve spolupráci s rodinou. *„Škola by měla být chráněným prostředím, jednak otevřenou institucí, kam vnější svět má a může vstupovat.“* (Matoušek, Kroftová 2003, str. 67).

5.3 Parta

„Skupina vyvíjí na jedince tlak ke konformitě v jednání i v názorech. Pokud jedinec jedná a mluví ve shodě s ostatními, ti ho chválí, cení si ho a poskytují mu nejrůznější výhody. V opačném případě se jeho pozice ve skupině zhoršuje. Většina lidí tomuto tlaku podléhá a neučí se projevovat souhlas s většinou i tehdy, když vidí skutečnost jinak“. (Říčan 2009, str. 211). Nesporný vliv na utváření osobnosti dítěte mají skupiny,

které jej ovlivňují v průběhu dospívání. Děti tráví více času ve formálních skupinách v kolektivních zařízeních (škola a zájmové organizace) i v neformálních skupinách v místě bydliště. „Tyto skupiny jsou mnohem větší než rodina a vliv rodiny nebo učitelů uvnitř těchto skupin je výrazně menší. Díky tomu se dítě dostává do intenzivní interakce s vrstevníky“. (Matoušek, Kroftová 2003, str. 82). U vrstevnických skupin velmi často dochází k utváření vlastních a specifických norem chování, které častou mohou vybočovat od běžných norem nastavených společnostmi, a ne zřídka může docházet a dochází ke střetu s normami právními.

Dalšími aspekty, se kterými je možné se setkat ve vrstevnických skupinách, které ovlivňují dítě a mohou osobnost dítěte do jisté míry kriminalizovat je záškoláctví a šikana.

5.3.1 Záškoláctví

„Záškoláctví můžeme charakterizovat jako úmyslné zameškávání školního vyučování, kdy žák o své vlastní vůli, ve většině případů bez vědomí rodičů, nechodí do školy a neplní školní docházku. Jde o nejklasičtější poruchu chování, kdy se jedná o absenci ve škole bez řádného omluvení rodiči nebo lékařem“. (Martínek 2009, str. 97). Vlivem party může být chápáno školní prostředí dítětem negativně a bez dalšího budoucího přínosu. Dítě subjektivně vyhodnocuje toto prostředí jako ohrožující, neboť se není schopno vyrovnat s nároky, které jsou na něho kladeny v rámci výuky. Nevyrovnání se s kladenými nároky je velmi často negativně posuzováno jak rodinou, spolužáky i pedagogem a vede tak k možnému poklesu sebevědomí a odkloněním se od školního prostředí.

5.3.2 Šikana

„Šikanování je jakékoliv nedovolené kladení překážek a činění příkoří jinému při zneužití vlastního postavení pachatele“. (Madar 2002, str. 1526). V souvislosti s šikanou, která se stává ve školství často skloňovaným tématem, byl vydán metodický pokyn č. 28-275/2000-22 Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. „Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrožit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem

nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit“. (MŠMT 2002).

5.4 Média

O vlivu médií a především televizního vysílání na socializaci dnešní mládeže ve vyspělých zemích není pochyb. *„Postindustriální společnost je společnost v jistém smyslu roztržštěná a v jiném smyslu velmi masová. Televize ji potenciálně může integrovat – velké množství lidí sleduje tytéž programy a takto se napojuje na svou kulturu. Může však mít i vliv dezintegrační – s určitými disponovanými jedinci může vytvářet spiklenecké spojení, v němž jsou syceny jejich asociální sklony. Tím jsou média opravdu nebezpečná. Zlo a násilí však nemusí mít destruktivní účinky, pokud je dětem skrz média prezentováno v kontextu, jež těmto projevům dává smysl v přijatém kulturním rámci. Děti, které nejsou na takový rámec napojeny, mohou násilí považovat za legitimní způsob prosazování lidských potřeb.“* (Matoušek, Kroftová 2003, str. 101).

5.5 Demografie

„Z demografického hlediska je míra kriminality vyšší ve městech, především pak v jejich určitých oblastech (ve vylidněných oblastech, na sídlištích apod.). Ve velkých městech je spácháno přibližně pětikrát více zločinů než na malých městech a na venkově“. (Vágnerová 2004, str. 808). Jistá forma anonymity velkých městských aglomerací vede k tomu, že se do těchto míst stahují lidé z menších měst a vesnic, kteří mohou jednat problémově a nemají nad sebou tak velkou kontrolu. (Vágnerová 2004).

6 Trestní odpovědnost mládeže v České republice

Trestní odpovědnost za páchaná provinění v legislativě České republiky, ze strany mládeže, je upravena zákonem č. 218/2003 Sb. *o soudnictví ve věcech mládeže*, který sdružuje procesní a hmotné postupy v oblasti protiprávního, resp. trestně právního jednání mládeže v České republice. V tomto zákoně jsou dále uvedena opatření, jejichž účelem je volba vhodného postupu vedoucího k nápravě kriminálně závadové mládeže a to jsou především opatření trestní, ochranná a opatření výchovná.

6.1 Postih

Zákon č. 218/2003 Sb. *O soudnictví ve věcech mládeže*, může užít proti mladistvému tato opatření:

Opatření trestní – jedná se o systém obecně prospěšných prací, peněžitá opatření, peněžitá opatření s podmíněčným odkladem výkonu, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem a odnětí svobody nepodmíněně.

Opatření výchovná – zavedení probačního úředníka, aplikace probačního programu, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou.

Opatření ochranná – systém ochranného léčení, zabrání věci a ochranná výchova.

„Při působení na mladistvé delikventy je nutné věnovat pozornost zejména jejich snahám odmítat odpovědnost za své chování a tendencím porušovat práva ostatních. V tomto kontextu nelze opomíjet, že oni sami nemají zpravidla zájem měnit své postoje a chování. Pomoc přijímají tehdy, když je k tomu někdo donutí nebo když jim to přináší výhody. V rámci programů zacházení s těmito jedinci bývá smysluplné přistupovat k nim s tímto zaměřením:

- vyvolat v nich silný emocionální zážitek, který je motivuje k navázání kontaktu a komunikaci,
- přesvědčit je, že jejich chování je sebedestruktivní, neboť jim přináší jen samé problémy,
- stanovit pevná, jasná a spravedlivá pravidla, která jsou vymáhána, prosazována a respektována,
- posilovat jejich schopnost hodnotit budoucí následky svých současných činů,
- uplatňovat kontrolu nad působením a užíváním odměn a trestů,
- jednat s těmito lidmi vstřícně a na úrovni kvalitního mezilidského vztahu,
- umět včas odhalit manipulativní pokusy těchto jedinců, dát jim reálně možnou odpověď a vyjádřit očekávání, že se budou řídit pravidly, která s ní souvisejí,
- uplatňovat důslednou kontrolu chování těchto osob,
- uplatňovat skupinové formy spolupráce“. (Jedlička 2004, str. 341).

6.2 Prevence

„Nejvýznamnějším prostředkem sociální prevence je výchova dětí v rodinách a výchova dětí ve školách. Preventivně mohou působit i nevládní organizace. Vlivným nástrojem je také sociální politika státu ovlivňující systém vzdělávání, zaměstnanost, stabilitu rodiny, fungování policejního a soudního aparátu a dalších institucí zabývajících se rizikovou mládeží“. (Matoušek, Kroftová 2003, str. 266). *„V České republice je vrcholným státním orgánem prevence Republikový výbor pro prevenci kriminality zřízený roce 1993, v němž zasedají zástupci všech zainteresovaných ministerstev a zástupci Meziresortní protidrogové komise. Republikový výbor disponuje státními prostředky na podporu komplexních preventivních programů na místní úrovni.“* (Matoušek, Kroftová 2003, str. 288). V souvislosti s poskytováním grantů můžeme zmínit zřízení preventivních programů zejména pro děti selhávající ve školách, s poruchami chování, týrané, ale také z disfunkčních rodin. Programy mohou být určené rodičům, kteří by se měli orientovat na vývoj svého dítěte. Programy soustředěné na školu, zejména pokud rodina ve vývoji svého dítěte neplní svou funkci, je škola institucí, jež by měla a má rodinu nahradit v posilování postojů a dovedností, které by měly být aspektem pro směřování dítěte k nekriminální dráze. (Matoušek, Kroftová 2003).

7 Rámcové vzdělávací programy

V rámci prevence je pro tuto práci vhodné zmínit také rámcové vzdělávací programy (dále také jako „RVP“). *„Jedná se o státem vydané pedagogické dokumenty, které vymezují požadavky na vzdělávání v jednotlivých stupních a oborech vzdělání. Jedná se o závazné dokumenty pro všechny školy, které jsou povinny je respektovat a rozpracovat do svých školních vzdělávacích programů.“* (RVP SOV, str. 3). V našem případě RVP pro střední odborné vzdělávání pro obor Gastronomie včetně nástavbového studia a RVP pro gymnázia. V rámcově vzdělávacím programu je obsah vzdělávání uveden formou požadovaných (předpokládaných) výsledků vzdělávání a jím odpovídajícího učiva.

Následně budou uvedeny RVP pro střední odborné vzdělávání, pro námi zkoumaný obor Gastronomie včetně nástavbového studia, na jehož studenty byl dotazník v příloze č. 1 zaměřen. Následně pak budou uvedeny RVP pro gymnázia, na jehož studenty byl dotazník, příloha č. 1, aplikován. Spolu s oblastmi vzdělávání RVP pro dané druhy škol, budou zmíněny i výstupy, které by si žák měl po aplikaci RVP v daných oborech osvojit.

7.1 Vzdělávací oblast RVP pro střední odborné školy

Ve vzdělávací oblasti společenskovedního vzdělávání v oboru RVP Gastronomie včetně nástavbového studia je uvedena formulace posilování pozitivních cílů, postojů, preferencí a hodnot, ze které uvádíme v souvislosti s kriminalitou následující:

- *„cítit potřebu občanské aktivity, vážit si demokracie a svobody, uvažovat o její zachování a zdokonalování, preferovat demokratické postupy a přístupy před nedemokratickými, jednat v souladu s humanitou a vlastenectvím,*
- *kriticky posuzovat skutečnost kolem sebe, přemýšlet o ni, tvořit si vlastní úsudek, nenechat se manipulovat,*
- *uznávat, že základní hodnotou je život, a proto je třeba si života vážit a chránit jej,*

- *na základě vlastní identity ctít identitu jiných lidí, považovat je za stejně hodnotné jako sebe sama – tedy oprostít se ve vztahu k jiným lidem od předsudků a předsudečného jednání, intolerance, rasismu, etnické, náboženské a jiné nesnášenlivosti“.* (RVP SOV, str. 21).

„Výsledkem vzdělávání by měla charakteristika demokracie a objasnění, jak funguje a jaké má problémy (korupce, kriminalita...); objasnění významu práv a svobod, které jsou zakotveny v českých zákonech a popis způsobů, jak lze lidská práva obhajovat; vysvětlení projevů, které je možné nazvat politickým radikalismem, nebo politickým extremismem; vysvětlení, proč je nepřijatelné propagovat hnutí omezující práva a svobody jiných.“ (RVP SOV, str. 24).

V učivu *člověk jako občan*, by mělo být dle RVP sdruženo několik témat, mezi kterými můžeme v souvislosti s kriminalitou a závadovým protiprávním jednáním zmínit, jsou:

- *„základní hodnoty a principy demokracie,*
- *lidská práva, jejich obhajování, práva dětí,*
- *teror, terorismus.“* (RVP SOV, str. 24).

V učivu *člověk v lidském společenství*, by mělo být dle RVP obsaženo několik témat v souvislosti s kriminalitou, kriminálně závadovým jednáním a prevencí, a těmi jsou především témata:

- *„společnost,*
- *sociální nerovnost a chudoba v současné společnosti,*
- *majetek a jeho nabývání, rozhodování o finančních náležitostech jedince.“* (RVP SOV, str. 23).

V učivu *člověk a právo*, by měl být rozbor a zaměření se na několik témat, která uvádíme níže:

- „*právo a spravedlnost, právní stát,*
- *právní řád, právní ochrana občanů, právní vztahy,*
- *rodinné právo, správní zřízení,*
- *trestní právo – trestní odpovědnost, tresty a ochranná opatření, orgány činné v trestním řízení,*
- *kriminalita páchaná na dětech a mladistvých, kriminalita páchaná mladistvými.*“ (RVP SOV, str. 25).

7.2 Vzdělávací oblast RVP pro gymnázia

„Ve vzdělávací oblasti určené pro RVP pro gymnázia Člověk a společnost je směřodatné utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že žák je veden k utváření si realistického pohledu na skutečnost ve společenských jevech a procesech tvořících rámec každodenního života, rozvíjení pozitivního hodnotového systému a vědomé reflexi vlastního jednání i jednání druhých lidí; respektování různých systémů hodnot, upevňování pocitu odpovědnosti za sebe jako jednotlivce i jako člena určitého společenství.“ (RVP G, str. 38).

Ve vzdělávací oblasti *člověk ve společnosti* mezi očekávanými výstupy, v souvislosti s touto bakalářskou prací, by si měl žák osvojit především tato témata:

- „*společenská podstata – význam začlenění jedince do sociálních vazeb, proces socializace,*
- *sociální struktura společnosti – sociální útvary, společenské instituce, sociální nerovnost,*
- *sociální fenomény a procesy – rodina, práce, masmédia, sociální deviace, sociální problémy (nezaměstnanost, kriminalita, extremismus).*“ (RVP G, str. 40).

Ve vzdělávací oblasti *výchova ke zdraví* jsou uvedeny rizika ohrožující zdraví a jejich prevence, kdy očekávanými výstupy, zaměřenými na učivo, v rámci této bakalářské práce jsou především tato témata:

- „*sexuálně motivovaná kriminalita – pornografie, pedofilie, dětská prostituce, obchod se ženami,*
- *skryté formy a stupně individuálního násilí a zneužívání – šikana, brutalita, zanedbávané a týrané děti (CAN²).*“ (RVP G, str. 58).

² Zkratka anglického (Child Abuse and Neglect), týrání (zneužívání) a zanedbávání dětí, ustálená odborná zkratka.

PRAKTICKÁ ČÁST

8 Metodologie

8.1 Cíl a přínos praktické části

Cílem této práce je identifikovat různé formy kriminality studentů na středních školách v České republice, zejména pak v Liberci. Následně se práce zabývá také zjištěním různých druhů faktorů, které mohou mít vliv na vznik patologického jednání mládeže ve věku 15 – 18 let v souvislosti s pácháním trestné činnosti v určitém období a četnost páchání jednotlivých trestně právních provinění.

Přínos výsledků této práce je spatřován v možnostech uplatnění v rámci preventivních programů ze strany orgánů sociálně právní ochrany dětí, zaujetí patřičných opatření ze strany Policie ČR, popřípadě změny v legislativě. Bakalářská práce může být přínosná pedagogickým pracovníkům, rodinám a dalším subjektům podílejícím se na výchově dítěte.

8.2 Stanovení předpokladů

1. Lze předpokládat, v souvislosti s dotazníkovým šetřením na gymnáziích v Liberci a mimo Liberec, že s kriminálně závadovým jednáním bude mít zkušenost více žáků ve věku 15 – 18 let na škole v Liberci než na škole mimo město Liberec.
2. Lze předpokládat, v souvislosti s dotazníkovým šetřením na středních školách v Liberci a mimo Liberec, že s kriminálně závadovým jednáním bude mít zkušenost více žáků ve věku 15 – 18 let na škole v Liberci než mimo Liberec.
3. Předpokládáme, že povědomí a zkušenost s kriminalitou mají více respondenti ve městech nad 100.000 obyvatel než ve městech do 10.000 obyvatel.
4. Předpokládáme, že povědomí a zkušenost s kriminalitou mají více chlapci než dívky.

5. Předpokládáme, že kriminalita mládeže má rostoucí tendenci.

8.3 Výzkumné metody

8.3.1 Analýza výkazové dokumentace a vyhodnocení systémů dalších subjektů.

Tato metoda byla použita ke zjišťování dalších možných faktorů podílejících se na páčání protiprávního jednání ze strany mládeže v souvislosti se zkoumanou lokalitou, Liberec. Zejména analýzou dokumentů Českého statistického úřadu, výkazů MŠMT a informačních systémů Magistrátu města Liberec.

8.3.2 Analýza výkazové dokumentace a vyhodnocení systémů Policie ČR.

Tato metoda byla uskutečněna v souvislosti s vymezením četnosti trestně právního jednání mládeže v určitých obdobích v dané lokalitě a také ke zjištění četnosti a druhu protiprávního jednání se znaky trestných činů páchaných mládeží. Byla analyzována data a statistické výkazy Policejního prezidia a Policie České republiky za období 2009 až 2012.

8.3.3 Dotazník

Aplikace dotazníku byla zaměřena na zjištění a doplnění informací, které nebylo možné analyzovat z dostupných dokumentů a výkazů. Dotazník byl cílen především na respondenty z řad žáků středních škol a gymnázií a byl směřován ke zjištění množství případů kriminálního jednání ze strany mládeže, druhu a četnosti, a dalším možným vlivům, jež vznik kriminality mohou ovlivňovat.

V dotazníku jsou koncipovány faktografické otázky na věk a pohlaví žáka. Otázky jsou dichotomické, v počtu deseti uzavřených otázek. Délka dotazníku je s ohledem na věkovou skupinu respondentů (15 - 18 let) na jeden list formátu A4 a doba strávená

vyplněním dotazníku by neměla přesáhnout hranici deseti minut. Vzor dotazníku je uveden v příloze č. 1 této bakalářské práce.

Dotazník byl koncipován anonymně a to proto, aby nedošlo k porušení ustanovení Zákona č. 101/2000 Sb., *O ochraně osobních údajů*.

8.4 Popis zkoumaného vzorku

Zkoumaným vzorkem dotazníku jsou respondenti ve věku 15 - 18 let. Toto věkové rozmezí je definováno pojmem mladiství, uvedeným v této práci v kapitole č. 1. Dotazované osoby musí navštěvovat prezenční formu studia střední školy a to jak střední odbornou školu, tak gymnázium. Lokalita, ve které je dotazníkové šetření prováděno, je rozdělena na dvě části. Město s počtem obyvatel vyšším než 100.000 a město s počtem obyvatel pod 10.000, kdy v obou případech musí být zastoupeny oba druhy škol, gymnázium a střední škola zakončená maturitní zkouškou. Další informace jsou uvedeny v tabulce č. 6.

8.5 Průběh výzkumu

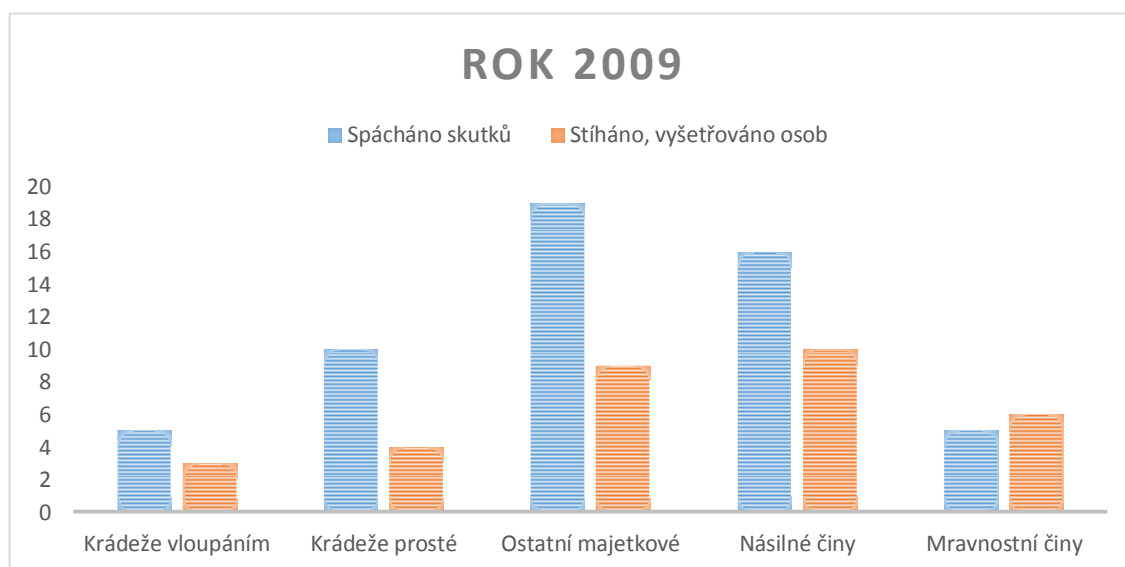
- Výzkum probíhal od konce roku 2012 do počátku roku následujícího, kdy byla průběžně shromažďována a následně tříděna a vyhodnocována získaná data, která se vztahovala k jednání majícímu znaky trestné činnosti mládeže.
- Prvotně došlo k seznámení se a následnému čerpání a analýze pramenů z databází Police ČR. Zde byly zjišťovány údaje o četnosti a druhu trestné činnosti páchané mládeží ve městě Liberec a Libereckém kraji.
- Byly zkoumány a tříděny dokumenty Českého statistického úřadu směřované k cílové skupině mladistvých a dále pak došlo k analýze a sumarizaci získaných dat.
- Následně bylo na základě získaných poznatků provedeno roztrídění trestné činnosti na skutky se znaky krádeže, krádeže vloupáním, skutky násilné, majetkové a mravnostní.
- Další etapou bylo roztrídění získaných dat podle let, a to v období roku 2009, 2010, 2011 a 2012.

- Poté byly prostudovány materiály výročních zpráv několika vybraných škol v Liberci a mimo Liberec, kde by bylo poměrně stejné zastoupení dívek a chlapců v inkriminovaném věkovém rozpětí a zhruba ve stejném počtu žáků na každé ze zkoumaných škol. S tím byla spojena i příprava dotazníku.
- Ve druhé etapě byl proveden předvýzkum na malém počtu osob z řad mládeže a to z důvodu předpokládané aplikace dotazníku. Předvýzkum byl vytvořen zejména z důvodu formulace otázek v dotazníku, jejich srozumitelnosti a jednoznačnosti.
- Po provedeném předvýzkumu byl předložen respondentům sestavený dotazník, který měl přinést další úhel pohledu a především odpovědi na příčiny a četnost vzniku kriminálně závadového jednání mládeže, kdy po sběru dat došlo k sumarizaci a vyhodnocení získaných informací a vypracování grafické úpravy.
- Závěrečná část bakalářské práce spočívala v uspořádání dat, vytvoření grafické úpravy a zhodnocení získaných výsledků.

9 Interpretace a popis výsledků statistických výstupů trestné činnosti

V následujících obrázcích č. 1, 2, 3 a 4 jsou uvedena kriminálně závadová jednání v jednotlivých letech 2009, 2010, 2011 a 2012, která mají nejvyšší podíl na nápadu trestné činnosti páchané mládeží a počty pachatelů, kteří byli Policií ČR v Liberci a jejími orgány vyšetřováni nebo trestně stíháni. Další část výsledků statistického zkoumání je uvedena v příloze č. 2 této práce.

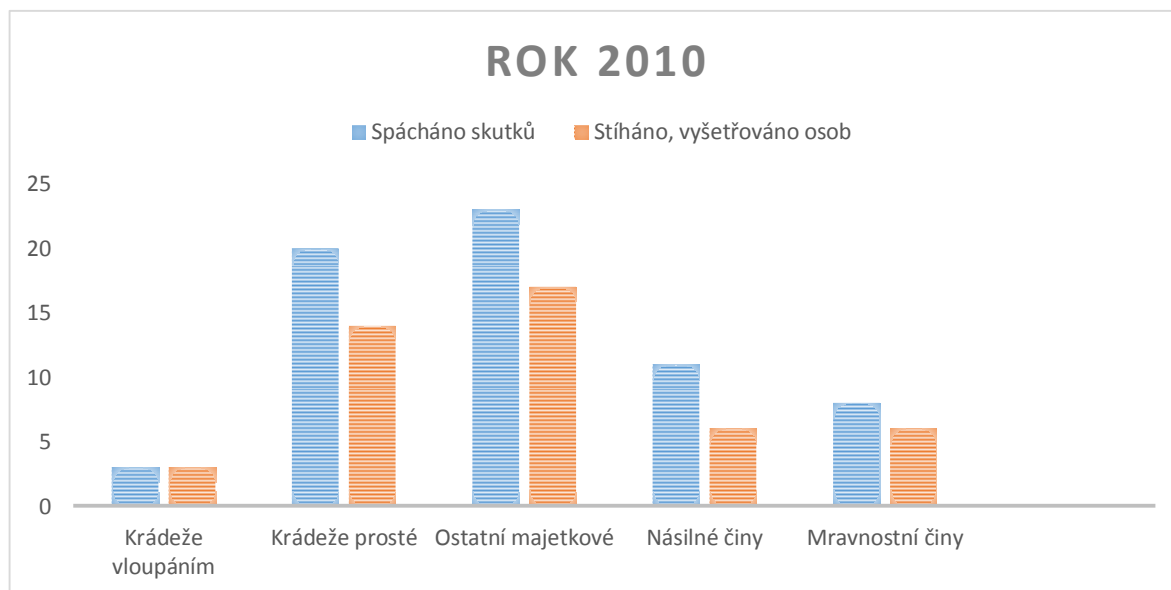
Obrázek č. 1 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009

Zdroj: Policejní prezidium ČR, (interní zdroje). Vlastní zpracování.

Jak je patrné z obrázku č. 1, hlavní podíl na kriminalitě mládeže v Liberci v roce 2009 měly ostatní majetkové trestné činy, mezi které řadíme Podvod, Zpronevěru, Poškození cizí věci a Neoprávněné užívání cizí věci, avšak vyšetřováno nebo stíháno bylo více osob za násilné trestné činy, u nichž jednání pachatele působením na osobu poškozeného je bezprostřední s převážně fyzickým kontaktem.

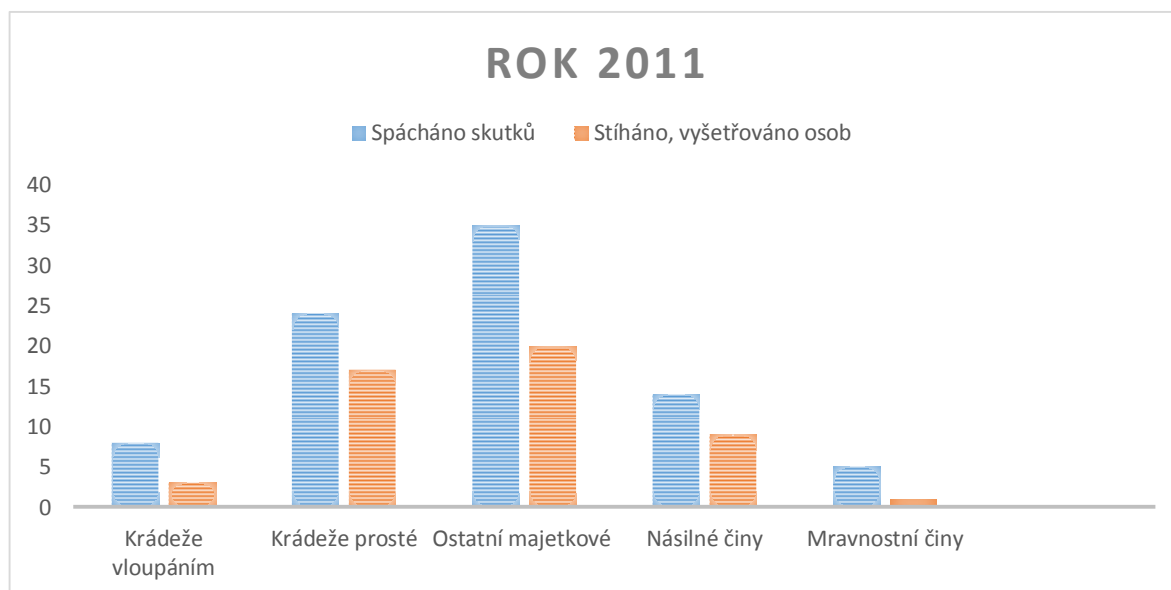
Obrázek č. 2 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010

Zdroj: Policejní prezidium ČR, (interní zdroje). Vlastní zpracování.

V roce 2010, jak představuje obrázek č. 2, však již začal být markantní, mimo ostatní majetkovou trestnou činnost, také vzrůstající počet prostých krádeží, spolu s odhalováním pachatelů Policií ČR a jejich následným stíháním. Oproti tomu se však nedařilo odhalovat pachatele majetkové trestné činnosti, která se zvyšovala. Násilné trestné činy oproti roku 2009 klesaly.

Obrázek č. 3 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011

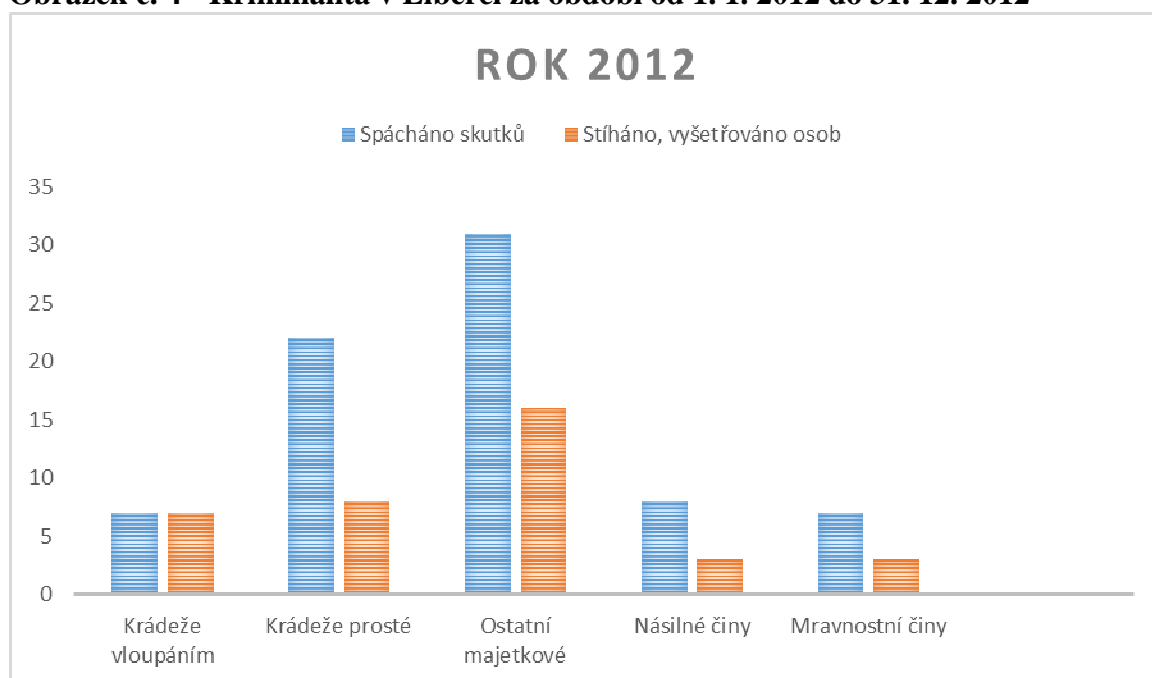

Zdroj: Policejní prezidium ČR, (interní zdroje). Vlastní zpracování.

Rok 2011, jak je uvedeno na obrázku č. 3, potvrzuje nárůst prostých krádeží oproti roku 2009, ačkoli v méně případech, než je tomu v roce 2010. Ostatní majetková trestná činnost i nadále roste, vyšetřování a stíhání pachatelů je však úspěšnější, než tomu bylo v roce 2010. Násilné trestné činy si i nadále zachovávají takřka stejný podíl jako v letech předcházejících.

V souvislosti s obrázkem č. 3 předpokládáme, že za markantní nárůst ostatní majetkové trestné činnosti může například zvyšující se početní stav obyvatel, jak je patrné z obrázku č. 18 v příloze č. 2, spojený s případnou migrací, nebo také nejvyšší nezaměstnanost za období mezi léty 2009 až 2012, jak je uvedeno v tabulce č. 6 v příloze č. 2.

Obrázek č. 4 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2012 do 31. 12. 2012

Zdroj: Policejní prezidium ČR, (interní zdroje). Vlastní zpracování.

Jak je vidět na obrázku č. 4, tak i nadále jsou páčány nejvíce ostatní majetkové trestné činy a krádeže prosté, jejichž objasněnost však klesá. Násilné trestné činy mají také spíše tendenci klesat.

10 Interpretace a popis výsledků dotazníkového šetření

Dotazník, uvedený v příloze č. 1, s faktografickými a uzavřenými otázkami byl předložen do 4 škol počátkem roku 2013, v počtu 100 ks do každé oslovené školy. Dvou středních odborných škol a dvou gymnázií. Dalším kritériem bylo rozdělení do dvou měst s markantním rozdílem v počtu obyvatelstva, a to do aglomerace pod 10.000 obyvatel a nad 100.000 obyvatel. Zastoupení v uvedených městech mělo vždy jedno gymnázium a jedna střední škola s maturitní zkouškou. Z celkového počtu 366 žáků, jak dokládá tabulka č. 6 v příloze č. 2, který byl zjištěn na základě výročních zpráv všech oslovených škol, co do počtu registrovaných žáků, se dotazníkového šetření zúčastnilo 327 žáků prvního až čtvrtého ročníku stejného studijního oboru na každé škole. Návratnost dotazníků činila 89,3 %. Přičemž nevyplněných odpovědí, popřípadě možností v odpovědích, které nebylo možné analyzovat, bylo zjištěno 48.

Je nutné dále uvést, že oslovené gymnázium v Liberci má zřízeny vždy dvě třídy v jednom studijním ročníku. Bylo tedy nutné aplikovat dotazník pouze na čtyři třídy, nikoli na osm a to také z důvodu počtu vytvořených dotazníků a celkové koncepce dotazníkového šetření.

Tabulka č. 1 - Celkový počet studentů

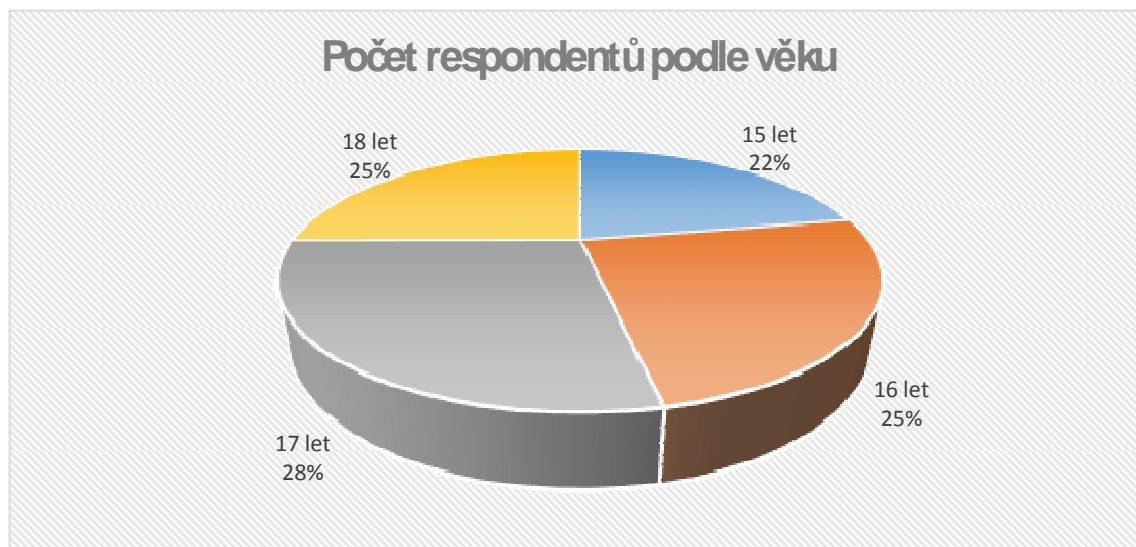
	V Liberci	Mimo Liberec
Chlapci	42	71
Dívky	149	104
Celkem	191	175

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Jak dokládá tabulka č. 1, počet všech žáků na oslovených školách, účastnících se dotazníkového šetření, je 366 osob. Z celkového počtu je zastoupeno 113 chlapců a 253 dívek. Tyto údaje se týkají celkového počtu žáků a rozdělení podle pohlaví, kteří jsou na námi oslovených školách evidováni ke studiu. V procentuálním zastoupení se jedná o 69 % dívek a 31 % chlapců. Počet dívek je tedy více jak dvakrát vyšší než chlapců. Z celkového počtu dívek se jich je 59 % zastoupeno v Liberci a 41 % dívek studuje na školách mimo město Liberec. Jedná se o 149 dívek v Liberci a 104 dívek

mimo Liberec. Počet chlapců studujících v Liberci je 42 a tvoří tak 37 % oproti počtu 71 chlapců, což je 63 % studujících mimo město Liberec.

Obrázek č. 5 - Rozdělení respondentů podle věku

Zdroj: Dotazník. Vlastní zpracování.

Obrázek č. 5 udává procentuální zastoupení všech respondentů podílejících se na dotazníkovém šetření, na všech dotazovaných školách. Zde se již jedná o počty, od kterých jsou odečteny absentovaní nebo jinak se v době aplikace dotazníku neúčastnící se žáci. Dotazníku se tedy účastnilo 48 dívek a 25 chlapců ve věku 15 let, 54 dívek a 26 chlapců ve věku 16 let, 69 dívek a 23 chlapců ve věku 17 let a 57 dívek spolu s 25 chlapci ve věku 18 let. Celkový počet respondentů tedy je 327 osob, kdy dívky jsou zastoupeny v počtu 228 a chlapci v počtu 99.

Tabulka č. 2 - Přesný počet respondentů dotazníkového šetření

	V Liberci	Mimo Liberec
Chlapci	37	62
Dívky	130	98
Celkem	167	160

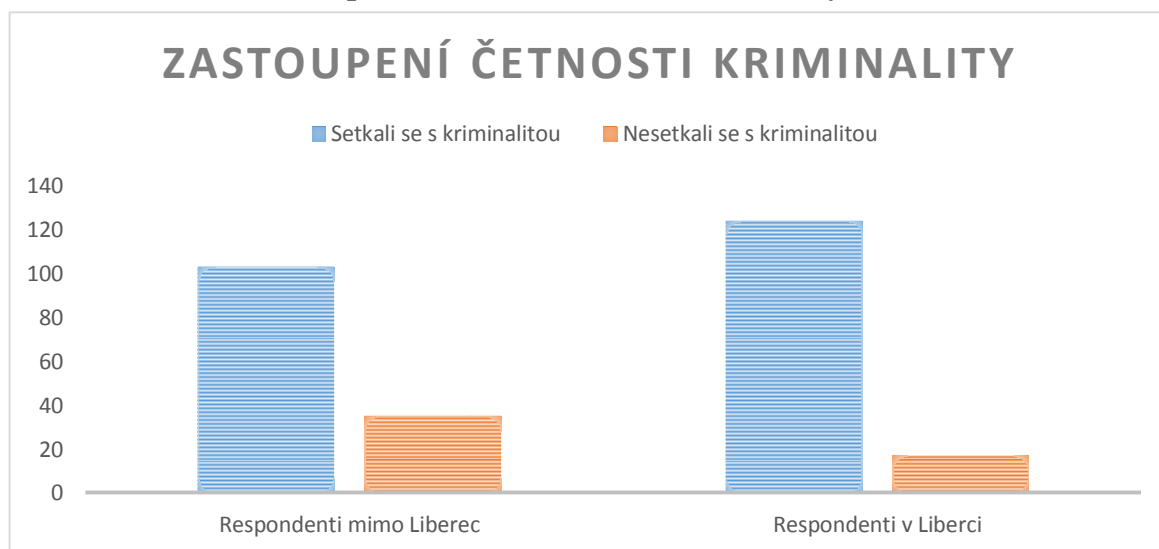
Zdroj: Dotazník. Vlastní zpracování.

Tabulka č. 2 uvádí celkový počet respondentů, kterým byl dotazník předložen k vypracování. Jedná se o počet 327 osob, jež byly prokazatelně přítomny studiu na dotazových školách v den, kdy na danou školu byl dotazník předložen k vyplnění.

Výše uvedené tabulky č. 1, 2 a obrázek č. 5, udává počty žáků a respondentů, kteří se účastnili dotazníkového šetření, s rozdělením podle pohlaví a lokality, ve které studují. V další části se budeme věnovat dotazníku a jednotlivým otázkám s vyhodnocením podle odpovědí respondentů. Musíme zmínit, že ačkoli návratnost dotazníku činila 89,3%, tak ne všechny vrácené dotazníky měly nějakou vypovídací hodnotu. Z celkového počtu 327 aplikovaných dotazníků jich bylo navráceno v pořádku, s řádně vyplněnými odpověďmi jen 279 kusů. Zbýlých 48 dotazníků nebylo vyplněno vůbec nebo nebylo možné jednoznačně tvrdit, že daná odpověď je správně označena, popřípadě se jednalo o odpovědi na uzavřené otázky s oběma vybranými možnostmi. Některé odpovědi byly opomenuty a dotazníky tak nebyly kompletní. Z těchto důvodů byly vyřazeny jako nevyhovující a nadále v naší práci s nimi nebylo možno dále kalkulovat.

Počet správně, dle zadání, vyplněných dotazníků ze strany dívek je 197 a ze strany chlapců 82. Celkový počet správně a bezchybně vyplněných dotazníků je 279. V procentuálním zastoupení se jedná o 29 % správně vyplněných dotazníků chlapci a 71% správných dotazníků vyplněných dívkami. Tyto počty dotazníků byly následně zkoumány.

Obrázek č. 6 - Reakce respondentů na kriminalitu dle lokality

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

V obrázku č. 6 jsou uvedeny počty respondentů, kteří na otázky kladené dotazníkem v oblasti znalosti kriminality nebo na povědomí o kriminalitě zareagovali pozitivně.

To znamená, že se již s kriminalitou v jejích různých formách již setkali, popřípadě vědí o někom z okolí, že kriminalitou byl konfrontován. Je zde viditelný nepoměr mezi žáky studujícími na školách v Liberci a mimo Liberec, kteří se dostali do střetu s kriminalitou nebo o kriminalitě vědí. Procentuální zastoupení udává tabulka č. 3, která je uvedena níže.

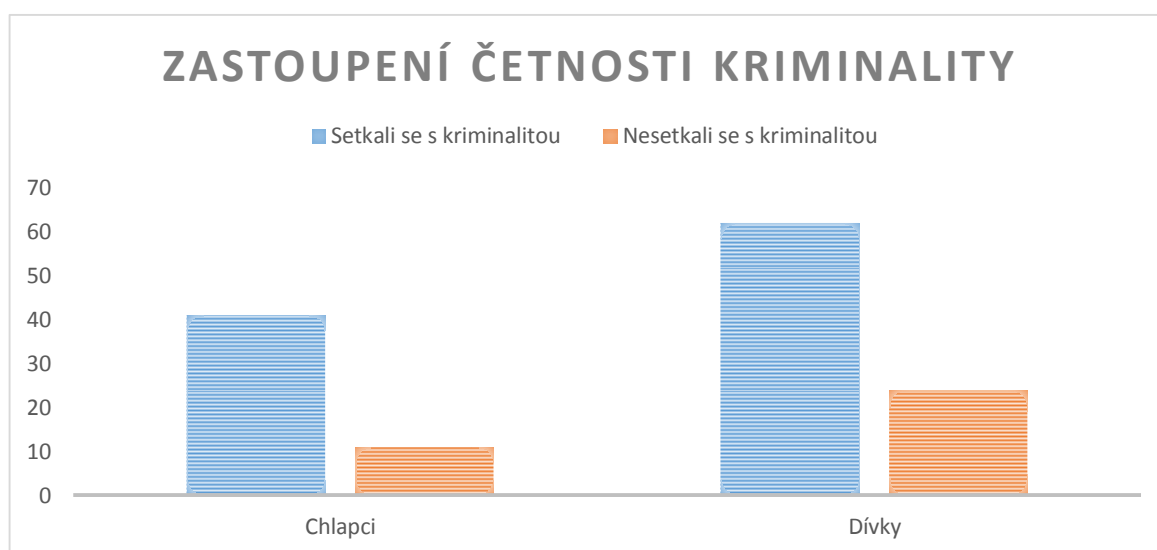
Tabulka č. 3 - Číselný a procentuální ukazatel povědomí o kriminalitě

	Celkem respondentů	Respondenti mající povědomí o kriminalitě	Procentuální zastoupení
Respondenti v Liberci	141	124	87,9 %
Respondenti mimo Liberec	138	103	74,6 %

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Výše uvedená tabulka č. 3 početně udává kolik respondentů studujících v Liberci a mimo Liberec uvedlo na otázky č. 5 ,6, 7 a 8, z dotazníku uvedeném v příloze č. 1, kladnou odpověď. Z řad respondentů studujících v Liberci odpovědělo 124 dotazovaných kladně, což tvoří 87,9 % všech odpovídajících a z řad respondentů studujících mimo Liberec, odpovědělo kladně 103 osob. To je 74,6 % celkového zastoupení. Povědomí o kriminalitě má tedy více respondentů studujících v Liberci, tedy v aglomeraci čítající více jak 100.000 obyvatel. **Předpoklad č. 3** se potvrdil.

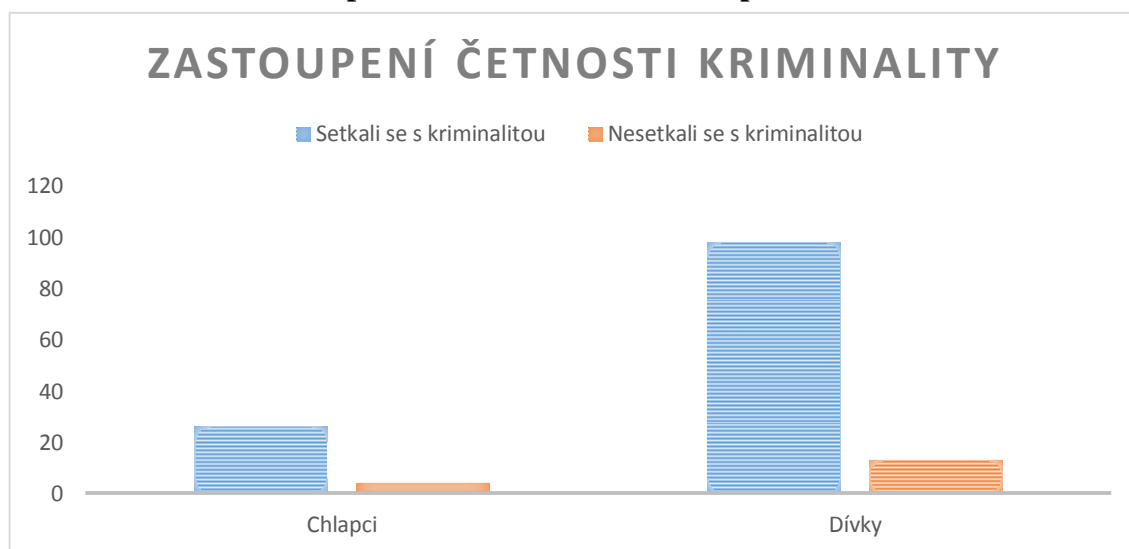
Obrázek č. 7 - Reakce respondentů na kriminalitu dle pohlaví na školách mimo Liberec

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

V obrázku č. 7 je uvedeno početní zastoupení respondentů podle pohlaví a podle místa studia, v tomto případě na školách mimo Liberec, kteří mají či nemají povědomí o kriminálně závadovém jednání. Znamená to, že se s kriminalitou již bezprostředně setkali nebo mají ve svém okolí někoho, kdo kriminalitu páchá. Z grafu je patrné, že 78,8 % chlapců odpovědělo na otázky č. 5, 6, 7 nebo 8 v dotazníku uvedeném v příloze č. 1, kladně. Dívek odpovědělo 72,1 % na uvedené otázky kladně. **Předpoklad č. 4** v kapitole 8.1 se potvrdil.

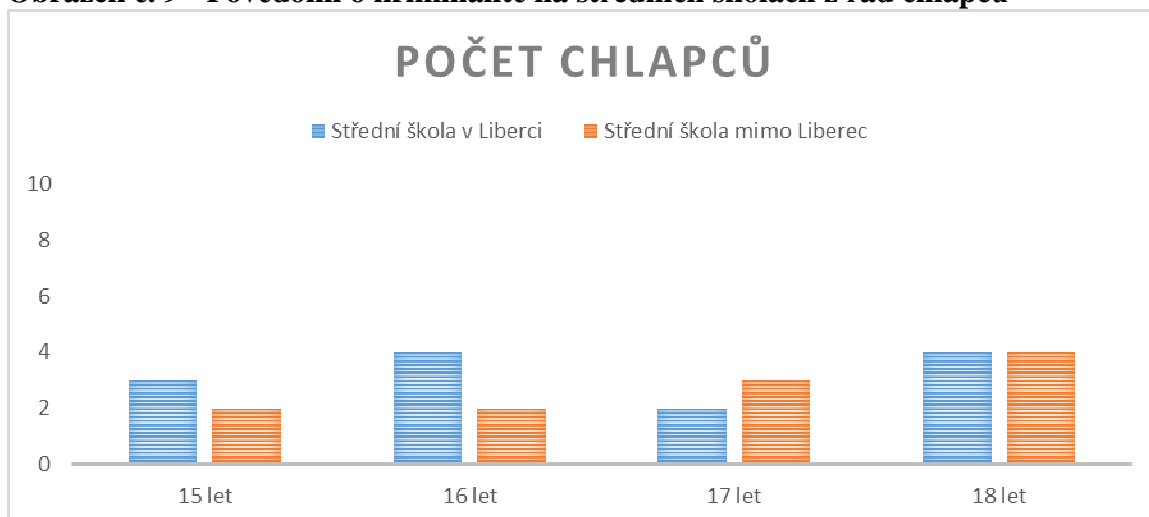
Obrázek č. 8 - Reakce respondentů na kriminalitu dle pohlaví na školách v Liberci

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

V obrázku č. 8 je uvedeno početní zastoupení respondentů podle pohlaví a podle místa studia, v tomto případě na školách v Liberci, kteří mají či nemají povědomí o kriminálně závadovém jednání. Znamená to, že se s kriminalitou již bezprostředně setkali nebo mají ve svém okolí někoho, kdo kriminalitu páchá. Z grafu je patrné, že 86,7 % chlapců odpovědělo na otázky č. 5, 6, 7 nebo 8 v dotazníku uvedeném v příloze č. 1, kladně. Dívek odpovědělo 88,3 % na uvedené otázky kladně. **Předpoklad č. 4** v kapitole 8.1 se tedy nepotvrdil.

Obrázek č. 9 - Povědomí o kriminalitě na středních školách z řad chlapců

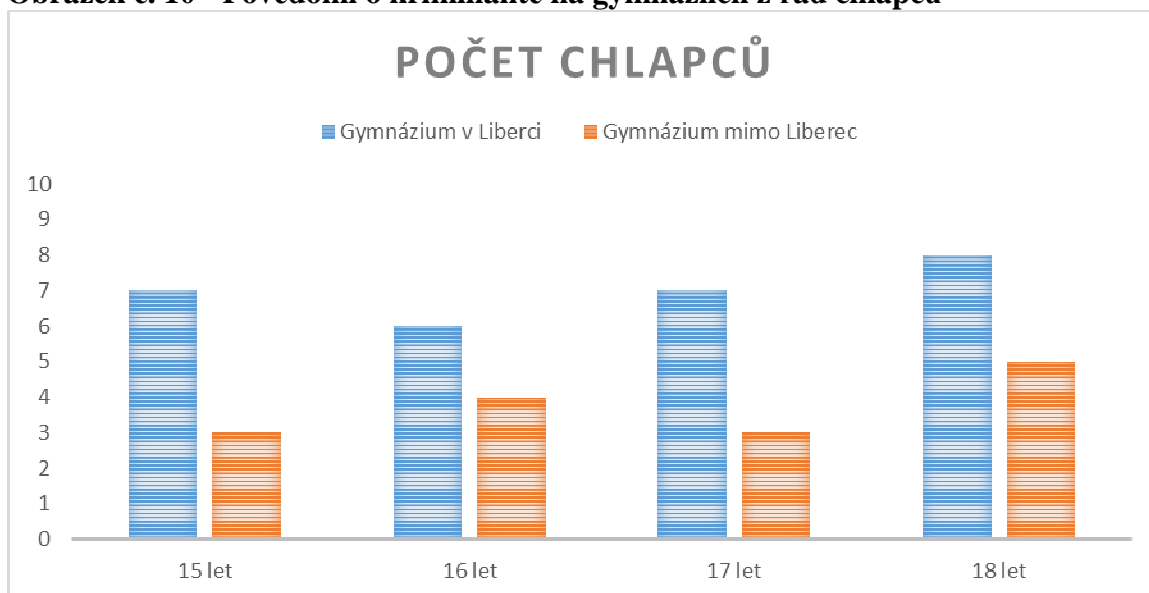

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Obrázek č. 9 sdružuje počet respondentů z řad chlapců studujících na střední škole v Liberci a mimo Liberec, seřazený podle věku, kteří se vyjádřili v dotazníku kladně k otázkám zaměřeným na kriminalitu.

Je evidentní, že s kriminalitou se setkala více chlapců na středních školách v Liberci než na středních školách mimo Liberec.

Obrázek č. 10 - Povědomí o kriminalitě na gymnáziích z řad chlapců

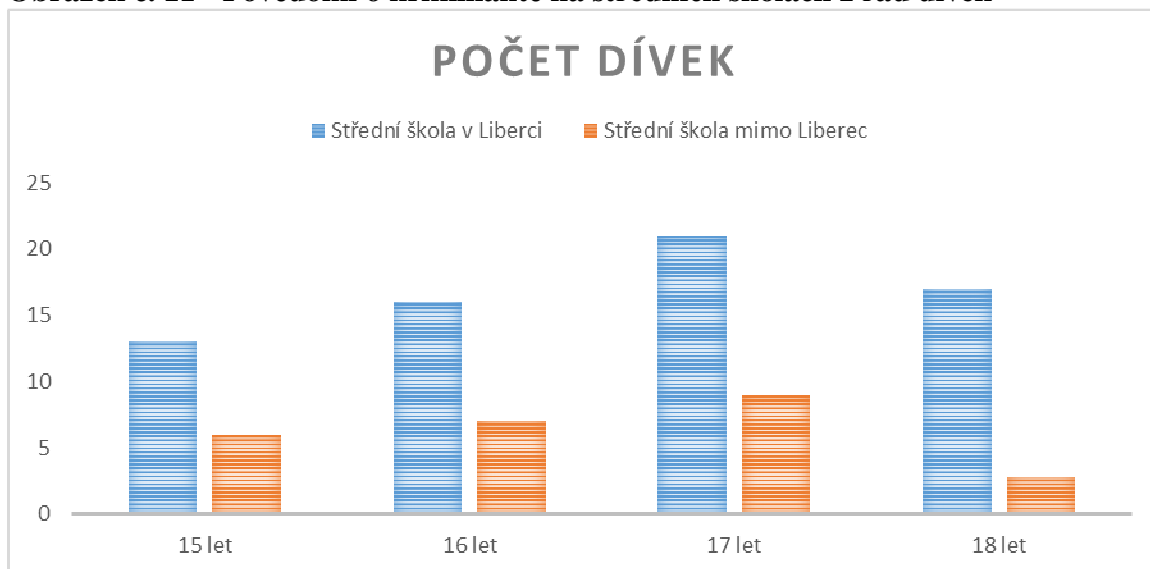

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Obrázek č. 10 poukazuje na počet respondentů, kteří se vyjádřili v rámci dotazníkového šetření kladně k otázkám týkající se kriminality. Respondenti jsou z řad žáků studujících na gymnáziích v Liberci a mimo město Liberec.

Z obrázků č. 9 a 10 vyplývá, že nejvíce kladných odpovědí v dotazníkovém šetření měli chlapci ve věku 18 let studující ve městě Liberci. Celkový počet takto odpovídajících respondentů je 12 a tvoří tak 29,3 % všech chlapců, kteří odpověděli kladně alespoň na jednu z otázek č. 5, 6, 7 nebo 8 v dotazníku, uvedeném v příloze č. 1 této práce.

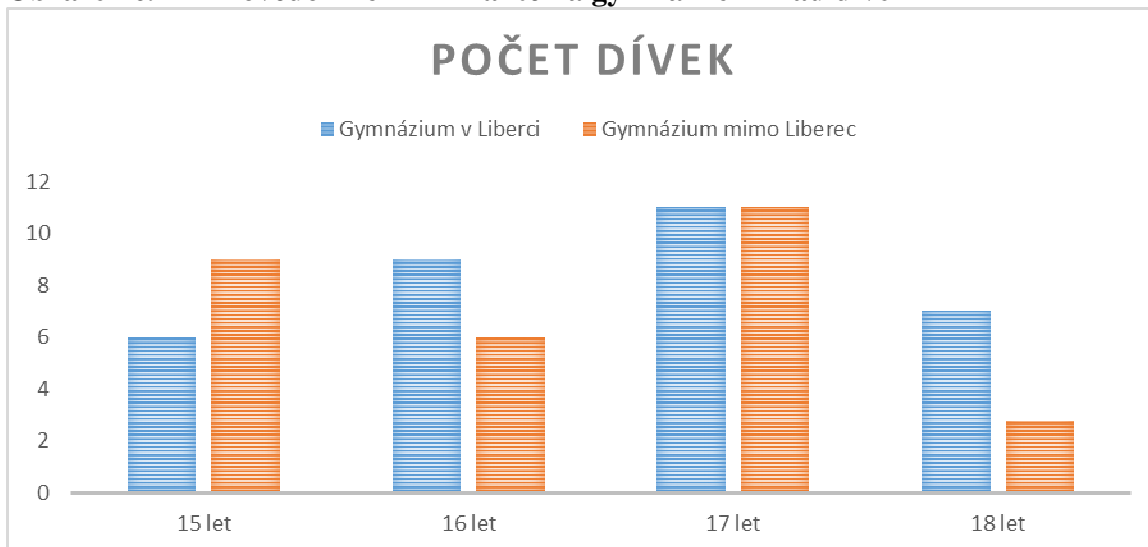
Obrázek č. 11 - Povědomí o kriminalitě na středních školách z řad dívek

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Nejvíce kladných odpovědí dotazníkového šetření na otázky týkajících se kriminality, povědomí o ní a páchání trestné činnosti, měly respondentky studující na středních školách v Liberci ve věku 17 let, jak je uvedeno v obrázku č. 11.

Obrázek č. 12 - Povědomí o kriminalitě na gymnáziích z řad dívek

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Obrázek č. 12 sdružuje kladné odpovědi na otázky č. 5, 6, 7 a 8 dotazníku z řad respondentek studujících na gymnáziích v Liberci a mimo Liberec. Nejvíce kladných odpovědí týkajících se kriminality mají dívky ve věku 17 let shodně na gymnáziu v Liberci i mimo Liberec.

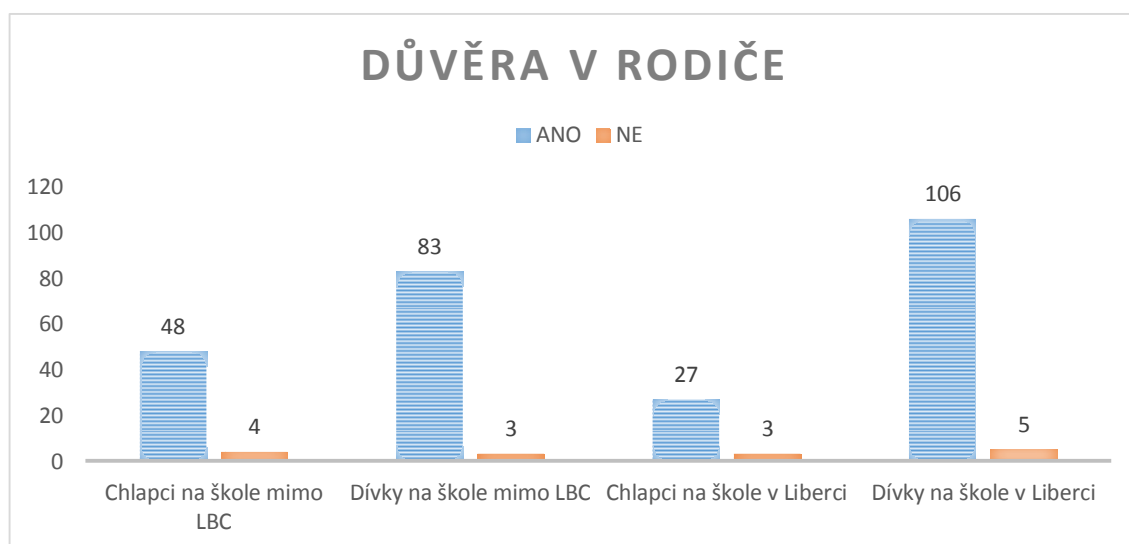
Z obrázků č. 9, 10, 11 a 12, které jsou popsány a vyhotoveny výše je patrné, že z celkového počtu 227 respondentů, kteří byli rozděleni podle pohlaví, je 98 dívek studujících v Liberci, z čehož je 65 dívek na střední odborné škole a 33 na gymnáziu v Liberci, dále pak 62 dívek studujících mimo Liberec z toho 29 na střední odborné škole a 33 na gymnáziu. Chlapci jsou rozdělení stejně, kdy z celkového počtu respondentů 67 jich 41 studuje v Liberci z čehož je 28 chlapců na gymnáziu a 13 na střední škole. Dále je 26 chlapců na studiu mimo město Liberec a to 15 na gymnáziu a 11 na střední škole. Na gymnáziu v Liberci je s kriminalitou obeznámeno 61 respondentů, což tvoří 43,9 % všech dotazovaných a kladně odpovídajících respondentů na všech dotazovaných školách v Liberci. Na střední škole v Liberci je s kriminalitou obeznámeno 78 respondentů, což tvoří 56,1 % všech dotazovaných a kladně odpovídajících respondentů studujících v Liberci.

Prováděnou analýzou dotazníku bylo zjištěno, že z celkového počtu 88 respondentů studujících mimo Liberec, odpovědělo 48 gymnazistů, což je 54,5 %, kladně na otázky týkající se kriminálního jednání a kladně odpovědělo 45,5 % středoškoláků v počtu 40.

V globálním měřítku všech zúčastněných respondentů v počtu 279 osob odpovědělo kladně 28 % středoškoláků v Liberci, 14,3 % středoškoláků mimo Liberec, dále pak 21,9 % gymnazistů v Liberci a 17,2 % gymnazistů mimo Liberec kladně, na otázky dotazníku, které se bezprostředně týkaly kriminality a to konkrétně otázky 5, 6, 7 a 8. **Předpoklad č. 1** se se na základě zjištěných skutečností z dotazníkového šetření potvrdil. Na základě zjištěných faktů dotazníkového šetření se potvrdil i **předpoklad č. 2**.

V rámci dotazníku byla respondentům kladena také otázka, zda by se žáci, v případě, že by měli nějaký problém se zákonem, svěřili svým rodičům. Obrázek č. 13 poukazuje na rozdělení odpovědí žáků podle studia mimo město Liberec a v Liberci a podle pohlaví.

Obrázek č. 13 - Důvěra v rodinu

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Výsledek je že zhruba 92,3 % chlapců ve školách mimo Liberci by byli schopní se se svými problémy rodičům svěřit, stejně tak dívky by byly schopny, dle dotazníku se rodičům svěřit v 96,5 % případů. Naproti tomu chlapci a dívky ve školách v Liberci jsou ochotni svěřit se rodičům se svými problémy týkajícími se kriminality v 90 % případů u chlapců a 95 % u dívek. Důvěra dívek v rodiče je tak vyšší než u chlapců.

Spolu s výše uvedenými faktory je mnoho dalších vlivů, které se mohou podílet na vzniku kriminality u mladistvých. V našem případě jde zejména o okolní působení, které postihuje studentskou mládež. V příloze č. 2 této práce jsou uvedeny další faktory, jako je například nezaměstnanost, jejíž účinek na páčání kriminality je do jisté míry markantní. Zejména pak z důvodu absence finančních prostředků v rodině nebo i u jednotlivce, což jej může vést k tomu, aby si potřebné prostředky opatřil trestně právním jednáním, především pak krádežemi nebo přepadeními.

Dalším faktorem uvedeným v příloze č. 2 vedle nezaměstnanosti je obyvatelstvo. Zejména rozčlenění obyvatelstva podle národnosti, etnik, kulturních zvyklostí, věkového složení a mnoha dalších faktorů, může mít dopad na vznik kriminality. Dalším termínem je rozvodovost. I ta je částečně zpracována v příloze č. 2 této práce. Její vliv na kriminalitu tkví zejména ve faktorech, které přímo zasahují do sociálních aspektů v rodině. Působení obou rodičů v mravní výchově dítěte je nezastupitelný. Celistvost rodiny má zásadní význam na pocit bezpečí, sounáležitosti a porozumění ve vztahu k dítěti. Dítě v nekompletní rodině může pociťovat absenci, kromě mnoha dalších, i výchovných prostředků. Může dojít k přesvědčení, že jiná skupina je jeho potřebám nakloněna a otevřena více. Jedná se především o party.

Dalším tématem v příloze č. 2 této práce je vzdělání. Předpoklad, že vzdělání má za následek eliminaci kriminálně závadového jednání nelze jednoznačně prokázat. Všeobecně se předpokládá, že čím vyšší je dosažené vzdělání, tím méně dochází k páčání trestné činnosti. I tento faktor však nelze jednoznačně tvrdit.

Všechny tyto uvedené faktory nelze jednoznačně potvrdit, ovšem ani vyvrátit. Jejich zkoumání by pro tuto práci bylo jistě přínosné, avšak nesměruje přímo ke stanovenému cíli této práce.

11 Navrhovaná doporučení

Sběrem dat, šetřením a analýzou dokumentů, zejména z úřadů zabývajících se statistikami v oblasti školství, statistikami orgánů Policie České republiky, MŠMT, a také analýzou dotazníkového šetření přímo mezi žáky, kterých se problematika kriminality dotýká nejvíce a dalšími analyzovanými prameny, je vhodné poukázat na aspekty, které se mohou podílet na vzniku kriminality. Tímto působením se zabývají mnohé subjekty. Předpokládejme, že tematickou provázaností mezi těmito subjekty by mohlo dojít k větší úspěšnosti v potírání kriminality, ale i jejímu předcházení. Doporučením je tedy užší provázanost mezi subjekty školství, orgány činnými v trestním řízení, soudnictvím, ale také státními institucemi působícími v sociální oblasti, ale třeba také s nevládními organizacemi, které se zabývají výzkumem a vlivem kriminality na mládež.

11.1 Oblast školství

Doporučuji dbát na zvýšení komunikace jak na úrovni vertikální, tak také horizontální, komunikaci uvnitř školských zařízení, ale i vně. Zapojení rodičů především do prevence kriminálního jednání svých dětí. Ale také spolupráci rodičů se školským zařízením v době, kdy již došlo ke spáchání nějakého protiprávního jednání. Zapojení popřípadě posílení výuky zaměřené na prevenci kriminality. Možné začlenění organizací, jejichž oborem je prevence kriminality, do výuky. Besedy se zástupci orgánů odborů péče o dítě, Policie České republiky, probační a mediační služby. V neposlední řadě pak také lpět na aplikaci a dodržování těch částí RVP, které se bezprostředně dotýkají problémového tématu – kriminalitě.

11.2 Oblast sociální

Doporučuji v oblasti sociální posílit jednotlivé vztahy a vazby mezi lidmi, aplikovat preventivní činnost pro větší skupiny osob a multikulturní společenstva. Zaměřit se ale také na výchovné aspekty utvářející osobnost jednotlivce. V souvislosti s orgány státní

správy a samosprávy by se měly posílit počty pracovníků zabývajících se sociálně právní ochranou mládeže a sociálních pracovníků.

11.3 Oblast justiční

Doporučuji u mladistvých delikventů využívat možnosti, které se naskýtají v alternativních trestech, dbát na důsledném postihu rodičovských selhání v rámci řádného neplnění péče o dítě. Postihu rodin, které využívají mladistvé pro páchání trestné činnosti. Rodiny, které se řádně o své ratolesti nestarají. Využívat častěji různé druhy ochranných opatření, jako je například ochranná výchova, kde se následně střetávají různé účinky, které na delikventa mohou pozitivně působit ať už prací výchovných pracovníků, vlivem sociálních pracovníků nebo školství, které je v těchto ústavech začleněno.

Závěr

Problémem kriminality mládeže se zabývá celá řada vládních institucí, veřejných i soukromých subjektů, a to v podstatě od doby celistvého mapování kriminálně závadového jednání, vzniku školských osnov, zákonů a sociálních norem společnosti. Nalézt vhodná řešení pro eliminaci takového jednání z řad jedinců ve společnosti, které v podstatě vychováváme, a kteří nám do budoucna mají přinést zpětně kladný sebereflexní úhel pohledu na vykonanou práci, je i přes veškeré ambice společnosti v této problematice, velmi obtížný. Doba uvolnění se sociálně politických vazeb, liberalizace, změny totalitních režimů, které společnost svazovaly řadou instrumentů, tím vznikající uvolnění sociálních vazeb, poměrů v rodině a zaujímání nových, neověřených rolí ve společenství lidí všeobecně, je vhodným podhoubím pro vznikání různých skupin individuí, společensky neakceptovatelných subjektů a je počátkem vzniku takových jednání, které nejsou obsaženy v hromadně akceptovatelném sociálním systému. Dalšími hledisky jsou sociálně patologické jevy, které mohou napomoci vzniku kriminality. Bezpečně však nelze říci, že příčinou vzniku kriminality, zejména pak u mladistvých, kteří jsou pro společnost velmi ožehavým tématem, jsou ty které konkrétní důvody.

Cílem této bakalářské práce byla identifikace různých forem kriminality studentů na středních školách. Následná analýza kriminálně závadového jednání ze strany žáků v úzké skupině věkového rozhraní 15 – 18 let, nazývané mládež, a to především na školách na Liberecku. Tato práce se zaměřila zejména na popis konkrétních aspektů spojených se vznikem kriminality mládeže. Rozkrytí několika možných vlivů, které se vznikem protiprávního jednání mohou souviset a mohou na kriminalitu mít, ať už přímý nebo nepřímý, dopad. Dále byla v práci uvedena analýza shromážděných dat několika zainteresovaných subjektů, ať už z řad státu, státních represivních složek, ale také z oblasti školství, kdy na základě takto získaného sběru dat byla provedena analýza. V dalších částech této práce byla uvedena také možná doporučení pro eliminaci kriminálně závadového jednání a možná vodítka k dalšímu potencionálnímu zevrubnému zkoumání této problematiky.

Konkrétní zjištění, která v této práci vyvstala a výzkumem v souvislosti s námi stanovenými předpoklady byla potvrzena, uvádí, že kriminálně závadového jednání se skutečně dopouštějí více muži než ženy, a v námi zkoumaném věkovém rozhraní, je tomu také tak. Byla prováděna analýza kriminality podle druhu lokality, zaměřená zejména na markantní rozdíl v počtu obyvatel, kdy přednesené předpoklady nebyly potvrzeny. Došlo také k rozškálování problematiky na druhy škol podle středních odborných a gymnázií a rozdělením lokality. Byly potvrzeny některé ze stanovených předpokladů, především pak předpoklady č. 1, 2 a 3. Tato práce poukazuje v rámci resortu školství na rámcové vzdělávací programy, které v sobě obsahují možné formy jak, s jakým zaměřením a s jakými předpoklady, ve směru k žákům, lze výuku pojmut. Uvádí také případné doporučující mechanismy, kterými je možné preventivně působit na eliminaci kriminality mládeže, spolu s výstupy, které by žáci po aplikování těchto programů měli mít osvojené.

Závěrem bych velmi rád podotkl, že získaná data v této práci mají být především podkladem dalšího možného zkoumání a vodítkem k eliminaci společností více a více přehlíženého nebo nedostatečně represivně zvládnutého trestně právního jednání z řad populace, která je těmito problémy nejvíce postižitelná a k takovýmto druhům jednání nejvíce inklinuje - mládeži.

Seznam použité literatury a zdrojů

Monografie a tištěné zdroje

- [1] ČÍRTKOVÁ, L., 2009. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.
- [2] ČÍŽKOVÁ, J. a kol., 2003. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc. ISBN 80-244-629-2.
- [3] FILÁK, A. a kol., 2009. *Zákon o Policii České republiky s komentářem podle právního stavu k 12. 1. 2009*. Praha: Police History. ISBN 978-80-86477-49-7.
- [4] FOUKALOVÁ, K., TOŠOVSKÝ, M., KOPAL, J., a kol., 2010. *Bezpečnost a právo na místní úrovni: Legislativní předpoklady prosazování Community policing po změně zákona o Policii České republiky*. Pro Police: Otevřená společnost. ISBN 978-80-87110-18-2.
- [5] GAVORA, P., 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.
- [6] HAYESOVÁ, N., 1998. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-198-3.
- [7] CHMELÍK, J., 2003. *Mravnost pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-739-6.
- [8] JEDLIČKA, R., 2004. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-08-0.
- [9] MADAR, Z., 2002. *Slovník českého práva*. Praha: Linde. ISBN 80-7201-377-7.
- [10] MARTÍNEK, Z., 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2310-5.
- [11] MATOUŠEK, O., 1993. *Rodina jako instituce a vztahová síť – studijní texty*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-901424-7-8.
- [12] MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A., 2003. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-771-X.
- [13] MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. a kol. 2005. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.
- [14] ŘÍČAN, P., 2009. *Psychologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-560-5.
- [15] SDRUŽENÍ LINKA BEZPEČÍ, 2005. *Děti a jejich problémy – sborník studií*. Praha: Marvil. ISBN 80-239-4482-7.

- [16] VÁGNEROVÁ, M., 1999. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-802-3.
- [17] VÁGNEROVÁ, M., 2005. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0841-3.

Internetové zdroje

- [18] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika okresu Liberec* [online]. Aktualizováno 14. 06. 2012. [vid. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_lb>.
- [19] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Nezaměstnanost v okrese Liberec v jednotlivých měsících roku 2010, 2011, 2012* [online]. [vid. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB>.
- [20] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka Libereckého kraje 2012. Vzdělání populace* [online]. [vid. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2012ediciplan.nsf/krajkapitola/511011-12-r_2012-09>.
- [21] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vybrané charakteristiky populačního vývoje v okrese Liberec* [online]. [vid. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/okres_liberec_new>.
- [22] MŠMT. ČR. *Metodický pokyn k šikanování* [online]. 2000 [vid. 2013-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/metodicky-pokyn-k-sikanovani>>.
- [23] MŠMT ČR. *Přehled škol a školských zařízení* [online]. Verze 2.28. [vid. 2013-02-10]. Dostupné z: <<http://rejskol.msmt.cz>>.
- [24] MŠMT ČR. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia* [online]. 2009 [vid. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcove-vzdelavaci-programy-zaslani-do-vnejsiho-pripominkoveho-rizeni>.
- [25] MŠMT ČR. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání 65-41-L/01 Gastronomie vč. nástavbového studia* [online]. 2009 [vid. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcove-vzdelavaci-programy-zaslani-do-vnejsiho-pripominkoveho-rizeni>.
- [26] POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR. *Statistický výkaz kriminality roku 2009* [online]. 2009 [vid. 2013-02-12]. Interní zdroj. Interní síť.

Zákony a vyhlášky

- [27] *Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.*
- [28] *Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.*
- [29] *Zákon č. 141/1969 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.*
- [30] *Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.*
- [31] *Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.*
- [32] *Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.*
- [33] *Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.*
- [34] *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.*

Seznam příloh

PŘÍLOHA Č. 1 - DOTAZNÍK

PŘÍLOHA Č. 2 - STATISTICKÉ ŠETŘENÍ

NEZAMĚSTNANOST

OBYVATELSTVO

ROZVODOVOST

VZDĚLÁNÍ

Příloha č. 1

Dotazník

Dotazník je anonymní. Správné odpovědi označte podtržením. Dotazník je vytvořen pouze a jen pro studijní účely a získané údaje budou podkladem pro moji bakalářskou práci.

Pohlaví:

Chlapec

Dívka

Věk: (zapište údaj)

Otázky:

- 1) Máte neomluvené hodiny?
ANO NE
- 2) Byl/a jste někdy tzv. za školou?
ANO NE
- 3) Měl/a jste někdy na základní škole sníženou známku z chování?
ANO NE
- 4) Měl/a jste někdy sníženou známku z chování na Vaší současné škole?
ANO NE
- 5) Spáchal/a jsi někdy nějaké protiprávní jednání?
ANO NE
- 6) Byl/a jste někdy přítomen/přítomna nějakému protiprávnímu jednání ze strany Vašich spolužáků?
ANO NE
- 7) Jste nebo byl/a jste členem skupiny osob, party, o které víte, že se dopustila protiprávního jednání?
ANO NE
- 8) Řešila někdy Police České republiky Vaše počínání?
ANO NE
- 9) Svěřil/a by si se rodičům se svým problémem se zákonem?
ANO NE
- 10) Odpovídal/a jsi v tomto dotazníku na otázky pravdivě?
ANO NE

Příloha č. 2

Statistické šetření

Reformou státní správy byla k 1. 1. 2000 Česká republika nově rozdělena na 14 krajů. Okres Liberec se tak spolu s okresy Česká Lípa a Semily stal součástí Libereckého kraje. K 1. 1. 2003 nabyla platnosti reforma státní správy, při které byly zrušeny okresní úřady. Touto reformou nebyly zrušeny okresy jako územní jednotky. Na území okresu Liberec byl vytvořen také správní obvod Liberec (pověřené úřady Liberec, Český Dub, Hodkovice nad Mohelkou, Hrádek nad Nisou, Chrastava a Jablonné v Podještědí). Správní obvody obcí s rozšířenou působností tedy územně neodpovídají hranicím okresů. Poslední územní změnou s účinností od 1. 1. 2007 bylo přearažení obcí Jablonné v Podještědí a Janovice v Podještědí z okresu Česká Lípa do libereckého okresu. (ČSÚ 2012). Výzkumné metody a celkový popis statistického šetření je uveden v kapitole 8 této bakalářské práce.

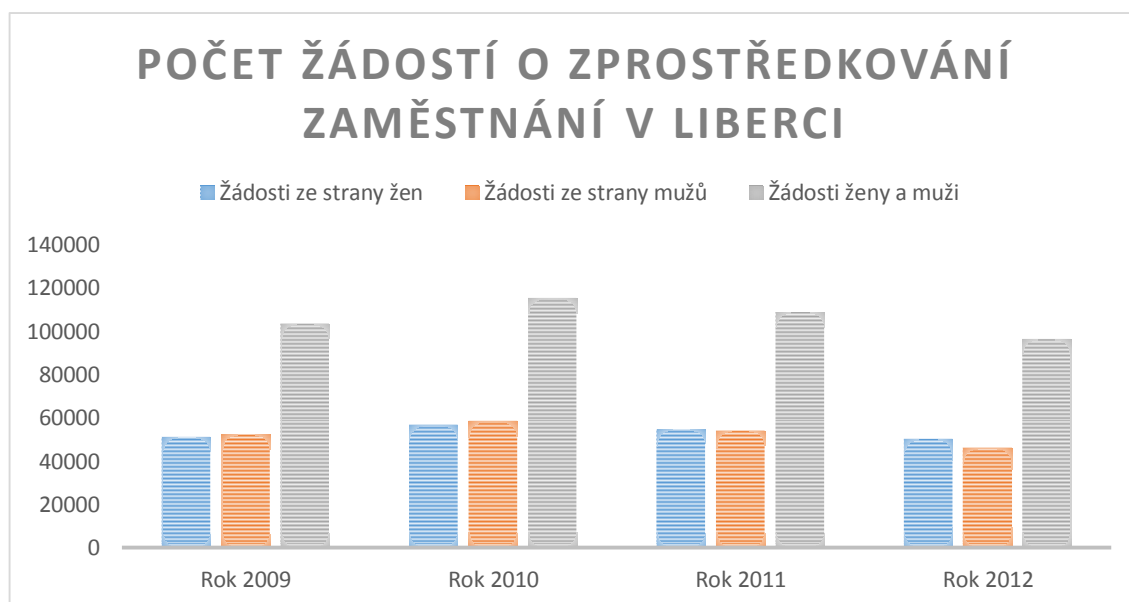
Cíl statistického šetření

Statistické šetření má za cíl poukázat na další možné faktory, které se mohou spolupodílet na vzniku kriminálně závadového jednání a přispět tak k identifikaci různých forem kriminality studentů na středních školách v České republice, což je cílem této bakalářské práce. Jedná se o faktory, které jsou zveřejňovány zejména Českým statistickým úřadem, a to za určitá období, která jsou stěžejní pro tuto práci.

Nezaměstnanost

Dopad nezaměstnanosti na páčání trestné činnosti mladistvých můžeme zkoumat z několika hledisek. Vzhledem k předpokladu, že pracujících ve věku 15-18 let bude zanedbatelné množství, nebude mít přímý výkon zaměstnání nebo pracovní činnosti mladistvých zásadní vliv pro naše zkoumání. Pro tuto práci bude vhodné hledisko nezaměstnanosti práceschopného obyvatelstva v Liberci, což zahrnuje osoby ve věku od 18 let do důchodového věku. V našem případě by měla být majoritní ta skupina žadatelů o zaměstnání, která má již svojí rodinu, zejména pak potomky ve věku 15-18 let, kdy příjem plynoucí ze zaměstnání je nedílnou součástí a přímo se podílí na finanční nezávislosti zaměstnaného jedince, rodiny a potomků a pokrytí potřeb potomků. Je evidentní, že zvyšující se počet žadatelů o zaměstnání a tudíž nedostatek finančních příjmů, může mít zásadní význam na rostoucí počty trestné činnosti mládeže, jak je patrné v tabulce č. 6, v souvislosti s počtem nezaměstnaných a obrázkem č. 14, kdy součet námi evidovaných trestných činů je nejvyšší za zkoumaná období od roku 2009 do roku 2012.

Obrázek č. 14 - Počet žádostí o zaměstnání

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB). Vlastní zpracování.

Tabulka č. 4 - Uchazeči o zaměstnání v okrese Liberec v jednotlivých měsících roku 2009

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Muži	3665	4078	4324	4490	4383	4377	4432	4453	4454	4364	4503	4859
ženy	3448	3597	3714	3936	4085	4248	4554	4706	4672	4690	4699	4833
Celkem	7113	7675	8038	8426	8468	8625	8989	9159	9126	9054	9202	9692

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB). Vlastní zpracování.

Ke konci roku 2009 dosáhla míra nezaměstnanosti v okrese Liberec 10,21 %, kdy na 1 volné pracovní místo připadalo 17,03 uchazečů.

Tabulka č. 5 - Uchazeči o zaměstnání v okrese Liberec v jednotlivých měsících roku 2010

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Muži	5225	5186	5251	5106	4835	4766	4776	4646	4620	4559	4558	4992
Ženy	4833	4826	4814	4751	4636	4671	4841	4832	4744	4640	4631	4807
Celkem	10058	1012	10065	9857	9471	9437	9617	9478	9364	9199	9189	9799

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB). Vlastní zpracování.

Na konci roku 2010 míra nezaměstnanosti v okrese Liberec dosáhla 10,12 %, a na jedno volné pracovní místo připadalo 13,84 uchazečů. Ačkoli oproti roku 2009 došlo k poklesu míry nezaměstnanosti, byl rok 2010 z pohledu počtu uchazečů o zaměstnání tím nejhorším, za námi analyzované období.

Tabulka č. 6 - Uchazeči o zaměstnání v okrese Liberec v jednotlivých měsících roku 2011

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Muži	5117	5067	4949	4738	4522	4355	4332	4273	4211	4131	4149	4306
Ženy	4811	4750	4629	4573	4544	4547	4610	4609	4459	4353	4355	4421
Celkem	9928	9817	9578	9311	9066	8902	8942	8882	8670	8484	8504	8727

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB). Vlastní zpracování.

Ke konci roku 2011 dosáhla úroveň míry registrované nezaměstnanosti v Liberci vypočítaná z podkladů Ministerstva práce a sociálních věcí ČR 9,04 %. Nezaměstnanost v Liberci tak byla třetí nejvyšší ze všech okresů Libereckého kraje, mezi 77 okresy České republiky okres Liberec s uvedenou mírou registrované nezaměstnanosti obsadil 38. místo. K 31. 12. 2011 bylo v okrese Liberec evidováno 8 727 uchazečů o zaměstnání, jak zachycuje tabulka č. 6, z toho 8 431 osob (tj. 96,6 %) splnilo podmínku dosažitelnosti. Na 1 volné pracovní místo připadalo 10,45 uchazečů. (Český statistický úřad 2012).

Tabulka č. 7 - Uchazeči o zaměstnání v okrese Liberec v jednotlivých měsících roku 2012

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Muži	4541	4676	4504	4327	4113	4006	4020	3949	3956	4027	4140	4495
Ženy	4550	4540	4475	4430	4470	4484	4671	4670	4634	4607	4595	4616
Celkem	9091	9216	8979	8757	8583	8490	8691	8619	8590	8634	8735	9111

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB). Vlastní zpracování.

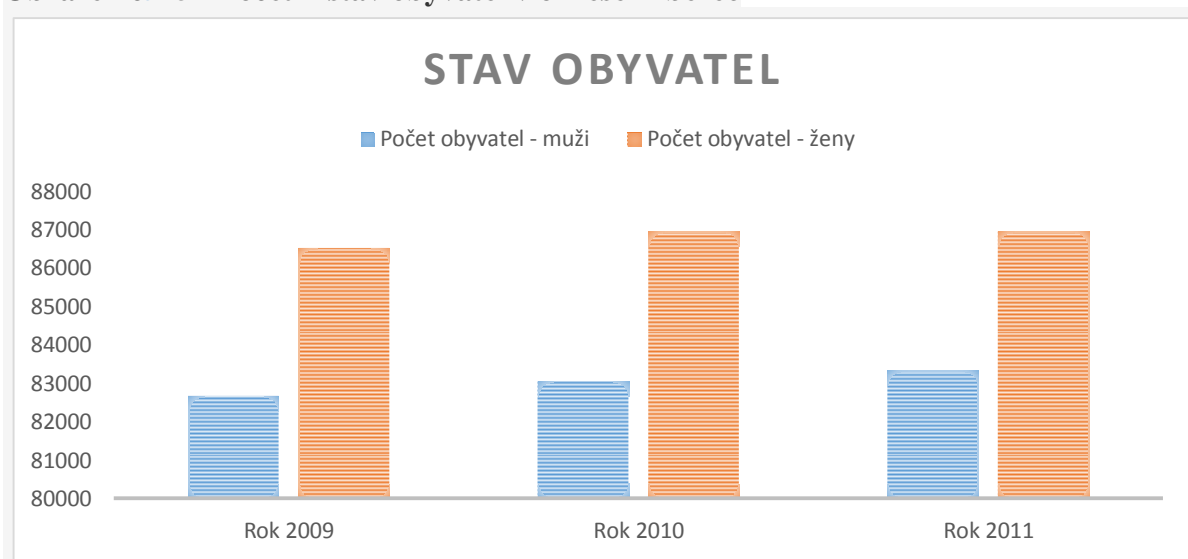
Míra registrované nezaměstnanosti za rok 2012 byla 9,85 % a na jedno volné pracovní místo připadalo 8,81 uchazečů. Je tak patrné, že míra nezaměstnanosti v námi zkoumaném období let 2009 až 2012 má klesající tendenci.

Obyvatelstvo

Hledisky, která ovlivňují nárůst či pokles obyvatel, jako migrace nebo porodnost s úmrtností, se v této práci zabývat nebudeme. Zaměříme se na možný vztah námi zkoumaných činitelů nezaměstnanosti a nárůstu počtu obyvatelstva.

Z obrázku č. 15 je patrný nárůst počtu obyvatel Liberce v roce 2011 oproti předešlým létům 2009 a 2010. Předpokládáme, že nárůst počtu obyvatel v roce 2011 a tabulka č. 6, poukazující na vysokou míru nezaměstnanosti, mají za následek nárůst počtu trestných činů mládeže, o kterém vypovídá obrázek č. 3. **Předpoklad č. 1** a **předpoklad č. 2** se nepotvrdil.

Obrázek č. 15 - Početní stav obyvatel v okrese Liberec

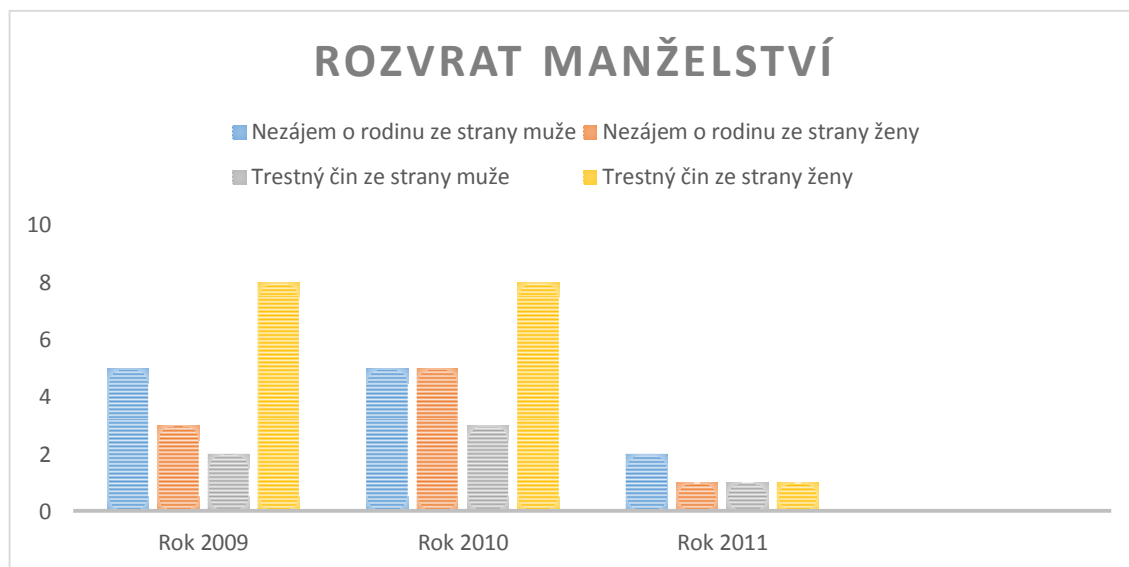
Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/okres_liberec_new).
Vlastní zpracování.

Ke dni 31. 12. 2011 se v okrese Liberec nacházelo 59 obcí, z toho 11 měst. K uvedenému datu žilo na území okresu 170 702 obyvatel, jak je zachyceno v obrázku č. 15, přičemž středisky osídlení jsou především město Liberec (102 005 obyvatel), dále Frýdlant (7 583 obyvatel), Hrádek nad Nisou (7 633 obyvatel, Chrástava (6 343 obyvatel), Nové Město pod Smrkem (3 871 obyvatel) a Jablonné v Podještědí (3 741 obyvatel). (Český statistický úřad 2012).

Rozvodovost

Další z příčin podílejících se na kriminalitě mladistvých v Liberci může být rozvodovost v souvislosti se spáchanými trestnými činy rodičů nebo nezájmem rodičů o rodinu, kdy počet rozvedených párů v důsledku kriminálně závadového jednání a nezájmu o rodinu je uveden v obrázku č. 16.

Obrázek č. 16 - Vybrané charakteristiky populačního vývoje v Liberci

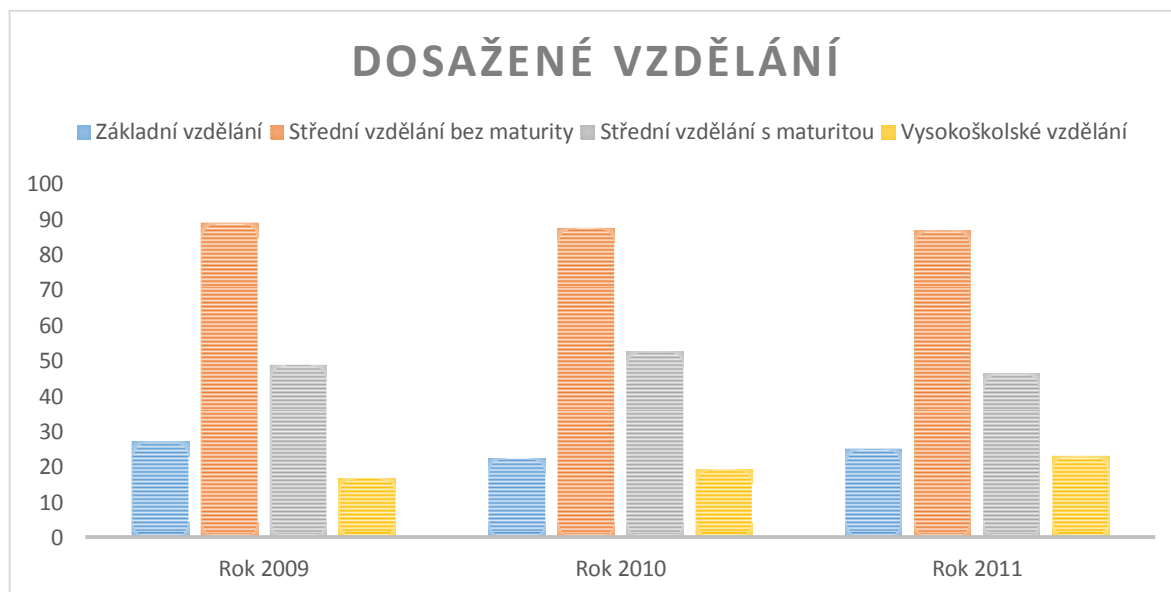
Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/okres_liberec_new).
Vlastní zpracování.

Rozvodovost manželství v souvislosti s pácháním trestné činnosti rodičů a nezájmem o rodinu nepotvrdila, že by se jednalo o zásadní přínos v páchání protiprávního jednání mládeže. Jak ukazuje obrázek č. 16, rok 2011 byl rozvrat manželství nejnižší za námi zkoumané období. **Předpoklad č. 3** se nepotvrdil.

Vzdělání

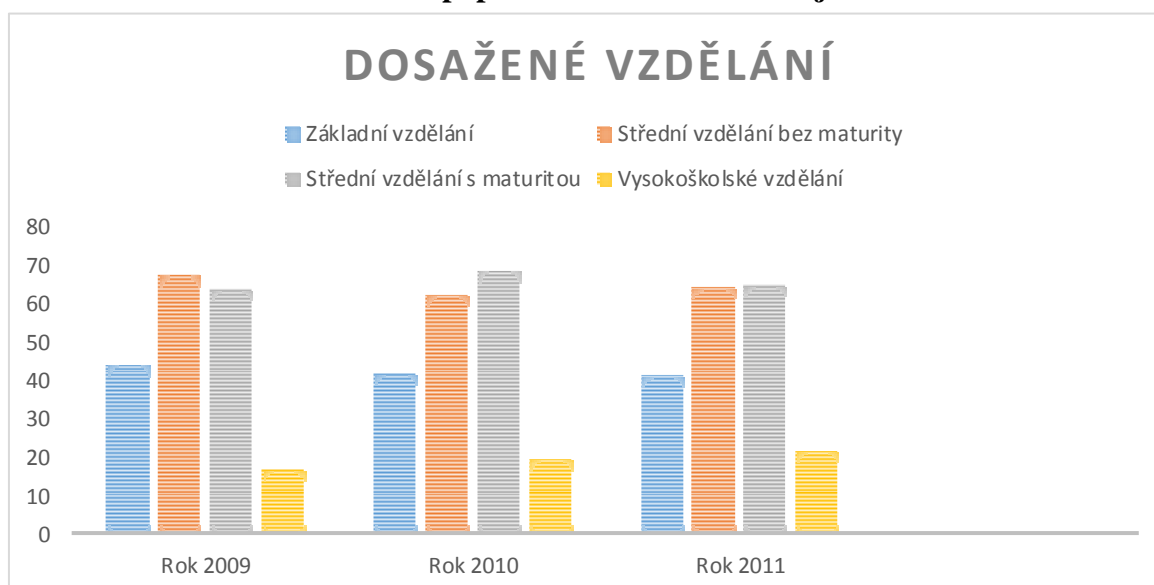
Dalším možným aspektem na vznik a výskyt kriminálně závadového jednání mladistvých osob je dosažené vzdělání. Obrázky č. 17 a 18 poukazují na dosažená vzdělání v rámci Libereckého kraje za uvedená období, s rozdělením podle pohlaví.

Obrázek č. 17 - Vzdělání mužské populace v Libereckém kraji v tisících osob

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajkapitola/511011-12-r_2012-09). Vlastní zpracování.

Obrázek č. 18 - Vzdělání ženské populace v Libereckém kraji v tisících osob

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajkapitola/511011-12-r_2012-09). Vlastní zpracování.

Technická univerzita v Liberci

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

Analýza kriminality žáků středních škol

Bakalářská práce programu Specializace v pedagogice

Liberec 2013

Autor
Vedoucí bakalářské práce

Vojtěch Robovský
PhDr. Jana Wernerová, Ph.D.

Katedra: Katedra pedagogiky a psychologie
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství odborných předmětů

ANALÝZA KRIMINALITY ŽÁKŮ STŘEDNÍCH ŠKOL

ANALYSIS OF JUVENILE PUPILS OF SECONDARY SCHOOLS

Bakalářská práce: 12-FP-KPP-16

Autor:

Vojtěch Robovský

Podpis:

Vedoucí práce: PhDr. Jana Wernerová, Ph.D., katedra pedagogiky a psychologie
Konzultant: Mgr. Vladimír Šír, Policie ČR

Počet

Stran	Obrázků	Tabulek	Pramenů	Příloh
60	13	3	34	2

V Liberci dne: 13. dubna 2013

Čestné prohlášení

Název práce: Analýza kriminality žáků středních škol
Jméno a příjmení autora: Vojtěch Robovský
Osobní číslo: P10000951

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne 13. dubna 2013

Vojtěch Robovský

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Janě Wernerové, Ph.D. z katedry pedagogiky a psychologie Technické univerzity v Liberci, za její dohled, rady a návrhy, připomínky a za její přístup a vedení při zpracování mé bakalářské práce.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá kriminalitou mládeže a je zaměřena na formy protiprávního jednání mladistvých žáků na středních školách v souvislosti s porušováním obecně platných právních norem ve společnosti. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část obsahuje sedm kapitol a praktická pak kapitoly čtyři.

Teoretická část se zaměřila na výklad a poznatky odborníků v oboru. Vysvětluje základní pojmy související s kriminalitou a popisuje vlivy působící na výskyt kriminálně závadového jednání mládeže. Následně se zabývá příčinami, které směřují k páchání kriminální činnosti mládeže.

Praktická část analyzuje shromážděná data a statistiky týkající se kriminality mládeže na území České republiky zejména v Liberci a okolí. V této části práce je provedeno dotazníkové šetření, ze kterého vyloučeny konkrétní výsledky v souvislosti s kriminalitou mládeže.

Klíčové pojmy

Kriminalita mládeže, pachatel, mladistvý, nezletilý, delikt, trestný čin, přestupek.

Abstract

The bachelor thesis deals with juvenile delinquency and focuses on forms of lawless behavior of young pupils at secondary schools in connection with violations of generally accepted legal norms in society. The thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part contains seven chapters and the practical part contains four chapters.

The theoretical part focused on interpretation and knowledge from experts in this scope. Explains the basic definitions associated with delinquency and describes the influences acting having a bearing on criminally behavior of juvenile. Then deals with the causes, that lead to the criminal activities of juvenile.

The practical part analyzes the collected data and statistics related to juvenile delinquency in the Czech Republic especially in Liberec and surroundings. In this part is done questionnaire survey that showed concrete results in the context of juvenile delinquency.

Keywords

Juvenile delinquency, the offender, juvenile, minor, the tort, the offence, the misdemeanor

Obsah

ÚVOD	13
TEORETICKÁ ČÁST.....	15
1 UŽITÉ POJMY.....	15
2 NEJČASTĚJŠÍ TRESTNÁ ČINNOST.....	18
2.1 MAJETKOVÁ TRESTNÁ ČINNOST	18
2.2 NÁSILNÁ TRESTNÁ ČINNOST.....	18
2.3 MRAVNOSTNÍ TRESTNÁ ČINNOST	19
3 MOŽNÉ PŘÍČINY KRIMINALITY.....	20
3.1 TEORIE MENTÁLNÍHO DEFEKTU.....	21
3.2 TEORIE SEBEKONTROLY	21
3.3 TEORIE SOCIÁLNÍ DEZORGANIZACE.....	21
4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VÝSKYT KRIMINALITY MLÁDEŽE.....	22
4.1 VROZENÉ OSOBNOSTNÍ DISPOZICE	22
4.2 PŘÍSLUŠNOST K POHLAVÍ	22
4.3 DĚDIČNOST	23
4.4 AGRESIVITA	23
4.5 INTELIGENCE.....	23
4.6 HYPERAKTIVITA A IMPULZIVITA	24
4.7 DOSPÍVÁNÍ.....	24
4.8 VZDĚLÁNÍ A SOCIÁLNÍ POSTAVENÍ.....	25
4.9 SOCIALIZACE	25
5 OKOLNÍ PROSTŘEDÍ MAJÍCÍ VLIV NA KRIMINALITU MLÁDEŽE	26
5.1 RODINA.....	26
5.2 ŠKOLA.....	27
5.3 PARTA.....	27
5.3.1 Záškoláctví.....	28
5.3.2 Šikana.....	28
5.4 MÉDIA.....	29
5.5 DEMOGRAFIE	29
6 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST MLÁDEŽE	30
6.1 POSTIH	30
6.2 PREVENCE.....	31
7 RÁMCOVÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY.....	32
7.1 VZDĚLÁVACÍ OBLAST RVP PRO STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLY	32
7.2 VZDĚLÁVACÍ OBLAST RVP PRO GYMNÁZIA	34

PRAKTICKÁ ČÁST	36
8 METODOLOGIE	36
8.1 CÍL A PŘÍNOS PRAKTICKÉ ČÁSTI	36
8.2 STANOVENÍ PŘEDPOKLADŮ	36
8.3 VÝZKUMNÉ METODY	37
8.3.1 Analýza výkazové dokumentace a vyhodnocení systémů dalších subjektů	37
8.3.2 Analýza výkazové dokumentace a vyhodnocení systémů	37
8.3.3 Dotazník	37
8.4 POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU	38
8.5 PRŮBĚH VÝZKUMU	38
9 INTERPRETACE A POPIS VÝSLEDKŮ STATISTICKÝCH VÝSTUPŮ TRESTNÉ ČINNOSTI	40
10 INTERPRETACE A POPIS VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	43
11 NAVRHOVANÁ DOPORUČENÍ	53
11.1 OBLAST ŠKOLSTVÍ	53
11.2 OBLAST SOCIÁLNÍ	53
11.3 OBLAST JUSTIČNÍ	54
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	57
SEZNAM PŘÍLOH	60

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009.....	40
Obrázek č. 2 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010.....	41
Obrázek č. 3 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011.....	41
Obrázek č. 4 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2012 do 31. 12. 2012.....	42
Obrázek č. 5 - Rozdělení respondentů podle věku.....	44
Obrázek č. 6 - Reakce respondentů na kriminalitu dle lokality	45
Obrázek č. 7 - Reakce respondentů na kriminalitu dle pohlaví na školách mimo Liberec	46
Obrázek č. 8 - Reakce respondentů na kriminalitu dle pohlaví na školách v Liberci	47
Obrázek č. 9 - Povědomí o kriminalitě na středních školách z řad chlapců.....	48
Obrázek č. 10 - Povědomí o kriminalitě na gymnáziích z řad chlapců.....	48
Obrázek č. 11 - Povědomí o kriminalitě na středních školách z řad dívek	49
Obrázek č. 12 - Povědomí o kriminalitě na gymnáziích z řad dívek	50
Obrázek č. 13 - Důvěra v rodinu.....	51

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Celkový počet studentů.....	43
Tabulka č. 2 - Přesný počet respondentů dotazníkového šetření	44
Tabulka č. 3 - Číselný a procentuální ukazatel povědomí o kriminalitě.....	46

Seznam použitých zkratek

ADHD	- neurovývojová porucha projevující se od raného dětství (z angl. Attention Deficit Hyperactivity Disorder)
angl.	- anglický
CAN	- týrání (zneužívání) a zanedbávání dětí (z angl. Child Abuse and Neglect)
ČR	- Česká republika
ČSÚ	- Český statistický ústav
MŠMT	- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
PČR	- Policie České republiky
RVP	- Rámcový vzdělávací program
RVP G	- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
RVP SOV	- Rámcový vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání
SŠ	- střední škola
VÚP	- Výzkumný ústav Praha
ZŠ	- základní škola

Úvod

Chování jednotlivce, ať už v rámci celkového postoje jedince ve společnosti či jednotlivých vztahů mezi jedinci v dané společnosti, je podřízeno normám. Ty vymezují, do jaké míry je jednání člověka pro společnost a vzájemné soužití lidí sociálně akceptovatelné, únosné či neakceptovatelné.

Společenské normy chování jsou derivátem vzájemných vztahů jedinců v rámci jednotlivých společenství a kultur. Jsou utvářeny v čase zvyklostmi, chováním, tradicemi, ale i oblastí, ve které se vyvíjely. S rostoucí gramotností společenských skupin byly normy chování přetvářeny a staly se tak obecnými a závaznými pro jednání lidí ve společnosti současné. Tyto normy mají za následek vznik práv a zákonů, podle kterých se daná společnost řídí. Nezbytnou nutností, která zajišťuje, kontroluje a vymezuje práva, jež vznikla jednotlivým členům společnosti i společnosti samotné, jsou zabezpečována nástroji sociálního a právního zřízení kulturního společenství. V právním zřízení České republiky je ochrana lidských práv součástí práva trestního, ve kterém jsou zakotvena ta jednání, kterými dochází k porušení jednotlivých ustanovení a jsou definovány jako trestné činy a stejně tak postihy za nedodržení či porušení těchto platných norem.

Pro každé sociální zřízení s nastavenými formami společenských vztahů a norem, je o to závažnější ten způsob chování, kterým jsou společenské vazby a vztahy narušovány protiprávním jednáním zásahem do práv druhých, zejména však ze strany dětí a mladistvých. Včasná a dostatečná prevence, ale také represe, může společnosti dopomoci výrazným způsobem omezit páchání protiprávního jednání ze strany mladistvých a to i v jejich pozdějším, dospělém stádiu společenského života.

Při potírání kriminality, ale i ustavováním závazně platných právních norem, je důležitá analýza příčin trestně právního jednání s efektivním využitím teoretických a praktických zkušeností a vyhledáváním k tomu vhodných způsobů řešení.

Cíl práce je zaměřen na identifikaci různých forem kriminality studentů na středních školách v Liberci, jejich počtu a rozdělení, a to zejména sběrem a analýzou dokumentů a statistik. Získaná data byla syntetizována v praktické části. Získané poznatky mohou

být následně využity pro prevenci kriminality mládeže, pro výchovu mládeže, ale také pro další práce zaměřené na obdobná témata.

Teoretická část

1 Užité pojmy

Ve všech oblastech lidské činnosti, jsou užívána názvosloví ve smyslu běžné hovorové mluvy, ale také odborná názvosloví spjatá s právními a technickými normami – terminologie. Vzhledem k tomu, že se odborné i neodborné názvosloví neustále vyvíjí, ať už z důvodů rozvoje vědy a techniky, jazyka a poznání nebo například změnou legislativy, nemusejí se některé termíny přesně shodovat. Proto v následujícím textu budou vymezeny některé zásadní terminologické pojmy důležité pro tuto bakalářskou práci.

Delikt „je zaviněné protiprávní jednání, které je porušením práva. Takové jednání zakládá, ruší nebo mění subjektivní práva a povinnosti“ (Madar 2002, str. 303). Strukturálně rozdělujeme delikty do dvou skupin a to veřejnoprávní delikty, kdy se jedná o trestné činy a soukromoprávní delikty, což jsou skutky v občanském právu, které zahrnují odpovědnost za náhradu vzniklé škody (Straus, Nikl a Bílek 2002). „*Deliktem se rozumí skutek trestný jak soudně, tak administrativně nebo jinak.*“ (Madar 2002, str. 303).

Kriminalita je běžně chápána jako soubor činností jedince nebo skupiny, mající za následek dokonané protiprávní jednání, ale i takové jednání, jehož znaky jsou protiprávní a jsou ve stádiu pokusu a jsou definovány jako trestné činy. Takovýto soubor činností, kdy jeho porušením dojde k rozporu s platnými zákonnými pravidly společnosti, lze tedy definovat jako protiprávní jednání. Je-li znám subjekt, který je trestně odpovědný, je možné přistoupit například k sankcím, trestu, sjednání nápravy a náhrady škody.

Kriminalitou se zabývá vědní disciplína kriminologie. „*To je interdisciplinární věda zkoumající stav a vývoj kriminality, zabývá se jejich pachateli a jejich oběťmi, hledá příčiny a podmínky kriminality*“ (Madar 2002, str. 611).

Mladiství, pro potřeby trestního práva, jsou fyzickými osobami, pro něž je přesně ohraničen počátek a konec trestní odpovědnosti za spáchané trestné činy, popřípadě za spáchané skutky mající znaky přestupkového jednání.

Odpovědnost za takovéto skutky nastává vždy dnem, který je dnem následujícím po dovršení patnáctého roku věku a končí dnem, jež je dovršením osmnáctého roku života. (Chmelík 1998). Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., definuje „*dítě do patnáctého roku věku, a děti mezi patnáctým a osmnáctým rokem života a to z důvodu trestní odpovědnosti.*“ Předchůdce současného Trestního zákoníku, Trestní zákon č. 140/1961 Sb., stanovil věkové hranice pro mladistvé a nezletilé, jakožto pro „*fyzické osoby páchající činnost mající znaky trestného činu.*“

Bakalářská práce je zaměřena na juvenilní delikvenci, která se týká jen věkové kategorie osob mladistvých, tedy dětí, a to ve věku od 15. do 18. roku života a o spáchaných skutcích touto skupinou fyzických osob, budeme hovořit jako o proviněních.

Pachatel je pojem, který je taxativně uveden v Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., pod § 22, odst. 1, „*Pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.*“ Toto znění však není vše, čím je pojem pachatel specifický. Musí se jednat o „*fyzickou osobu, která je starší patnácti let a je příčetná. Trestní právo je založeno na principu individuální odpovědnosti jednotlivých fyzických osob a nezná odpovědnost za cizí vinu. Trestní odpovědnost je odůvodněna pouze spácháním trestného činu. Vlastnosti pachatele (jeho způsob života, smýšlení) nemohou nikdy trestní odpovědnost založit. Osoba pachatele má však vliv na stupeň nebezpečnosti činu pro společnost. Pachatelem trestného činu se v širším smyslu rozumí též organizátor, návodce a pomocník.*“ (Madar 2002, str. 985).

Provinění bylo označení pro některá méně závažná protispolečenská jednání. Jednalo se zejména o skutky „*namířené proti majetku, proti rodinným vztahům, proti občanskému soužití a proti pracovní kázni. Provinění projednávaly Místní lidové soudy*“ (Madar 2002, str. 1182). Nyní, dle zákona č. 218/2003 Sb., *O soudnictví ve věcech mládeže*, se proviněním nazývá „*takový trestný čin, jehož pachatelem je osoba mladistvá.*“

Přestupek je správní delikt, jehož znaky nenaplnují skutkovou podstatu trestného činu a protiprávnost takového jednání není natolik nebezpečná pro společnost. „*Právní úprava jednotlivých druhů správních deliktů počítá s odlišnými předpoklady odpovědnosti, s odlišnými správně právními sankcemi a také s odlišným způsobem jejich uplatňování.*“ (Madar 2002, str. 1438). V právním systému České republiky se setkáváme se správními delikty ve formě přestupků a jiných správních deliktů, mezi které můžeme jmenovat disciplinární delikty, správní delikty fyzických a právnických osob.

Pro téma této bakalářské práce bude využíváno především Zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb., který uvádí definici přestupku v § 2, odst. 1, téhož zákona, jako „*zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.*“

Trestní čin lze definovat jako jednání, které je pro společnost nepřijatelné a nebezpečné. Jednání, které porušuje všeobecně platné právní normy zaštiťované státem. Znaky trestného činu jsou uvedeny v Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. a definice trestného činu je vedena pod § 13 odst. 1, Zákona č. 40/2009 Sb., kdy „*trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“ Odpovědnost trestného činu je pak definována v § 13, odst. 2, Zákona č. 40/2009 Sb., „*k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.*“

Trestný čin musí mít znaky skutkové podstaty trestného činu, musí mít trestně odpovědného pachatele, musí být protiprávní a v konkrétním případě nebezpečný pro společnost. (Madar 2002, str. 1558).

2 Nejčastější trestná činnost

Mezi nejčastější projevy kriminálně závadového jednání v literatuře autorů zabývajících se kriminalitou mládeže je kladen důraz především na trestnou činnost majetkovou, dále pak na násilnou trestnou činnost a trestnou činnost s mravnostním charakterem. Nyní bychom jednotlivou trestnou činnost charakterizovali.

2.1 Majetková trestná činnost

Majetková trestná činnost je jednou z nejobvyklejších činností, které se mladiství pachatelé dopouštějí. Jedná se především o krádeže. Definice krádeže je uvedena v Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. Krádeže se dopustí pachatel přisvojením si cizí věci, což je uvedeno v § 205, odst. 1, téhož zákoníku „*kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní.*“ Pro účely této práce budeme rozumět pod pojmem krádež taková jednání, jako jsou krádeže kapesní, věcí z automobilů, z bytů, z jiných objektů a krádeže ostatní. Jedním z aspektů krádeže a následného zmocnění se cizí věci je vloupání, což je překonání překážky a je uvedeno v § 205, odst. 1, písm. b) „*čin spáchá vloupáním.*“ Krádež vloupáním v sobě, pro účely této práce, obsahuje vloupání do obchodů, restaurací, domů a bytů, škol a kulturních zařízení a vloupání do ostatních objektů.

2.2 Násilná trestná činnost

Násilná trestná činnost je kriminální jednání mající znaky agrese. Ta je chápána jako predispozice k jednání, které porušuje sociální i právní normy a vede k omezení práv a narušení integrity živých bytostí. Za agresi je považován aktuální projev takového agresivního chování. (Vágnerová 1999, str. 757). Tato činnost zahrnuje především trestné činy Ublížení na zdraví dle § 146, Zákona č. 40/2009 Sb., Loupež dle § 173, Zákona č. 40/2009 Sb., ale také související trestný čin Porušování domovní svobody dle § 178, Zákona č. 40/2009 Sb., Vydírání dle § 175, Zákona č. 40/2009 Sb., Rvačky dle § 158, Zákona č. 40/2009 Sb., a ostatní násilné trestné činy.

2.3 Mravnostní trestná činnost

Mravnostní trestná činnost zahrnuje taková jednání, jejichž průvodním efektem je brutalita, jako je tomu například u trestného činu Znásilnění dle § 185, Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. Pro účely této práce se budeme zabývat sumarizací a analýzou jednání majícího znaky trestného činu Pohlavní zneužívání dle § 187, Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., kdy k sexuálnímu styku dochází bez překonání odporu ze strany obětí. Dále také trestným činem Kuplířství dle § 189, Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., Soulož mezi příbuznými dle § 188, Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., a ostatní mravnostní trestné činy.

„Pachatel i oběť jsou mladší 18 let, spíše je typické pro tuto skupinu věk 16 let. U tohoto jednání obvykle postrádáme násilí. K pohlavnímu styku dochází po vzájemné dohodě a časté jsou případy, kdy aktérem byla dívka – následně oběť. Dalším typickým znakem je citová vazba mezi pachatelem a obětí, první lásky.“ (Chmelík 2003, str. 72).

3 Možné příčiny kriminality

„Trestný čin vzniká jako souhra tří faktorů:

- *Motivovaný pachatel;*
- *Vhodný objekt (slabý a bezbranný);*
- *Vhodné podmínky (kde jsou lidé v okolí, kde je malá přehlednost a pro pachatele menší riziko).“ (Vágnerová 2004, str. 808).*

Vědním oborem zkoumajícím příčiny vzniku kriminality je kriminologie, která v Evropě vznikla z trestního práva a v USA se vyčlenila ze sociologie. Její nedílnou součástí je forenzní psychologie, která zkoumá osobnost pachatele po psychologické stránce.

Kriminologická měřítka berou především v úvahu společenskou nebezpečnost pachatelova činu. Typ spáchaného trestného činu – čili kvalifikaci činu z hlediska trestního práva – ale nevystihují pachatelovu osobnost. (Matoušek, Kroftová 2003, str. 17).

„Psychologické zkoumání různých kriminálních fenoménů navazuje na informace ostatních vědních oborů. Platí srozumitelná úvaha: čím více o kriminalitě víme, tím lépe můžeme uplatnit vlastní psychologické poznatky při řešení konkrétních kriminálních jevů počínaje jejich výkladem, přes jejich objasňování a vyšetřování a konče návrhy účelných strategií prevence.“ (Čírtková 2004, str. 47).

Výskytem kriminálních vzorců chování v průběhu života jedince se zabývá vývojová kriminologie. Po metodologické stránce hledí vývoj kriminologie na dva výzkumné projekty, retrospektivní a prospektivní. V retrospektivní pojetí se analyzuje výskyt kriminálního jednání určitého souboru zpětně, především ze spisů. Prospektivní využívají technik dotazování a interview s výzkumníkem a sdělování informací o sobě samém. Výzkumem delikvence dětí a dospívajících se zde hovoří a problému dvojité latence, což znamená, že výskyt delikventního jednání zůstane utajen jak před místy oficiální kontroly (první latence), tak před výzkumníky, neboť osoba v průběhu interview kritický incident zamlčí (druhá latence). Přes to dospěla vývojová kriminologie při analýze výskytu kriminality ke zjištění, že malá část mladistvých

delikventů mužského pohlaví váže na sebe velkou část trestných činů této věkové skupiny, zejména pak těch nejtěžších násilných deliktů. (Čírtková 2004, str. 76).

3.1 Teorie mentálního defektu

Podle Vágnerové (1999, str. 289).

Autorka v souvislosti s touto teorií zmiňuje nativistického H. H. Goddarda, jenž považoval za příčinu kriminálně závadového jednání mentální defekt. Jedinec, který se dopustil takového kriminálního jednání je „morálním idiotem“, který se není schopen přijatelně chovat.

3.2 Teorie sebekontroly

Podle Vágnerové (1999, str. 70).

Neschopnost sebeovládání je považována autorkou za jeden z nejdůležitějších předpokladů vedoucích k asociálnímu jednání. Porušení obecně platných právních norem v souvislosti s pácháním trestné činnosti je zde chápáno jako snadný a jednoduchý způsob uspokojení potřeb pachatele. Není zapotřebí důkladného plánování, enormního úsilí či zvláštních schopností. Uspokojení lze takto dosáhnout bezodkladně. Nelze však jednoznačně vyvodit závěr, že jedinec mající nad svým jednáním kontrolu nemůže spáchat trestný čin.

3.3 Teorie sociální dezorganizace

Podle Čírtkové (2004, str. 48).

Stav dezorganizace představuje destrukci sociální kontroly, deziluze a hodnotová dezorientace členů systému, úpadek interpersonálních kontaktů. Řídká sociální síť plodí anonymitu, frustruje velké skupiny obyvatel a negativně poznamenává děti a mládež. Za viditelné znaky jsou dnes považovány rostoucí plochy neobývaných budov, drogový abúzus, vraky, bandy teenagerů toulajících se ulicemi.

4 Faktory ovlivňující výskyt kriminality mládeže

4.1 Vrozené osobnostní dispozice

„Psychopatie je většinou psychiatrických škol pojímána jako trvalá, vrozená osobnostní dispozice, která staví člověka mimo normu. Je diagnostikována u pachatelů trestné činnosti velmi často. U mladistvých delikventů je ovšem velmi nesnadné odlišit povahové změny vyvolané bouřlivěji probíhajícím dospíváním od stálých povahových rysů, případně od projevů procesuálního psychického onemocnění. Hlavním kritériem při diagnostikování psychopatie je stálá, od dětství se projevující nerovnováha ve skladbě osobnostních vlastností, takže některé jsou nápadně vyvinuté, případně další některé nápadně chybí. Nositel této poruchy má kvůli ní opakované, stereotypní konflikty v sociálním prostředí.“ (Matoušek, Kroftová 2003, str. 31). Jako příklad je autory uveden přehled sestavený Adlerovou z roku 1991, ve kterém jsou zmíněny nižší sebekontrola, nižší tolerance k chování jiných lidí, nižší odpovědnost za svoje chování, vyšší impulzivita, menší vyzrálost, pocity nadřazenosti a zaměření se více na sebe.

4.2 Příslušnost k pohlaví

Disponujícím konstitučním faktorem je pohlaví jedince. *„Rozdíl v mírách mužské a ženské kriminality je připisován vrozeně vyšší agresivitě mužů, jež by mohla být ovlivňována mužským pohlavním hormonem testosteronem, který působí nejen na fungování mozku, ale i na utváření těla.“* (Matoušek, Kroftová 2003, str. 33).

Bez vlivu na vyšší kriminalitu mužů jistě není ani odlišný způsob výchovy chlapců a dívek. Dívky jsou ve společnosti pod větší kontrolou ze strany rodičů, učitelů i dalších dospělých než chlapci, tak že mají více příležitostí vštípit si zábrany k protispoločenskému chování. Vrstevnické vazby na partu pro ně nemají takový význam jako pro chlapce. Vazby na rodinu jsou naopak pevnější u dívek.

4.3 Dědičnost

„Souhrn všech dědičných informací se nazývá genotyp. Jsou to předpoklady ke vzniku různých vlastností organismu. Genetické vlohby určují míru rizika vzniku psychické odchylky. Jejich konkrétní projev je ve větší či menší míře závislý na působení vnějšího prostředí. V patologických variantách je důležitá míra, v níž mohou být psychické vlastnosti předurčeny geneticky a nakolik jsou naopak ovlivnitelné prostředím. Tato míra neboli heritabilita, je u různých normálních vlastností odlišná. Obecně platí, že čím je geneticky podmíněná porucha rozvoje určité funkce závažnější, tím méně se zde mohou uplatnit vlivy prostředí.“ (Vágnerová, 2004, str. 30). Vrozené dispozice jsou popisovány autorkou jako vedoucí k určitému způsobu reagování, např. (impulzivnímu jednání či frustraci).

4.4 Agresivita

„Tělesná zdatnost a zjevně kladný vztah k projevům agrese, absence pocitů viny a lítosti, to jsou základní projevy agresivního jednání. Jsou to společné znaky pro dominanci jedince nad okolím a jeho ovládání.“ (Lovasová 2005, str. 70). Mnoho studií se zabývalo vlivy prostředí na agresivitu. Například studie Donnersteina a Wilsona (1979) o vlivech hluku na agresivní jednání, dále pak studie Barona a Bella (1975) o vlivu okolních teplot. Studie Nicosia a Thompson, vlivy přeplněných prostor (1979). Agrese však představuje složitý problém, na němž se podílejí nejen jednotlivci, skupiny a vlivy prostředí, ale lze říci, že vzniká na základě několika různých faktorů než jen jediného. (Hayesová 1998, str. 121).

4.5 Inteligence

„Inteligence je psychická vlastnost, která patří do kategorie schopností. Schopnosti lze definovat jako předpoklady k určité aktivitě, k výkonu, který může mít orientační i adaptační význam. Je to tedy možnost, která může být v různé míře rozvinuta a užívána. Míra jejího využití závisí na osobnostních vlastnostech jedince (stabilita

a vyrovnanost), jeho aktuálním vyladění (motivace) i vnějších vlivech (stresující prostředí).“ (Vágnerová 2005, str. 122).

„Vliv inteligence na poruchové jednání mající znaky trestné činnosti je nevýrazná. Agresoři mohou být nadprůměrně inteligentní nebo právě naopak.“ (Lovasová 2005, str. 70). Nízká inteligence je příčinou neúspěchů a problémů ve školním prostředí, ať už mezi žáky navzájem nebo žákem a učitelem. Následkem pak bývají hůře utvářené sociální dovednosti empatie, schopnosti řešení konfliktů nebo nastavení morálních hodnot.

4.6 Hyperaktivita a impulzivita

Hyperaktivita je jedním z projevů syndromu ADHD¹ (Attention Deficit Hyperactivity Disorder). „Chování dítěte je nápadné v každém prostředí. Jedinec je neustále v pohybu, neposedí, přebíhá od činnosti k činnosti. Během vývoje jedince, který má tuto poruchu, se vyskytují nedostatky v regulaci afektů, v sociálním přizpůsobování a v percepčně motorických a kognitivních funkcích.“ (Martínek 2009, str. 87).

Impulzivita je dalším z projevů syndromu ADHD. „Dítě s projevy impulzivity se chová chaoticky, zmateně, zbrkle. Nedokáže si počkat například na výklad učitele, glosuje odpovědi spolužáků. Impulzivita je často trestána a je brána jako drzost a nevychovanost. Velmi často bývá příčinou krádeží, případně jiného sociálně patologického chování. Je velmi častou příčinou kriminálního jednání dětí.“ (Martínek 2009, str. 88).

4.7 Dospívání

Dospívání se velmi často, ačkoli není uváděno v publikacích jednotně, dělí na dvě období a to pubescenci a adolescenci. Pubescence se týká dětí ve věku 11 – 15 let. V našem případě se budeme zabírat adolescencí, jež je specifická pro věk 15 – 22 let,

¹ ADHD (zkratka anglického „Attention Deficit Hyperactivity Disorder“) – patří mezi neurovývojové poruchy. Tato porucha se projevuje již od raného dětství, nejvíce však ve školním věku. Spíše než hyperaktivita se v tomto období objevují pocity vnitřního neklidu, převládá impulzivita a poruchy pozornosti.

resp. 15-18 let. V tomto období dochází k pohlavnímu a anatomickému dozrávání, pubertě. Ta je doprovázena bouřlivým citovým vývojem. „V období adolescence dochází k dospívání inteligence k formální logice. Myslet formálně znamená myslet abstraktně, nezávisle na obsahu“. (Říčan 2009, str. 279). „Hlavní vývojový úkol adolescenta je vytvořit si pocit vlastní identity, přijmout normy společnosti, vytvořit si vědomí a vlastní hodnoty, přijmout za své morální principy dané společností a postupně se stát nezávislým na rodičovské autoritě“. (Čížková 2003, str. 111). Muži, kteří se chovají asociálním způsobem, jsou častěji mladí, v rozmezí adolescentního věku a mladé dospělosti. V období stárnutí, po 50. roce života, četnost trestné činnosti významně klesá. Dochází však k její proměně, u starších pachatelů jde častěji o kriminalitu vázanou na nejbližší okolí, páchanou jednotlivcem, zatímco u mladých, adolescentních jedinců jde častěji o trestné činy spáchané ve skupině, které nebývají zaměřeny jen proti sousedům a členům rodiny, ale i proti zcela neznámým lidem. (Vágnerová 2004).

4.8 Vzdělání a sociální postavení

„Kriminální recidivisté mívají nižší vzdělání, obvykle jim chybí jakákoli profesní kvalifikace a jsou častěji příslušníky nižší sociální vrstvy“. (Vágnerová 2004, str. 808).

4.9 Socializace

„V adolescenci se velmi rozvíjí sociální vazby po stránce kvalitativní i kvantitativní. Jedná se o období extraverze, kdy je značná touha člověka být členem různých skupin, pohybovat se co nejčastěji ve společenských situacích. Tato touha je dána i tím, že adolescent se citově stává nezávislým na vlastních rodičích, ale má potřebu partnerství a citové sounáležitosti. Mohou navazovat kontakty s jinými dospělými, mohou mít dobrý vztah k učitelům. Na přehnanou autoritativnost dospělých reagují odporem, vyvolávají konflikt, staví se do opozice. Velká potřeba sdružování se do skupin napomáhá k sebeoceňování adolescenta. Bývají konzervativní až konformní ve svých názorech na skupinové klima, přehlíží názory jiných skupin, brání je za každou cenu, rebelují proti odlišným názorům – hlavně dospělých. Mnohdy se v této souvislosti

hovoří o generačním problému, který se projevuje výraznou rozdílností názorů mezi generacemi“. (Čížková 2003, str. 116).

5 Okolní prostředí mající vliv na kriminalitu mládeže

5.1 Rodina

„Je tradičně považována za hlavního činitele, jenž svým selháváním dětem umožňuje kriminální chování. Mnohá šetření ve věci kriminálního jednání poukazují na to, že chování proti normám, trestné činnosti, se nejvíce dopouštějí nejnižší vrstvy společnosti, vrstvy lidí bez kvalifikace, nebo jen s nejnižší kvalifikací, vrstvy trpící chudobou a nezaměstnaností. Novodobé studie dokládají přelévání kriminality i do společensky lépe situovaných rodin a tento fenomén se dá interpretovat jako následek klesajícího vlivu rodiny na chování dospívajících dětí ve všech společenských vrstvách.“ (Matoušek, Kroftová 2003, str. 41).

V době pubescence, pro tuto práci rozsah věkové hranice od 15 do 18 let, dochází k různým střetům v rodině. *„Rodiče se dospívajícím jeví jako omezení, staromódní a nemožní. Často děti nacházejí protiváhu rodiny ve skupinách vrstevníků, která je pro ně vysokou autoritou a ve které tráví mnoho času“.* (Říčan 2009, str. 279).

Pro tuto práci bude vhodné uvést především některé negativní postoje rodičů nebo negativní vliv rodiny na dítě. *„Týrání a zanedbávání dítěte bývá definováno jako jakákoli interakce rodiče s dítětem nebo chybění této interakce, která dítě poškozuje vývojově, emočně nebo tělesně. Společným rysem obou typů je necitlivost k potřebám dítěte. To bývá spojováno s osobností rodič, kteří se snaží usměrňovat děti kritikou, nemají schopnost posilovat pozitivně žádoucí chování dětí. Špatně ovládají svoje agresivní impulsy, snadno upadají do afektů. Časté tresty množí nežádoucí chování dětí a zvyšují tak rodičovskou pohotovost k udělování trestů. Psychologické charakteristiky rodičů uvádějí jako převládající osobnostní rys agresivitu, rigidní nutkavost nebo pasivní závislost a nezralost. Rodinná interakce je charakterizována jako celkově*

nepřátelská, převládá v ní kritika, odmítání a trestání. Požadavky, které na sebe lidé v těchto rodinách kladou, jsou vysoké, nereálné a nekonzistentní. Potíže jsou i v provozu domácnosti. Rodiče bývají častěji nezaměstnaní, pokud jsou, vyjadřují se svým zaměstnáním častou nespokojenost, kterou pak ventilují doma“. (Matoušek 1993, str. 87).

5.2 Škola

„Jak slábné vliv některých rodin na děti a jak se mocným socializačním vlivem stávají také média a zároveň rostou obavy z neřízeného socializačního působení vrstevnických skupin, začíná být škola viděna jako málem jediné prostředí schopné garantovat optimální či dokonce vědecky promyšlené působení na dítě, jež je v souladu se zájmy společnosti“. (Matoušek, Kroftová 2003, str. 65). Škola a školní prostředí představují pro dítě a rodinu dítěte nové sociální uskupení, kde se dítě střetává s novými prožitky, skupinami a jednáním, a zaujímá nové životní role v závislosti na interakci těchto vlivů. Ve škole a školním prostředí se utváří nové osobnostní rysy dítěte, ať už konfrontací s ostatními žáky jednotlivě nebo ve skupinách, po fyzické i mentální stránce. Dítě je také ovlivňováno nároky, které jsou na něho kladeny ze strany pedagogického sboru a obtížností učiva, prožitky a nabytými zkušenostmi. Dítě je ovlivňováno více či méně také rodinou, která ať už aktivně nebo pasivně sleduje jeho počínání. Na školu je ze strany společnosti kladena řada požadavků. Škola by měla děti nejen kvalifikovat pro budoucí práci, ale také je vychovávat k občanské angažovanosti, a to ve spolupráci s rodinou. *„Škola by měla být chráněným prostředím, jednak otevřenou institucí, kam vnější svět má a může vstupovat.“* (Matoušek, Kroftová 2003, str. 67).

5.3 Parta

„Skupina vyvíjí na jedince tlak ke konformitě v jednání i v názorech. Pokud jedinec jedná a mluví ve shodě s ostatními, ti ho chválí, cení si ho a poskytují mu nejrůznější výhody. V opačném případě se jeho pozice ve skupině zhoršuje. Většina lidí tomuto tlaku podléhá a neučí se projevovat souhlas s většinou i tehdy, když vidí skutečnost jinak“. (Říčan 2009, str. 211). Nesporný vliv na utváření osobnosti dítěte mají skupiny,

které jej ovlivňují v průběhu dospívání. Děti tráví více času ve formálních skupinách v kolektivních zařízeních (škola a zájmové organizace) i v neformálních skupinách v místě bydliště. *„Tyto skupiny jsou mnohem větší než rodina a vliv rodiny nebo učitelů uvnitř těchto skupin je výrazně menší. Díky tomu se dítě dostává do intenzivní interakce s vrstevníky“*. (Matoušek, Kroftová 2003, str. 82). U vrstevnických skupin velmi často dochází k utváření vlastních a specifických norem chování, které častou mohou vybočovat od běžných norem nastavených společnostmi, a ne zřídka může docházet a dochází ke střetu s normami právními.

Dalšími aspekty, se kterými je možné se setkat ve vrstevnických skupinách, které ovlivňují dítě a mohou osobnost dítěte do jisté míry kriminalizovat je záškoláctví a šikana.

5.3.1 Záškoláctví

„Záškoláctví můžeme charakterizovat jako úmyslné zameškávání školního vyučování, kdy žák o své vlastní vůli, ve většině případů bez vědomí rodičů, nechodí do školy a neplní školní docházku. Jde o nejklasičtější poruchu chování, kdy se jedná o absenci ve škole bez řádného omluvení rodiči nebo lékařem“. (Martínek 2009, str. 97). Vlivem party může být chápáno školní prostředí dítětem negativně a bez dalšího budoucího přínosu. Dítě subjektivně vyhodnocuje toto prostředí jako ohrožující, neboť se není schopno vyrovnat s nároky, které jsou na něho kladeny v rámci výuky. Nevyrovnání se s kladenými nároky je velmi často negativně posuzováno jak rodinou, spolužáky i pedagogem a vede tak k možnému poklesu sebevědomí a odkloněním se od školního prostředí.

5.3.2 Šikana

„Šikanování je jakékoliv nedovolené kladení překážek a činění příkoří jinému při zneužití vlastního postavení pachatele“. (Madar 2002, str. 1526). V souvislosti s šikanou, která se stává ve školství často skloňovaným tématem, byl vydán metodický pokyn č. 28-275/2000-22 Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. *„Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem*

nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit“. (MŠMT 2002).

5.4 Média

O vlivu médií a především televizního vysílání na socializaci dnešní mládeže ve vyspělých zemích není pochyb. *„Postindustriální společnost je společnost v jistém smyslu roztržštěná a v jiném smyslu velmi masová. Televize ji potenciálně může integrovat – velké množství lidí sleduje tytéž programy a takto se napojuje na svou kulturu. Může však mít i vliv dezintegrační – s určitými disponovanými jedinci může vytvářet spiklenecké spojení, v němž jsou syceny jejich asociální sklony. Tím jsou média opravdu nebezpečná. Zlo a násilí však nemusí mít destruktivní účinky, pokud je dětem skrz média prezentováno v kontextu, jež těmto projevům dává smysl v přijatém kulturním rámci. Děti, které nejsou na takový rámec napojeny, mohou násilí považovat za legitimní způsob prosazování lidských potřeb.“* (Matoušek, Kroftová 2003, str. 101).

5.5 Demografie

„Z demografického hlediska je míra kriminality vyšší ve městech, především pak v jejich určitých oblastech (ve vylidněných oblastech, na sídlišťích apod.). Ve velkých městech je spácháno přibližně pětikrát více zločinů než na malých městech a na venkově“. (Vágnerová 2004, str. 808). Jistá forma anonymity velkých městských aglomerací vede k tomu, že se do těchto míst stahují lidé z menších měst a vesnic, kteří mohou jednat problémově a nemají nad sebou tak velkou kontrolu. (Vágnerová 2004).

6 Trestní odpovědnost mládeže v České republice

Trestní odpovědnost za páchaná provinění v legislativě České republiky, ze strany mládeže, je upravena zákonem č. 218/2003 Sb. *o soudnictví ve věcech mládeže*, který sdružuje procesní a hmotné postupy v oblasti protiprávního, resp. trestně právního jednání mládeže v České republice. V tomto zákoně jsou dále uvedena opatření, jejichž účelem je volba vhodného postupu vedoucího k nápravě kriminálně závadové mládeže a to jsou především opatření trestní, ochranná a opatření výchovná.

6.1 Postih

Zákon č. 218/2003 Sb. *O soudnictví ve věcech mládeže*, může užít proti mladistvému tato opatření:

Opatření trestní – jedná se o systém obecně prospěšných prací, peněžitá opatření, peněžitá opatření s podmíněčným odkladem výkonu, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem a odnětí svobody nepodmíněně.

Opatření výchovná – zavedení probačního úředníka, aplikace probačního programu, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou.

Opatření ochranná – systém ochranného léčení, zabrání věci a ochranná výchova.

„Při působení na mladistvé delikventy je nutné věnovat pozornost zejména jejich snahám odmítat odpovědnost za své chování a tendencím porušovat práva ostatních. V tomto kontextu nelze opomíjet, že oni sami nemají zpravidla zájem měnit své postoje a chování. Pomoc přijímají tehdy, když je k tomu někdo donutí nebo když jim to přináší výhody. V rámci programů zacházení s těmito jedinci bývá smysluplné přistupovat k nim s tímto zaměřením:

- vyvolat v nich silný emocionální zážitek, který je motivuje k navázání kontaktu a komunikaci,
- přesvědčit je, že jejich chování je sebedestruktivní, neboť jim přináší jen samé problémy,
- stanovit pevná, jasná a spravedlivá pravidla, která jsou vymáhána, prosazována a respektována,
- posilovat jejich schopnost hodnotit budoucí následky svých současných činů,
- uplatňovat kontrolu nad působením a užíváním odměn a trestů,
- jednat s těmito lidmi vstřícně a na úrovni kvalitního mezilidského vztahu,
- umět včas odhalit manipulativní pokusy těchto jedinců, dát jim reálně možnou odpověď a vyjádřit očekávání, že se budou řídit pravidly, která s ní souvisejí,
- uplatňovat důslednou kontrolu chování těchto osob,
- uplatňovat skupinové formy spolupráce“. (Jedlička 2004, str. 341).

6.2 Prevence

„Nejvýznamnějším prostředkem sociální prevence je výchova dětí v rodinách a výchova dětí ve školách. Preventivně mohou působit i nevládní organizace. Vlivným nástrojem je také sociální politika státu ovlivňující systém vzdělávání, zaměstnanost, stabilitu rodiny, fungování policejního a soudního aparátu a dalších institucí zabývajících se rizikovou mládeží“. (Matoušek, Kroftová 2003, str. 266). *„V České republice je vrcholným státním orgánem prevence Republikový výbor pro prevenci kriminality zřízený roce 1993, v němž zasedají zástupci všech zainteresovaných ministerstev a zástupci Meziresortní protidrogové komise. Republikový výbor disponuje státními prostředky na podporu komplexních preventivních programů na místní úrovni.“* (Matoušek, Kroftová 2003, str. 288). V souvislosti s poskytováním grantů můžeme zmínit zřízení preventivních programů zejména pro děti selhávající ve školách, s poruchami chování, týrané, ale také z disfunkčních rodin. Programy mohou být určené rodičům, kteří by se měli orientovat na vývoj svého dítěte. Programy soustředěné na školu, zejména pokud rodina ve vývoji svého dítěte neplní svou funkci, je škola institucí, jež by měla a má rodinu nahradit v posilování postojů a dovedností, které by měly být aspektem pro směřování dítěte k nekriminální dráze. (Matoušek, Kroftová 2003).

7 Rámcové vzdělávací programy

V rámci prevence je pro tuto práci vhodné zmínit také rámcové vzdělávací programy (dále také jako „RVP“). *„Jedná se o státem vydané pedagogické dokumenty, které vymezují požadavky na vzdělávání v jednotlivých stupních a oborech vzdělání. Jedná se o závazné dokumenty pro všechny školy, které jsou povinny je respektovat a rozpracovat do svých školních vzdělávacích programů.“* (RVP SOV, str. 3). V našem případě RVP pro střední odborné vzdělávání pro obor Gastronomie včetně nástavbového studia a RVP pro gymnázia. V rámcově vzdělávacím programu je obsah vzdělávání uveden formou požadovaných (předpokládaných) výsledků vzdělávání a jím odpovídajícího učiva.

Následně budou uvedeny RVP pro střední odborné vzdělávání, pro námi zkoumaný obor Gastronomie včetně nástavbového studia, na jehož studenty byl dotazník v příloze č. 1 zaměřen. Následně pak budou uvedeny RVP pro gymnázia, na jehož studenty byl dotazník, příloha č. 1, aplikován. Spolu s oblastmi vzdělávání RVP pro dané druhy škol, budou zmíněny i výstupy, které by si žák měl po aplikaci RVP v daných oborech osvojit.

7.1 Vzdělávací oblast RVP pro střední odborné školy

Ve vzdělávací oblasti společenskovedního vzdělávání v oboru RVP Gastronomie včetně nástavbového studia je uvedena formulace posilování pozitivních cílů, postojů, preferencí a hodnot, ze které uvádíme v souvislosti s kriminalitou následující:

- *„cítit potřebu občanské aktivity, vážit si demokracie a svobody, uvažovat o její zachování a zdokonalování, preferovat demokratické postupy a přístupy před nedemokratickými, jednat v souladu s humanitou a vlastenectvím,*
- *kriticky posuzovat skutečnost kolem sebe, přemýšlet o ni, tvořit si vlastní úsudek, nenechat se manipulovat,*
- *uznávat, že základní hodnotou je život, a proto je třeba si života vážit a chránit jej,*

- *na základě vlastní identity ctít identitu jiných lidí, považovat je za stejně hodnotné jako sebe sama – tedy oprostít se ve vztahu k jiným lidem od předsudků a předsudečného jednání, intolerance, rasismu, etnické, náboženské a jiné nesnášenlivosti“.* (RVP SOV, str. 21).

„Výsledkem vzdělávání by měla charakteristika demokracie a objasnění, jak funguje a jaké má problémy (korupce, kriminalita...); objasnění významu práv a svobod, které jsou zakotveny v českých zákonech a popis způsobů, jak lze lidská práva obhajovat; vysvětlení projevů, které je možné nazvat politickým radikalismem, nebo politickým extremismem; vysvětlení, proč je nepřijatelné propagovat hnutí omezující práva a svobody jiných.“ (RVP SOV, str. 24).

V učivu *člověk jako občan*, by mělo být dle RVP sdruženo několik témat, mezi kterými můžeme v souvislosti s kriminalitou a závadovým protiprávním jednáním zmínit, jsou:

- *„základní hodnoty a principy demokracie,*
- *lidská práva, jejich obhajování, práva dětí,*
- *teror, terorismus.“* (RVP SOV, str. 24).

V učivu *člověk v lidském společenství*, by mělo být dle RVP obsaženo několik témat v souvislosti s kriminalitou, kriminálně závadovým jednáním a prevencí, a těmi jsou především témata:

- *„společnost,*
- *sociální nerovnost a chudoba v současné společnosti,*
- *majetek a jeho nabývání, rozhodování o finančních náležitostech jedince.“* (RVP SOV, str. 23).

V učivu *člověk a právo*, by měl být rozbor a zaměření se na několik témat, která uvádíme níže:

- „*právo a spravedlnost, právní stát,*
- *právní řád, právní ochrana občanů, právní vztahy,*
- *rodinné právo, správní zřízení,*
- *trestní právo – trestní odpovědnost, tresty a ochranná opatření, orgány činné v trestním řízení,*
- *kriminalita páchaná na dětech a mladistvých, kriminalita páchaná mladistvými.*“ (RVP SOV, str. 25).

7.2 Vzdělávací oblast RVP pro gymnázia

„Ve vzdělávací oblasti určené pro RVP pro gymnázia Člověk a společnost je směřodatné utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že žák je veden k utváření si realistického pohledu na skutečnost ve společenských jevech a procesech tvořících rámec každodenního života, rozvíjení pozitivního hodnotového systému a vědomé reflexi vlastního jednání i jednání druhých lidí; respektování různých systémů hodnot, upevňování pocitu odpovědnosti za sebe jako jednotlivce i jako člena určitého společenství.“ (RVP G, str. 38).

Ve vzdělávací oblasti *člověk ve společnosti* mezi očekávanými výstupy, v souvislosti s touto bakalářskou prací, by si měl žák osvojit především tato témata:

- „*společenská podstata – význam začlenění jedince do sociálních vazeb, proces socializace,*
- *sociální struktura společnosti – sociální útvary, společenské instituce, sociální nerovnost,*
- *sociální fenomény a procesy – rodina, práce, masmédia, sociální deviace, sociální problémy (nezaměstnanost, kriminalita, extremismus).*“ (RVP G, str. 40).

Ve vzdělávací oblasti *výchova ke zdraví* jsou uvedeny rizika ohrožující zdraví a jejich prevence, kdy očekávanými výstupy, zaměřenými na učivo, v rámci této bakalářské práce jsou především tato témata:

- „*sexuálně motivovaná kriminalita – pornografie, pedofilie, dětská prostituce, obchod se ženami,*
- *skryté formy a stupně individuálního násilí a zneužívání – šikana, brutalita, zanedbávané a týrané děti (CAN²).*“ (RVP G, str. 58).

² Zkratka anglického (Child Abuse and Neglect), týrání (zneužívání) a zanedbávání dětí, ustálená odborná zkratka.

PRAKTICKÁ ČÁST

8 Metodologie

8.1 Cíl a přínos praktické části

Cílem této práce je identifikovat různé formy kriminality studentů na středních školách v České republice, zejména pak v Liberci. Následně se práce zabývá také zjištěním různých druhů faktorů, které mohou mít vliv na vznik patologického jednání mládeže ve věku 15 – 18 let v souvislosti s pácháním trestné činnosti v určitém období a četnost páchání jednotlivých trestně právních provinění.

Přínos výsledků této práce je spatřován v možnostech uplatnění v rámci preventivních programů ze strany orgánů sociálně právní ochrany dětí, zaujetí patřičných opatření ze strany Policie ČR, popřípadě změny v legislativě. Bakalářská práce může být přínosná pedagogickým pracovníkům, rodinám a dalším subjektům podílejícím se na výchově dítěte.

8.2 Stanovení předpokladů

1. Lze předpokládat, v souvislosti s dotazníkovým šetřením na gymnáziích v Liberci a mimo Liberec, že s kriminálně závadovým jednáním bude mít zkušenost více žáků ve věku 15 – 18 let na škole v Liberci než na škole mimo město Liberec.
2. Lze předpokládat, v souvislosti s dotazníkovým šetřením na středních školách v Liberci a mimo Liberec, že s kriminálně závadovým jednáním bude mít zkušenost více žáků ve věku 15 – 18 let na škole v Liberci než mimo Liberec.
3. Předpokládáme, že povědomí a zkušenost s kriminalitou mají více respondenti ve městech nad 100.000 obyvatel než ve městech do 10.000 obyvatel.
4. Předpokládáme, že povědomí a zkušenost s kriminalitou mají více chlapci než dívky.

5. Předpokládáme, že kriminalita mládeže má rostoucí tendenci.

8.3 Výzkumné metody

8.3.1 Analýza výkazové dokumentace a vyhodnocení systémů dalších subjektů.

Tato metoda byla použita ke zjišťování dalších možných faktorů podílejících se na páčání protiprávního jednání ze strany mládeže v souvislosti se zkoumanou lokalitou, Liberec. Zejména analýzou dokumentů Českého statistického úřadu, výkazů MŠMT a informačních systémů Magistrátu města Liberec.

8.3.2 Analýza výkazové dokumentace a vyhodnocení systémů Policie ČR.

Tato metoda byla uskutečněna v souvislosti s vymezením četnosti trestně právního jednání mládeže v určitých obdobích v dané lokalitě a také ke zjištění četnosti a druhu protiprávního jednání se znaky trestných činů páchaných mládeží. Byla analyzována data a statistické výkazy Policejního prezidia a Policie České republiky za období 2009 až 2012.

8.3.3 Dotazník

Aplikace dotazníku byla zaměřena na zjištění a doplnění informací, které nebylo možné analyzovat z dostupných dokumentů a výkazů. Dotazník byl cílen především na respondenty z řad žáků středních škol a gymnázií a byl směřován ke zjištění množství případů kriminálního jednání ze strany mládeže, druhu a četnosti, a dalším možným vlivům, jež vznik kriminality mohou ovlivňovat.

V dotazníku jsou koncipovány faktografické otázky na věk a pohlaví žáka. Otázky jsou dichotomické, v počtu deseti uzavřených otázek. Délka dotazníku je s ohledem na věkovou skupinu respondentů (15 - 18 let) na jeden list formátu A4 a doba strávená

vyplněním dotazníku by neměla přesáhnout hranici deseti minut. Vzor dotazníku je uveden v příloze č. 1 této bakalářské práce.

Dotazník byl koncipován anonymně a to proto, aby nedošlo k porušení ustanovení Zákona č. 101/2000 Sb., *O ochraně osobních údajů*.

8.4 Popis zkoumaného vzorku

Zkoumaným vzorkem dotazníku jsou respondenti ve věku 15 - 18 let. Toto věkové rozmezí je definováno pojmem mladiství, uvedeným v této práci v kapitole č. 1. Dotazované osoby musí navštěvovat prezenční formu studia střední školy a to jak střední odbornou školu, tak gymnázium. Lokalita, ve které je dotazníkové šetření prováděno, je rozdělena na dvě části. Město s počtem obyvatel vyšším než 100.000 a město s počtem obyvatel pod 10.000, kdy v obou případech musí být zastoupeny oba druhy škol, gymnázium a střední škola zakončená maturitní zkouškou. Další informace jsou uvedeny v tabulce č. 6.

8.5 Průběh výzkumu

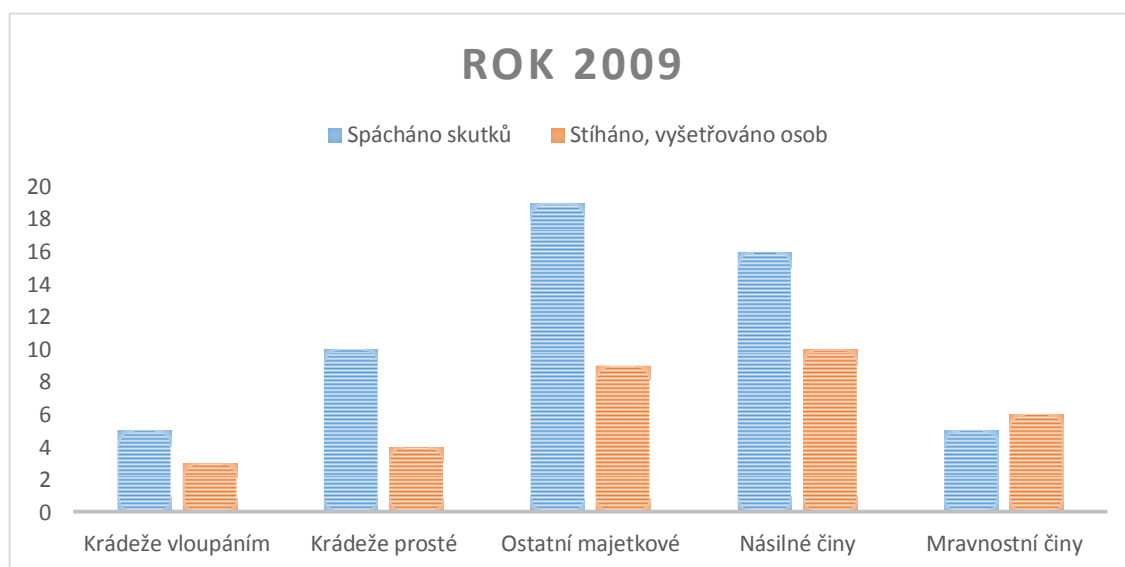
- Výzkum probíhal od konce roku 2012 do počátku roku následujícího, kdy byla průběžně shromažďována a následně tříděna a vyhodnocována získaná data, která se vztahovala k jednání majícímu znaky trestné činnosti mládeže.
- Prvotně došlo k seznámení se a následnému čerpání a analýze pramenů z databází Police ČR. Zde byly zjišťovány údaje o četnosti a druhu trestné činnosti páchané mládeží ve městě Liberec a Libereckém kraji.
- Byly zkoumány a tříděny dokumenty Českého statistického úřadu směřované k cílové skupině mladistvých a dále pak došlo k analýze a sumarizaci získaných dat.
- Následně bylo na základě získaných poznatků provedeno roztržnění trestné činnosti na skutky se znaky krádeže, krádeže vloupáním, skutky násilné, majetkové a mravnostní.
- Další etapou bylo roztržnění získaných dat podle let, a to v období roku 2009, 2010, 2011 a 2012.

- Poté byly prostudovány materiály výročních zpráv několika vybraných škol v Liberci a mimo Liberec, kde by bylo poměrně stejné zastoupení dívek a chlapců v inkriminovaném věkovém rozpětí a zhruba ve stejném počtu žáků na každé ze zkoumaných škol. S tím byla spojena i příprava dotazníku.
- Ve druhé etapě byl proveden předvýzkum na malém počtu osob z řad mládeže a to z důvodu předpokládané aplikace dotazníku. Předvýzkum byl vytvořen zejména z důvodu formulace otázek v dotazníku, jejich srozumitelnosti a jednoznačnosti.
- Po provedeném předvýzkumu byl předložen respondentům sestavený dotazník, který měl přinést další úhel pohledu a především odpovědi na příčiny a četnost vzniku kriminálně závadového jednání mládeže, kdy po sběru dat došlo k sumarizaci a vyhodnocení získaných informací a vypracování grafické úpravy.
- Závěrečná část bakalářské práce spočívala v uspořádání dat, vytvoření grafické úpravy a zhodnocení získaných výsledků.

9 Interpretace a popis výsledků statistických výstupů trestné činnosti

V následujících obrázcích č. 1, 2, 3 a 4 jsou uvedena kriminálně závadová jednání v jednotlivých letech 2009, 2010, 2011 a 2012, která mají nejvyšší podíl na nápadu trestné činnosti páchané mládeží a počty pachatelů, kteří byli Policií ČR v Liberci a jejími orgány vyšetřováni nebo trestně stíháni. Další část výsledků statistického zkoumání je uvedena v příloze č. 2 této práce.

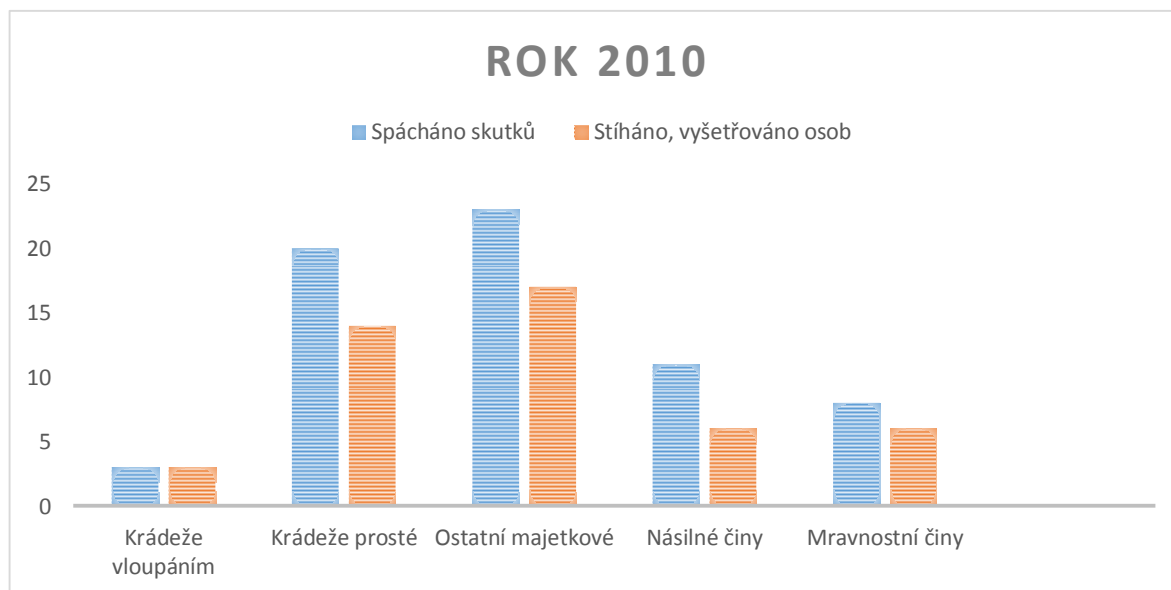
Obrázek č. 1 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009

Zdroj: Policejní prezidium ČR, (interní zdroje). Vlastní zpracování.

Jak je patrné z obrázku č. 1, hlavní podíl na kriminalitě mládeže v Liberci v roce 2009 měly ostatní majetkové trestné činy, mezi které řadíme Podvod, Zpronevěru, Poškození cizí věci a Neoprávněné užívání cizí věci, avšak vyšetřováno nebo stíháno bylo více osob za násilné trestné činy, u nichž jednání pachatele působením na osobu poškozeného je bezprostřední s převážně fyzickým kontaktem.

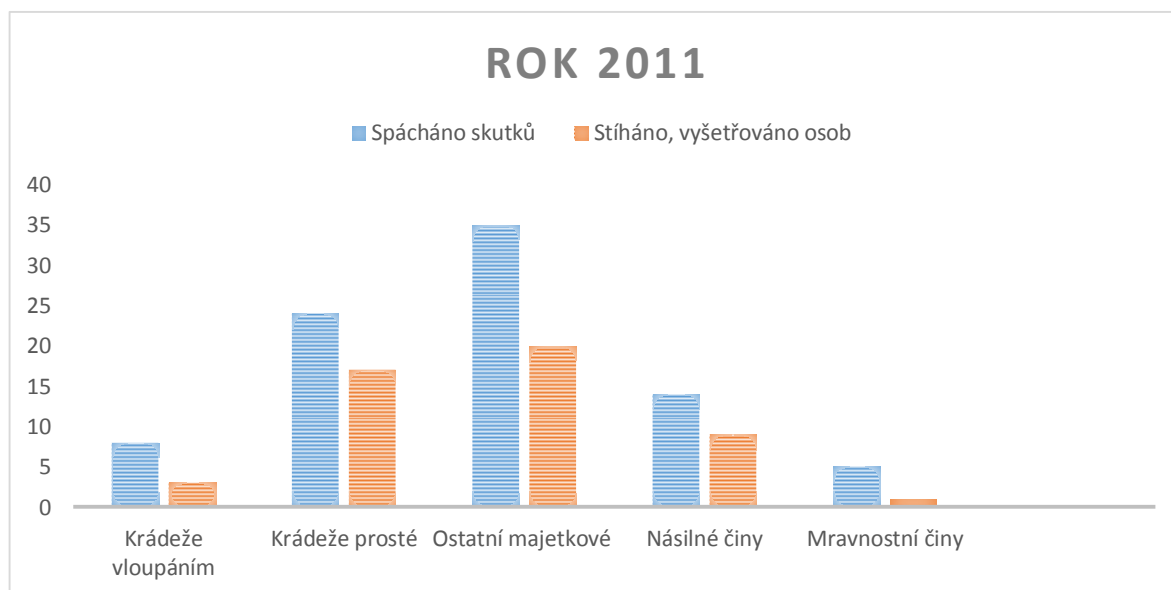
Obrázek č. 2 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010

Zdroj: Policejní prezidium ČR, (interní zdroje). Vlastní zpracování.

V roce 2010, jak představuje obrázek č. 2, však již začal být markantní, mimo ostatní majetkovou trestnou činnost, také vzrůstající počet prostých krádeží, spolu s odhalováním pachatelů Policií ČR a jejich následným stíháním. Oproti tomu se však nedařilo odhalovat pachatele majetkové trestné činnosti, která se zvyšovala. Násilné trestné činy oproti roku 2009 klesaly.

Obrázek č. 3 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011

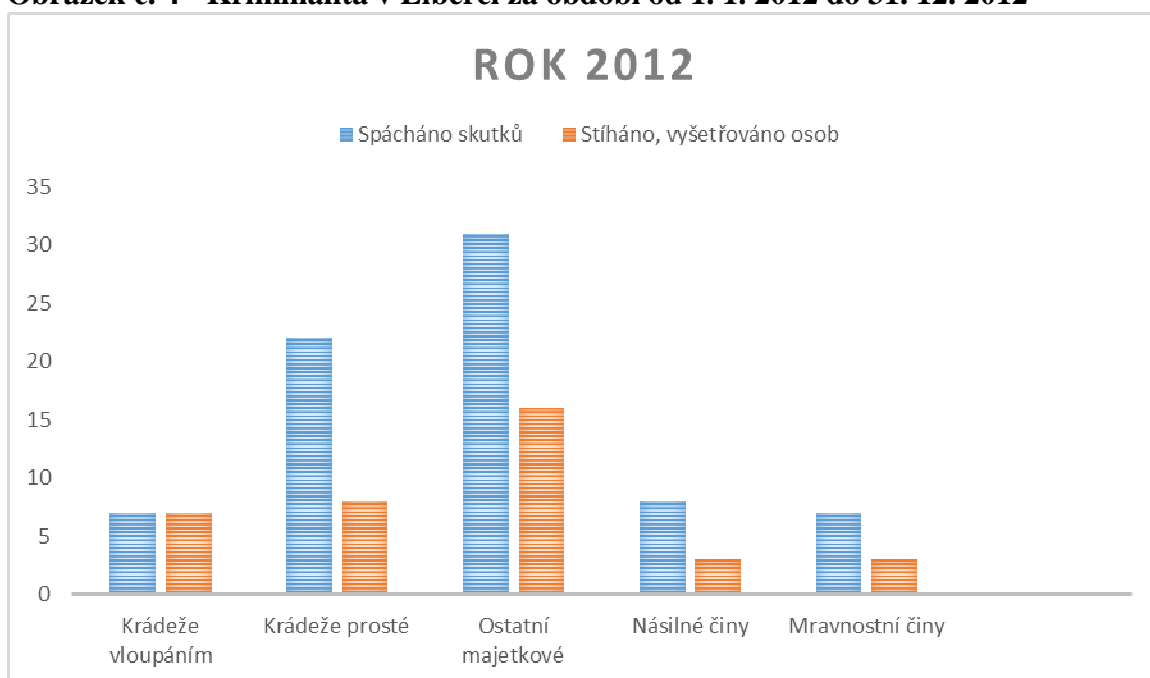

Zdroj: Policejní prezidium ČR, (interní zdroje). Vlastní zpracování.

Rok 2011, jak je uvedeno na obrázku č. 3, potvrzuje nárůst prostých krádeží oproti roku 2009, ačkoli v méně případech, než je tomu v roce 2010. Ostatní majetková trestná činnost i nadále roste, vyšetřování a stíhání pachatelů je však úspěšnější, než tomu bylo v roce 2010. Násilné trestné činy si i nadále zachovávají takřka stejný podíl jako v letech předcházejících.

V souvislosti s obrázkem č. 3 předpokládáme, že za markantní nárůst ostatní majetkové trestné činnosti může například zvyšující se početní stav obyvatel, jak je patrné z obrázku č. 18 v příloze č. 2, spojený s případnou migrací, nebo také nejvyšší nezaměstnanost za období mezi léty 2009 až 2012, jak je uvedeno v tabulce č. 6 v příloze č. 2.

Obrázek č. 4 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2012 do 31. 12. 2012

Zdroj: Policejní prezidium ČR, (interní zdroje). Vlastní zpracování.

Jak je vidět na obrázku č. 4, tak i nadále jsou páčány nejvíce ostatní majetkové trestné činy a krádeže prosté, jejichž objasněnost však klesá. Násilné trestné činy mají také spíše tendenci klesat.

10 Interpretace a popis výsledků dotazníkového šetření

Dotazník, uvedený v příloze č. 1, s faktografickými a uzavřenými otázkami byl předložen do 4 škol počátkem roku 2013, v počtu 100 ks do každé oslovené školy. Dvou středních odborných škol a dvou gymnázií. Dalším kritériem bylo rozdělení do dvou měst s markantním rozdílem v počtu obyvatelstva, a to do aglomerace pod 10.000 obyvatel a nad 100.000 obyvatel. Zastoupení v uvedených městech mělo vždy jedno gymnázium a jedna střední škola s maturitní zkouškou. Z celkového počtu 366 žáků, jak dokládá tabulka č. 6 v příloze č. 2, který byl zjištěn na základě výročních zpráv všech oslovených škol, co do počtu registrovaných žáků, se dotazníkového šetření zúčastnilo 327 žáků prvního až čtvrtého ročníku stejného studijního oboru na každé škole. Návratnost dotazníků činila 89,3 %. Přičemž nevyplněných odpovědí, popřípadě možností v odpovědích, které nebylo možné analyzovat, bylo zjištěno 48.

Je nutné dále uvést, že oslovené gymnázium v Liberci má zřízeny vždy dvě třídy v jednom studijním ročníku. Bylo tedy nutné aplikovat dotazník pouze na čtyři třídy, nikoli na osm a to také z důvodu počtu vytvořených dotazníků a celkové koncepce dotazníkového šetření.

Tabulka č. 1 - Celkový počet studentů

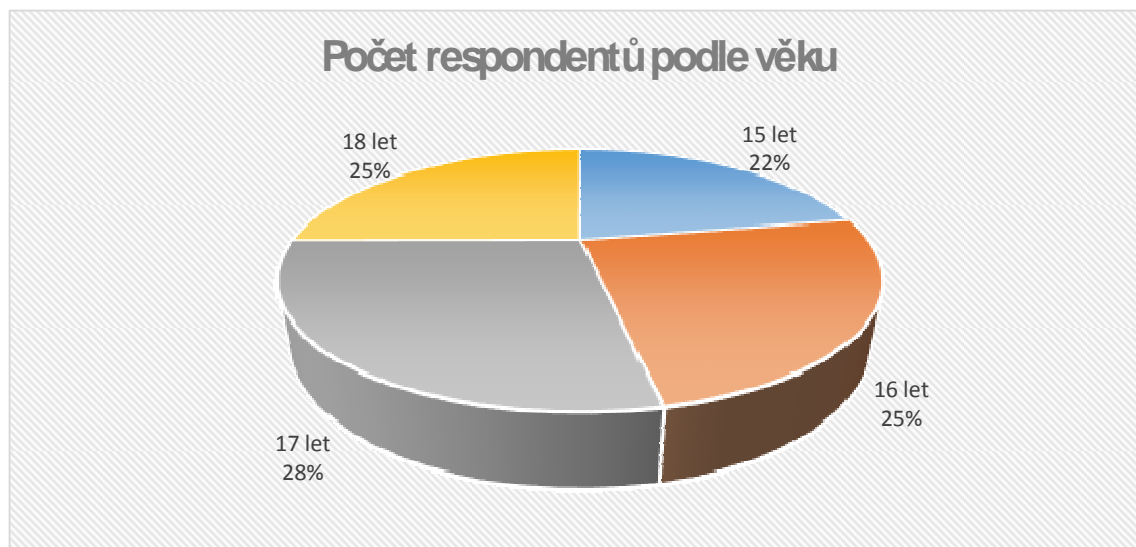
	V Liberci	Mimo Liberec
Chlapci	42	71
Dívky	149	104
Celkem	191	175

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Jak dokládá tabulka č. 1, počet všech žáků na oslovených školách, účastnících se dotazníkového šetření, je 366 osob. Z celkového počtu je zastoupeno 113 chlapců a 253 dívek. Tyto údaje se týkají celkového počtu žáků a rozdělení podle pohlaví, kteří jsou na námi oslovených školách evidováni ke studiu. V procentuálním zastoupení se jedná o 69 % dívek a 31 % chlapců. Počet dívek je tedy více jak dvakrát vyšší než chlapců. Z celkového počtu dívek se jich je 59 % zastoupeno v Liberci a 41 % dívek studuje na školách mimo město Liberec. Jedná se o 149 dívek v Liberci a 104 dívek

mimo Liberec. Počet chlapců studujících v Liberci je 42 a tvoří tak 37 % oproti počtu 71 chlapců, což je 63 % studujících mimo město Liberec.

Obrázek č. 5 - Rozdělení respondentů podle věku

Zdroj: Dotazník. Vlastní zpracování.

Obrázek č. 5 udává procentuální zastoupení všech respondentů podílejících se na dotazníkovém šetření, na všech dotazovaných školách. Zde se již jedná o počty, od kterých jsou odečteny absentovaní nebo jinak se v době aplikace dotazníku neúčastnící se žáci. Dotazníku se tedy účastnilo 48 dívek a 25 chlapců ve věku 15 let, 54 dívek a 26 chlapců ve věku 16 let, 69 dívek a 23 chlapců ve věku 17 let a 57 dívek spolu s 25 chlapci ve věku 18 let. Celkový počet respondentů tedy je 327 osob, kdy dívky jsou zastoupeny v počtu 228 a chlapci v počtu 99.

Tabulka č. 2 - Přesný počet respondentů dotazníkového šetření

	V Liberci	Mimo Liberec
Chlapci	37	62
Dívky	130	98
Celkem	167	160

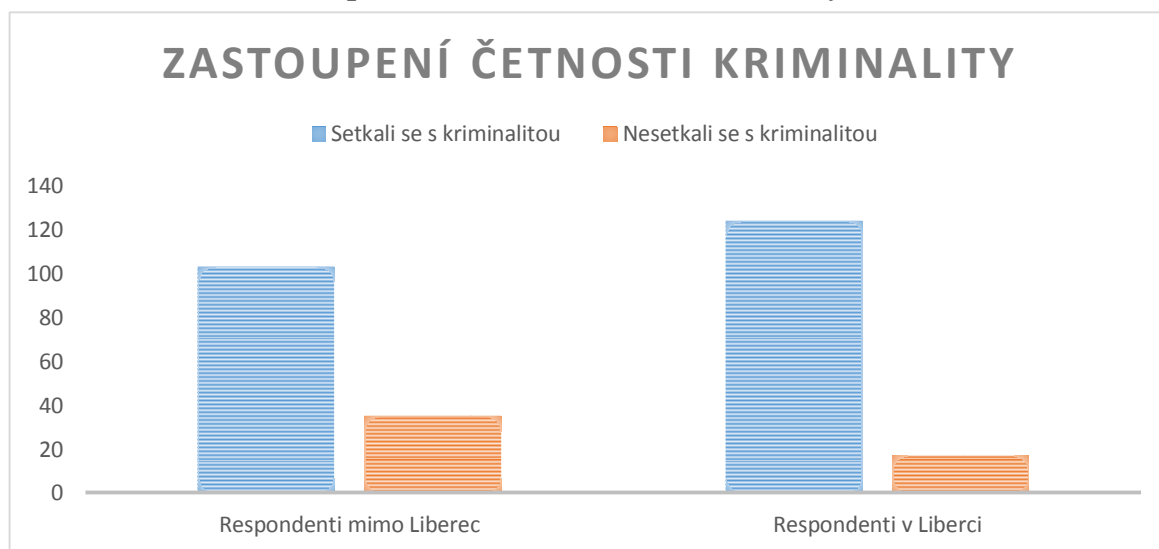
Zdroj: Dotazník. Vlastní zpracování.

Tabulka č. 2 uvádí celkový počet respondentů, kterým byl dotazník předložen k vypracování. Jedná se o počet 327 osob, jež byly prokazatelně přítomny studiu na dotazových školách v den, kdy na danou školu byl dotazník předložen k vyplnění.

Výše uvedené tabulky č. 1, 2 a obrázek č. 5, udává počty žáků a respondentů, kteří se účastnili dotazníkového šetření, s rozdělením podle pohlaví a lokality, ve které studují. V další části se budeme věnovat dotazníku a jednotlivým otázkám s vyhodnocením podle odpovědí respondentů. Musíme zmínit, že ačkoli návratnost dotazníku činila 89,3%, tak ne všechny vrácené dotazníky měly nějakou vypovídací hodnotu. Z celkového počtu 327 aplikovaných dotazníků jich bylo navráceno v pořádku, s řádně vyplněnými odpověďmi jen 279 kusů. Zbýlých 48 dotazníků nebylo vyplněno vůbec nebo nebylo možné jednoznačně tvrdit, že daná odpověď je správně označena, popřípadě se jednalo o odpovědi na uzavřené otázky s oběma vybranými možnostmi. Některé odpovědi byly opomenuty a dotazníky tak nebyly kompletní. Z těchto důvodů byly vyřazeny jako nevyhovující a nadále v naší práci s nimi nebylo možno dále kalkulovat.

Počet správně, dle zadání, vyplněných dotazníků ze strany dívek je 197 a ze strany chlapců 82. Celkový počet správně a bezchybně vyplněných dotazníků je 279. V procentuálním zastoupení se jedná o 29 % správně vyplněných dotazníků chlapci a 71% správných dotazníků vyplněných dívkami. Tyto počty dotazníků byly následně zkoumány.

Obrázek č. 6 - Reakce respondentů na kriminalitu dle lokality

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

V obrázku č. 6 jsou uvedeny počty respondentů, kteří na otázky kladené dotazníkem v oblasti znalosti kriminality nebo na povědomí o kriminalitě zareagovali pozitivně.

To znamená, že se již s kriminalitou v jejích různých formách již setkali, popřípadě vědí o někom z okolí, že kriminalitou byl konfrontován. Je zde viditelný nepoměr mezi žáky studujícími na školách v Liberci a mimo Liberec, kteří se dostali do střetu s kriminalitou nebo o kriminalitě vědí. Procentuální zastoupení udává tabulka č. 3, která je uvedena níže.

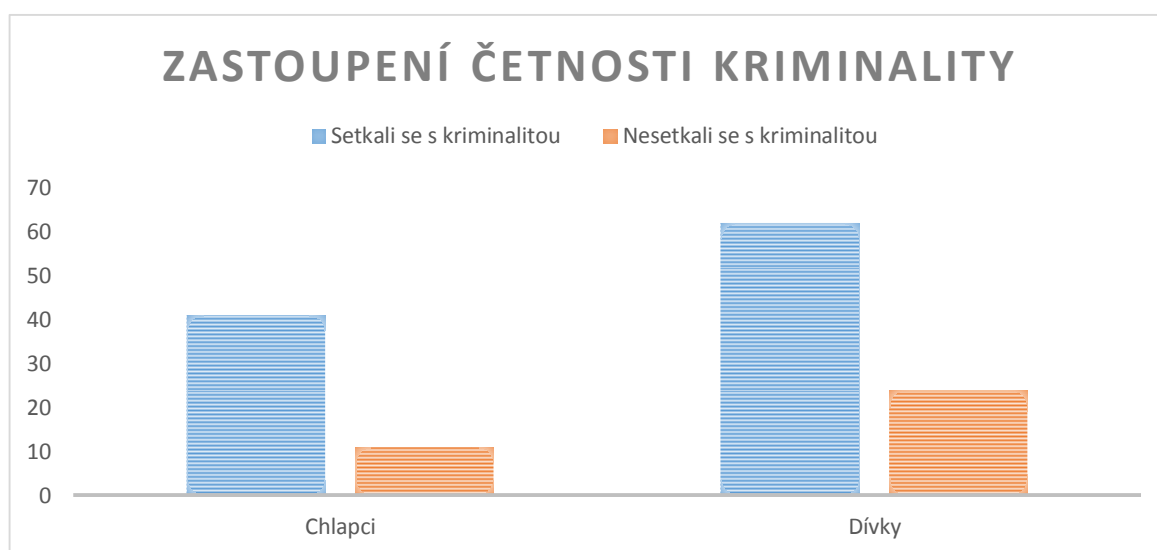
Tabulka č. 3 - Číselný a procentuální ukazatel povědomí o kriminalitě

	Celkem respondentů	Respondenti mající povědomí o kriminalitě	Procentuální zastoupení
Respondenti v Liberci	141	124	87,9 %
Respondenti mimo Liberec	138	103	74,6 %

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Výše uvedená tabulka č. 3 početně udává kolik respondentů studujících v Liberci a mimo Liberec uvedlo na otázky č. 5 ,6, 7 a 8, z dotazníku uvedeném v příloze č. 1, kladnou odpověď. Z řad respondentů studujících v Liberci odpovědělo 124 dotazovaných kladně, což tvoří 87,9 % všech odpovídajících a z řad respondentů studujících mimo Liberec, odpovědělo kladně 103 osob. To je 74,6 % celkového zastoupení. Povědomí o kriminalitě má tedy více respondentů studujících v Liberci, tedy v aglomeraci čítající více jak 100.000 obyvatel. **Předpoklad č. 3** se potvrdil.

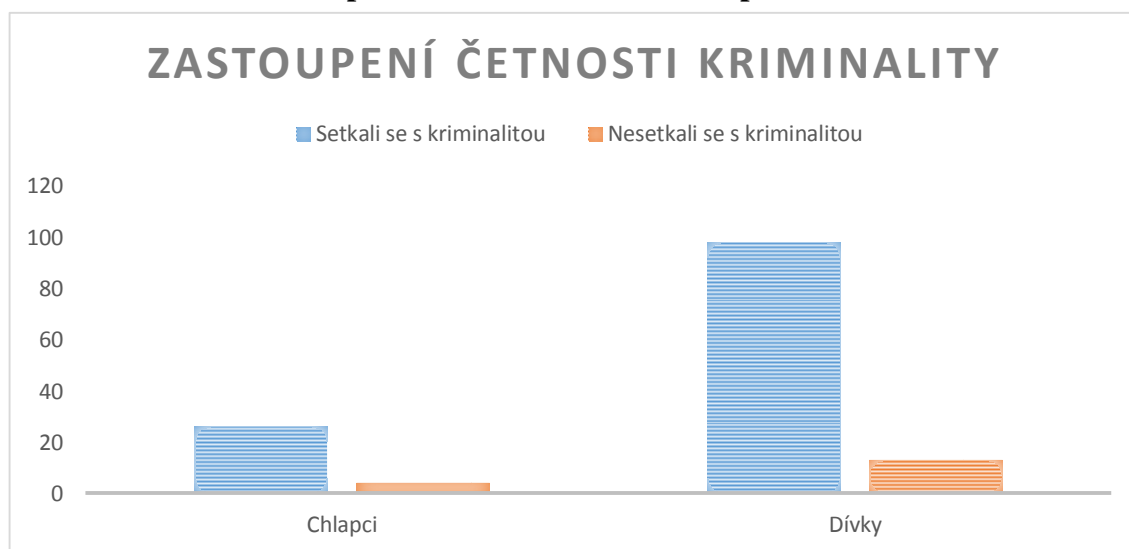
Obrázek č. 7 - Reakce respondentů na kriminalitu dle pohlaví na školách mimo Liberec

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

V obrázku č. 7 je uvedeno početní zastoupení respondentů podle pohlaví a podle místa studia, v tomto případě na školách mimo Liberec, kteří mají či nemají povědomí o kriminálně závadovém jednání. Znamená to, že se s kriminalitou již bezprostředně setkali nebo mají ve svém okolí někoho, kdo kriminalitu páchá. Z grafu je patrné, že 78,8 % chlapců odpovědělo na otázky č. 5, 6, 7 nebo 8 v dotazníku uvedeném v příloze č. 1, kladně. Dívek odpovědělo 72,1 % na uvedené otázky kladně. **Předpoklad č. 4** v kapitole 8.1 se potvrdil.

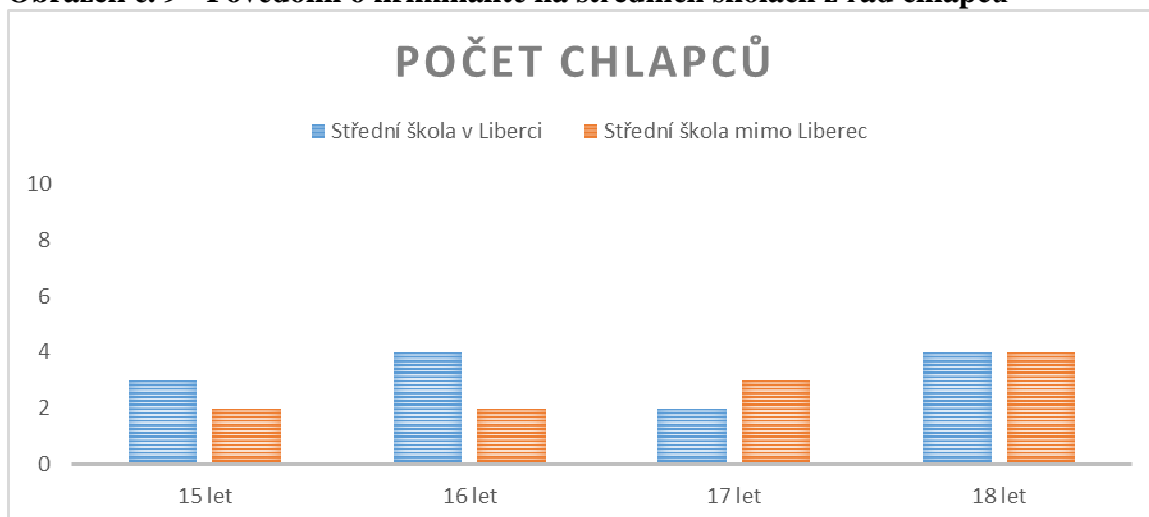
Obrázek č. 8 - Reakce respondentů na kriminalitu dle pohlaví na školách v Liberci

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

V obrázku č. 8 je uvedeno početní zastoupení respondentů podle pohlaví a podle místa studia, v tomto případě na školách v Liberci, kteří mají či nemají povědomí o kriminálně závadovém jednání. Znamená to, že se s kriminalitou již bezprostředně setkali nebo mají ve svém okolí někoho, kdo kriminalitu páchá. Z grafu je patrné, že 86,7 % chlapců odpovědělo na otázky č. 5, 6, 7 nebo 8 v dotazníku uvedeném v příloze č. 1, kladně. Dívek odpovědělo 88,3 % na uvedené otázky kladně. **Předpoklad č. 4** v kapitole 8.1 se tedy nepotvrdil.

Obrázek č. 9 - Povědomí o kriminalitě na středních školách z řad chlapců

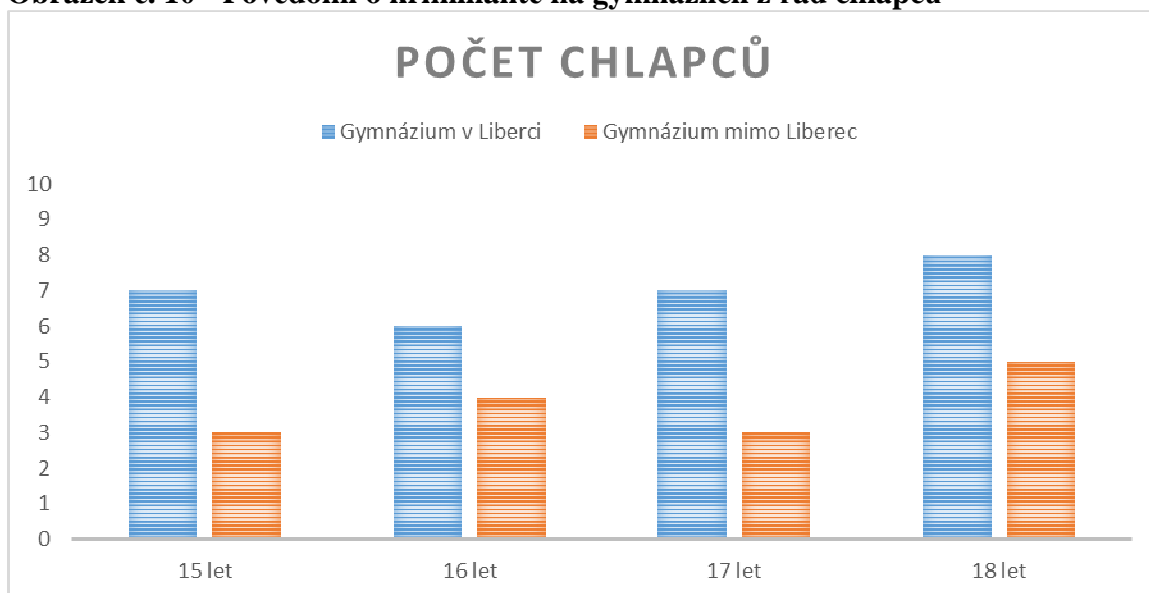

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Obrázek č. 9 sdružuje počet respondentů z řad chlapců studujících na střední škole v Liberci a mimo Liberec, seřazený podle věku, kteří se vyjádřili v dotazníku kladně k otázkám zaměřeným na kriminalitu.

Je evidentní, že s kriminalitou se setkala více chlapců na středních školách v Liberci než na středních školách mimo Liberec.

Obrázek č. 10 - Povědomí o kriminalitě na gymnáziích z řad chlapců

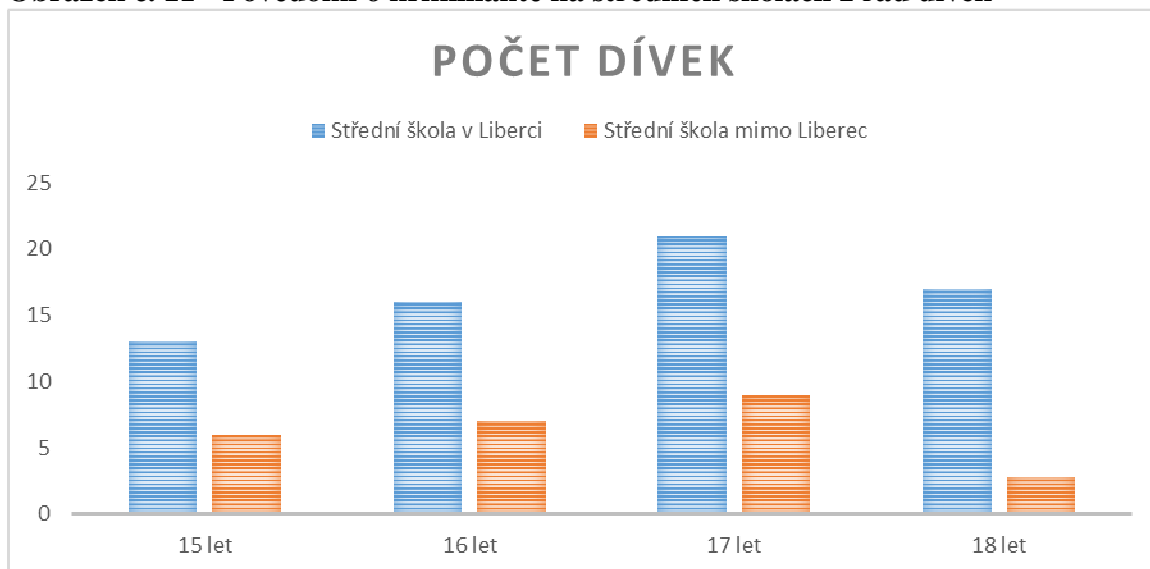

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Obrázek č. 10 poukazuje na počet respondentů, kteří se vyjádřili v rámci dotazníkového šetření kladně k otázkám týkající se kriminality. Respondenti jsou z řad žáků studujících na gymnáziích v Liberci a mimo město Liberec.

Z obrázků č. 9 a 10 vyplývá, že nejvíce kladných odpovědí v dotazníkovém šetření měli chlapci ve věku 18 let studující ve městě Liberci. Celkový počet takto odpovídajících respondentů je 12 a tvoří tak 29,3 % všech chlapců, kteří odpověděli kladně alespoň na jednu z otázek č. 5, 6, 7 nebo 8 v dotazníku, uvedeném v příloze č. 1 této práce.

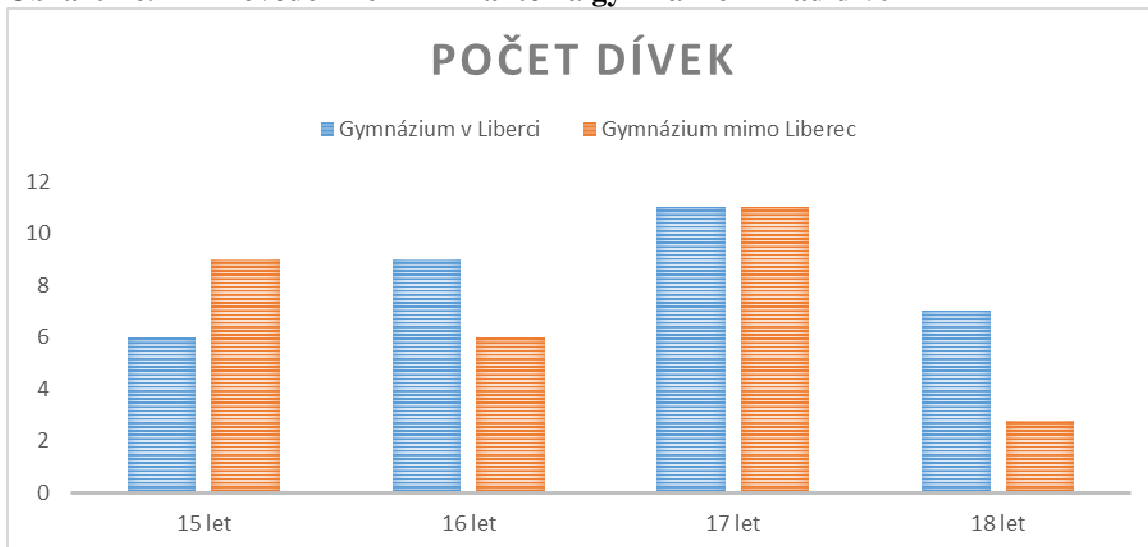
Obrázek č. 11 - Povědomí o kriminalitě na středních školách z řad dívek

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Nejvíce kladných odpovědí dotazníkového šetření na otázky týkajících se kriminality, povědomí o ní a páchání trestné činnosti, měly respondentky studující na středních školách v Liberci ve věku 17 let, jak je uvedeno v obrázku č. 11.

Obrázek č. 12 - Povědomí o kriminalitě na gymnáziích z řad dívek

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Obrázek č. 12 sdružuje kladné odpovědi na otázky č. 5, 6, 7 a 8 dotazníku z řad respondentek studujících na gymnáziích v Liberci a mimo Liberec. Nejvíce kladných odpovědí týkajících se kriminality mají dívky ve věku 17 let shodně na gymnáziu v Liberci i mimo Liberec.

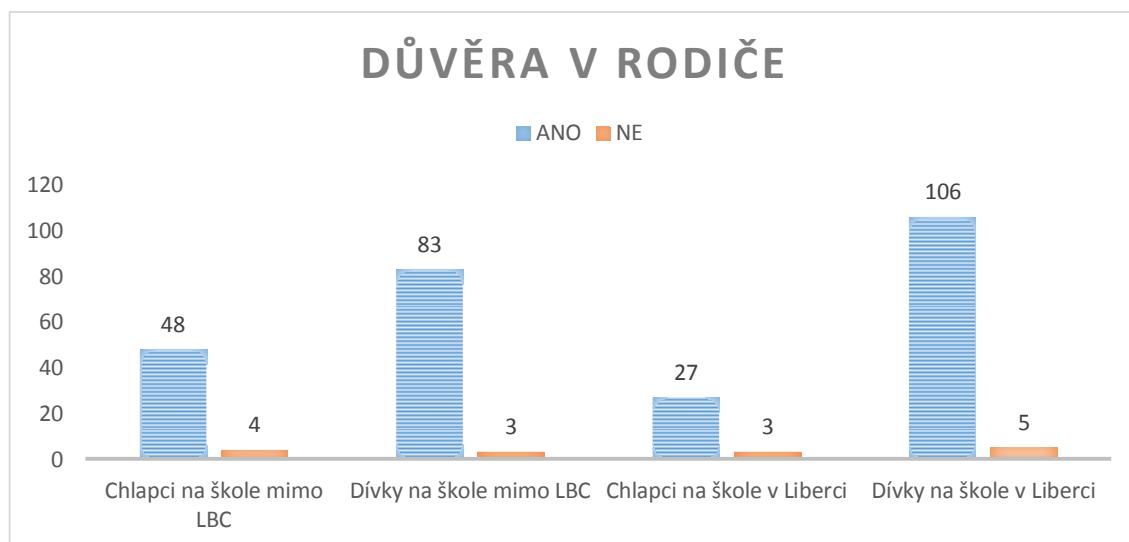
Z obrázků č. 9, 10, 11 a 12, které jsou popsány a vyhotoveny výše je patrné, že z celkového počtu 227 respondentů, kteří byli rozděleni podle pohlaví, je 98 dívek studujících v Liberci, z čehož je 65 dívek na střední odborné škole a 33 na gymnáziu v Liberci, dále pak 62 dívek studujících mimo Liberec z toho 29 na střední odborné škole a 33 na gymnáziu. Chlapci jsou rozdělení stejně, kdy z celkového počtu respondentů 67 jich 41 studuje v Liberci z čehož je 28 chlapců na gymnáziu a 13 na střední škole. Dále je 26 chlapců na studiu mimo město Liberec a to 15 na gymnáziu a 11 na střední škole. Na gymnáziu v Liberci je s kriminalitou obeznámeno 61 respondentů, což tvoří 43,9 % všech dotazovaných a kladně odpovídajících respondentů na všech dotazovaných školách v Liberci. Na střední škole v Liberci je s kriminalitou obeznámeno 78 respondentů, což tvoří 56,1 % všech dotazovaných a kladně odpovídajících respondentů studujících v Liberci.

Prováděnou analýzou dotazníku bylo zjištěno, že z celkového počtu 88 respondentů studujících mimo Liberec, odpovědělo 48 gymnazistů, což je 54,5 %, kladně na otázky týkající se kriminálního jednání a kladně odpovědělo 45,5 % středoškoláků v počtu 40.

V globálním měřítku všech zúčastněných respondentů v počtu 279 osob odpovědělo kladně 28 % středoškoláků v Liberci, 14,3 % středoškoláků mimo Liberec, dále pak 21,9 % gymnazistů v Liberci a 17,2 % gymnazistů mimo Liberec kladně, na otázky dotazníku, které se bezprostředně týkaly kriminality a to konkrétně otázky 5, 6, 7 a 8. **Předpoklad č. 1** se se na základě zjištěných skutečností z dotazníkového šetření potvrdil. Na základě zjištěných faktů dotazníkového šetření se potvrdil i **předpoklad č. 2**.

V rámci dotazníku byla respondentům kladena také otázka, zda by se žáci, v případě, že by měli nějaký problém se zákonem, svěřili svým rodičům. Obrázek č. 13 poukazuje na rozdělení odpovědí žáků podle studia mimo město Liberec a v Liberci a podle pohlaví.

Obrázek č. 13 - Důvěra v rodinu

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Výsledek je že zhruba 92,3 % chlapců ve školách mimo Liberci by byli schopní se se svými problémy rodičům svěřit, stejně tak dívky by byly schopny, dle dotazníku se rodičům svěřit v 96,5 % případů. Naproti tomu chlapci a dívky ve školách v Liberci jsou ochotni svěřit se rodičům se svými problémy týkajícími se kriminality v 90 % případů u chlapců a 95 % u dívek. Důvěra dívek v rodiče je tak vyšší než u chlapců.

Spolu s výše uvedenými faktory je mnoho dalších vlivů, které se mohou podílet na vzniku kriminality u mladistvých. V našem případě jde zejména o okolní působení, které postihuje studentskou mládež. V příloze č. 2 této práce jsou uvedeny další faktory, jako je například nezaměstnanost, jejíž účinek na páčání kriminality je do jisté míry markantní. Zejména pak z důvodu absence finančních prostředků v rodině nebo i u jednotlivce, což jej může vést k tomu, aby si potřebné prostředky opatřil trestně právním jednáním, především pak krádežemi nebo přepadeními.

Dalším faktorem uvedeným v příloze č. 2 vedle nezaměstnanosti je obyvatelstvo. Zejména rozčlenění obyvatelstva podle národnosti, etnik, kulturních zvyklostí, věkového složení a mnoha dalších faktorů, může mít dopad na vznik kriminality. Dalším termínem je rozvodovost. I ta je částečně zpracována v příloze č. 2 této práce. Její vliv na kriminalitu tkví zejména ve faktorech, které přímo zasahují do sociálních aspektů v rodině. Působení obou rodičů v mravní výchově dítěte je nezastupitelný. Celistvost rodiny má zásadní význam na pocit bezpečí, sounáležitosti a porozumění ve vztahu k dítěti. Dítě v nekompletní rodině může pociťovat absenci, kromě mnoha dalších, i výchovných prostředků. Může dojít k přesvědčení, že jiná skupina je jeho potřebám nakloněna a otevřena více. Jedná se především o party.

Dalším tématem v příloze č. 2 této práce je vzdělání. Předpoklad, že vzdělání má za následek eliminaci kriminálně závadového jednání nelze jednoznačně prokázat. Všeobecně se předpokládá, že čím vyšší je dosažené vzdělání, tím méně dochází k páčání trestné činnosti. I tento faktor však nelze jednoznačně tvrdit.

Všechny tyto uvedené faktory nelze jednoznačně potvrdit, ovšem ani vyvrátit. Jejich zkoumání by pro tuto práci bylo jistě přínosné, avšak nesměruje přímo ke stanovenému cíli této práce.

11 Navrhovaná doporučení

Sběrem dat, šetřením a analýzou dokumentů, zejména z úřadů zabývajících se statistikami v oblasti školství, statistikami orgánů Policie České republiky, MŠMT, a také analýzou dotazníkového šetření přímo mezi žáky, kterých se problematika kriminality dotýká nejvíce a dalšími analyzovanými prameny, je vhodné poukázat na aspekty, které se mohou podílet na vzniku kriminality. Tímto působením se zabývají mnohé subjekty. Předpokládejme, že tematickou provázaností mezi těmito subjekty by mohlo dojít k větší úspěšnosti v potírání kriminality, ale i jejímu předcházení. Doporučením je tedy užší provázanost mezi subjekty školství, orgány činnými v trestním řízení, soudnictvím, ale také státními institucemi působícími v sociální oblasti, ale třeba také s nevládními organizacemi, které se zabývají výzkumem a vlivem kriminality na mládež.

11.1 Oblast školství

Doporučuji dbát na zvýšení komunikace jak na úrovni vertikální, tak také horizontální, komunikaci uvnitř školských zařízení, ale i vně. Zapojení rodičů především do prevence kriminálního jednání svých dětí. Ale také spolupráci rodičů se školským zařízením v době, kdy již došlo ke spáchání nějakého protiprávního jednání. Zapojení popřípadě posílení výuky zaměřené na prevenci kriminality. Možné začlenění organizací, jejichž oborem je prevence kriminality, do výuky. Besedy se zástupci orgánů odborů péče o dítě, Policie České republiky, probační a mediační služby. V neposlední řadě pak také lpět na aplikaci a dodržování těch částí RVP, které se bezprostředně dotýkají problémového tématu – kriminalitě.

11.2 Oblast sociální

Doporučuji v oblasti sociální posílit jednotlivé vztahy a vazby mezi lidmi, aplikovat preventivní činnost pro větší skupiny osob a multikulturní společenstva. Zaměřit se ale také na výchovné aspekty utvářející osobnost jednotlivce. V souvislosti s orgány státní

správy a samosprávy by se měly posílit počty pracovníků zabývajících se sociálně právní ochranou mládeže a sociálních pracovníků.

11.3 Oblast justiční

Doporučuji u mladistvých delikventů využívat možnosti, které se naskýtají v alternativních trestech, dbát na důsledném postihu rodičovských selhání v rámci řádného neplnění péče o dítě. Postihu rodin, které využívají mladistvé pro páchání trestné činnosti. Rodiny, které se řádně o své ratolesti nestarají. Využívat častěji různé druhy ochranných opatření, jako je například ochranná výchova, kde se následně střetávají různé účinky, které na delikventa mohou pozitivně působit ať už prací výchovných pracovníků, vlivem sociálních pracovníků nebo školství, které je v těchto ústavech začleněno.

Závěr

Problémem kriminality mládeže se zabývá celá řada vládních institucí, veřejných i soukromých subjektů, a to v podstatě od doby celistvého mapování kriminálně závadového jednání, vzniku školských osnov, zákonů a sociálních norem společnosti. Nalézt vhodná řešení pro eliminaci takového jednání z řad jedinců ve společnosti, které v podstatě vychováváme, a kteří nám do budoucna mají přinést zpětně kladný sebereflexní úhel pohledu na vykonanou práci, je i přes veškeré ambice společnosti v této problematice, velmi obtížný. Doba uvolnění se sociálně politických vazeb, liberalizace, změny totalitních režimů, které společnost svazovaly řadou instrumentů, tím vznikající uvolnění sociálních vazeb, poměrů v rodině a zaujímání nových, neověřených rolí ve společenství lidí všeobecně, je vhodným podhoubím pro vznikání různých skupin individuí, společensky neakceptovatelných subjektů a je počátkem vzniku takových jednání, které nejsou obsaženy v hromadně akceptovatelném sociálním systému. Dalšími hledisky jsou sociálně patologické jevy, které mohou napomoci vzniku kriminality. Bezpečně však nelze říci, že příčinou vzniku kriminality, zejména pak u mladistvých, kteří jsou pro společnost velmi ožehavým tématem, jsou ty které konkrétní důvody.

Cílem této bakalářské práce byla identifikace různých forem kriminality studentů na středních školách. Následná analýza kriminálně závadového jednání ze strany žáků v úzké skupině věkového rozhraní 15 – 18 let, nazývané mládež, a to především na školách na Liberecku. Tato práce se zaměřila zejména na popis konkrétních aspektů spojených se vznikem kriminality mládeže. Rozkrytí několika možných vlivů, které se vznikem protiprávního jednání mohou souviset a mohou na kriminalitu mít, ať už přímý nebo nepřímý, dopad. Dále byla v práci uvedena analýza shromážděných dat několika zainteresovaných subjektů, ať už z řad státu, státních represivních složek, ale také z oblasti školství, kdy na základě takto získaného sběru dat byla provedena analýza. V dalších částech této práce byla uvedena také možná doporučení pro eliminaci kriminálně závadového jednání a možná vodítka k dalšímu potencionálnímu zevrubnému zkoumání této problematiky.

Konkrétní zjištění, která v této práci vyvstala a výzkumem v souvislosti s námi stanovenými předpoklady byla potvrzena, uvádí, že kriminálně závadového jednání se skutečně dopouštějí více muži než ženy, a v námi zkoumaném věkovém rozhraní, je tomu také tak. Byla prováděna analýza kriminality podle druhu lokality, zaměřená zejména na markantní rozdíl v počtu obyvatel, kdy přednesené předpoklady nebyly potvrzeny. Došlo také k rozškálování problematiky na druhy škol podle středních odborných a gymnázií a rozdělení lokality. Byly potvrzeny některé ze stanovených předpokladů, především pak předpoklady č. 1, 2 a 3. Tato práce poukazuje v rámci resortu školství na rámcové vzdělávací programy, které v sobě obsahují možné formy jak, s jakým zaměřením a s jakými předpoklady, ve směru k žákům, lze výuku pojmut. Uvádí také případné doporučující mechanismy, kterými je možné preventivně působit na eliminaci kriminality mládeže, spolu s výstupy, které by žáci po aplikování těchto programů měli mít osvojené.

Závěrem bych velmi rád podotkl, že získaná data v této práci mají být především podkladem dalšího možného zkoumání a vodítkem k eliminaci společností více a více přehlíženého nebo nedostatečně represivně zvládnutého trestně právního jednání z řad populace, která je těmito problémy nejvíce postižitelná a k takovýmto druhům jednání nejvíce inklinuje - mládeži.

Seznam použité literatury a zdrojů

Monografie a tištěné zdroje

- [1] ČÍRTKOVÁ, L., 2009. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.
- [2] ČÍŽKOVÁ, J. a kol., 2003. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc. ISBN 80-244-629-2.
- [3] FILÁK, A. a kol., 2009. *Zákon o Policii České republiky s komentářem podle právního stavu k 12. 1. 2009*. Praha: Police History. ISBN 978-80-86477-49-7.
- [4] FOUKALOVÁ, K., TOŠOVSKÝ, M., KOPAL, J., a kol., 2010. *Bezpečnost a právo na místní úrovni: Legislativní předpoklady prosazování Community policing po změně zákona o Policii České republiky*. Pro Police: Otevřená společnost. ISBN 978-80-87110-18-2.
- [5] GAVORA, P., 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.
- [6] HAYESOVÁ, N., 1998. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-198-3.
- [7] CHMELÍK, J., 2003. *Mravnost pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-739-6.
- [8] JEDLIČKA, R., 2004. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-08-0.
- [9] MADAR, Z., 2002. *Slovník českého práva*. Praha: Linde. ISBN 80-7201-377-7.
- [10] MARTÍNEK, Z., 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2310-5.
- [11] MATOUŠEK, O., 1993. *Rodina jako instituce a vztahová síť – studijní texty*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-901424-7-8.
- [12] MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A., 2003. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-771-X.
- [13] MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. a kol. 2005. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.
- [14] ŘÍČAN, P., 2009. *Psychologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-560-5.
- [15] SDRUŽENÍ LINKA BEZPEČÍ, 2005. *Děti a jejich problémy – sborník studií*. Praha: Marvil. ISBN 80-239-4482-7.

- [16] VÁGNEROVÁ, M., 1999. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-802-3.
- [17] VÁGNEROVÁ, M., 2005. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0841-3.

Internetové zdroje

- [18] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika okresu Liberec* [online]. Aktualizováno 14. 06. 2012. [vid. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_lb>.
- [19] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Nezaměstnanost v okrese Liberec v jednotlivých měsících roku 2010, 2011, 2012* [online]. [vid. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB>.
- [20] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka Libereckého kraje 2012. Vzdělání populace* [online]. [vid. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2012ediciplan.nsf/krajkapitola/511011-12-r_2012-09>.
- [21] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vybrané charakteristiky populačního vývoje v okrese Liberec* [online]. [vid. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/okres_liberec_new>.
- [22] MŠMT. ČR. *Metodický pokyn k šikanování* [online]. 2000 [vid. 2013-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/metodicky-pokyn-k-sikanovani>>.
- [23] MŠMT ČR. *Přehled škol a školských zařízení* [online]. Verze 2.28. [vid. 2013-02-10]. Dostupné z: <<http://rejskol.msmt.cz>>.
- [24] MŠMT ČR. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia* [online]. 2009 [vid. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcove-vzdelavaci-programy-zaslani-do-vnejsiho-pripominkoveho-rizeni>.
- [25] MŠMT ČR. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání 65-41-L/01 Gastronomie vč. nástavbového studia* [online]. 2009 [vid. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcove-vzdelavaci-programy-zaslani-do-vnejsiho-pripominkoveho-rizeni>.
- [26] POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR. *Statistický výkaz kriminality roku 2009* [online]. 2009 [vid. 2013-02-12]. Interní zdroj. Interní síť.

Zákony a vyhlášky

- [27] *Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.*
- [28] *Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.*
- [29] *Zákon č. 141/1969 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.*
- [30] *Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.*
- [31] *Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.*
- [32] *Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.*
- [33] *Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.*
- [34] *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.*

Seznam příloh

PŘÍLOHA Č. 1 - DOTAZNÍK

PŘÍLOHA Č. 2 - STATISTICKÉ ŠETŘENÍ

NEZAMĚSTNANOST

OBYVATELSTVO

ROZVODOVOST

VZDĚLÁNÍ

Příloha č. 1

Dotazník

Dotazník je anonymní. Správné odpovědi označte podtržením. Dotazník je vytvořen pouze a jen pro studijní účely a získané údaje budou podkladem pro moji bakalářskou práci.

Pohlaví:

Chlapec

Dívka

Věk: (zapište údaj)

Otázky:

- 1) Máte neomluvené hodiny?
ANO NE
- 2) Byl/a jste někdy tzv. za školou?
ANO NE
- 3) Měl/a jste někdy na základní škole sníženou známku z chování?
ANO NE
- 4) Měl/a jste někdy sníženou známku z chování na Vaší současné škole?
ANO NE
- 5) Spáchal/a jsi někdy nějaké protiprávní jednání?
ANO NE
- 6) Byl/a jste někdy přítomen/přítomna nějakému protiprávnímu jednání ze strany Vašich spolužáků?
ANO NE
- 7) Jste nebo byl/a jste členem skupiny osob, party, o které víte, že se dopustila protiprávního jednání?
ANO NE
- 8) Řešila někdy Police České republiky Vaše počínání?
ANO NE
- 9) Svěřil/a by si se rodičům se svým problémem se zákonem?
ANO NE
- 10) Odpovídal/a jsi v tomto dotazníku na otázky pravdivě?
ANO NE

Příloha č. 2

Statistické šetření

Reformou státní správy byla k 1. 1. 2000 Česká republika nově rozdělena na 14 krajů. Okres Liberec se tak spolu s okresy Česká Lípa a Semily stal součástí Libereckého kraje. K 1. 1. 2003 nabyla platnosti reforma státní správy, při které byly zrušeny okresní úřady. Touto reformou nebyly zrušeny okresy jako územní jednotky. Na území okresu Liberec byl vytvořen také správní obvod Liberec (pověřené úřady Liberec, Český Dub, Hodkovice nad Mohelkou, Hrádek nad Nisou, Chrastava a Jablonné v Podještědí). Správní obvody obcí s rozšířenou působností tedy územně neodpovídají hranicím okresů. Poslední územní změnou s účinností od 1. 1. 2007 bylo přearažení obcí Jablonné v Podještědí a Janovice v Podještědí z okresu Česká Lípa do libereckého okresu. (ČSÚ 2012). Výzkumné metody a celkový popis statistického šetření je uveden v kapitole 8 této bakalářské práce.

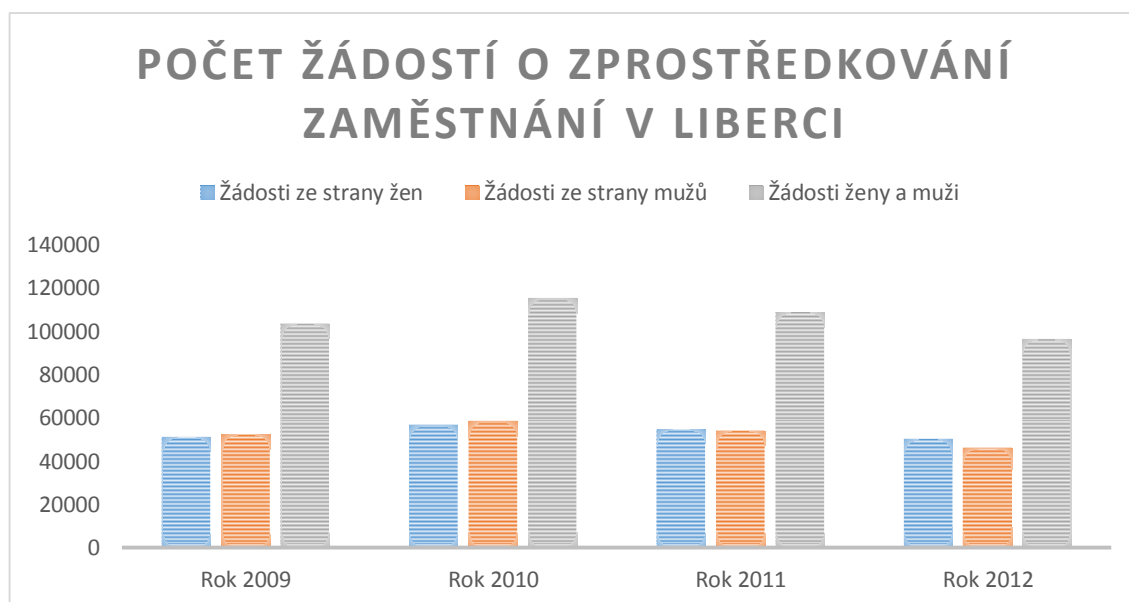
Cíl statistického šetření

Statistické šetření má za cíl poukázat na další možné faktory, které se mohou spolupodílet na vzniku kriminálně závadového jednání a přispět tak k identifikaci různých forem kriminality studentů na středních školách v České republice, což je cílem této bakalářské práce. Jedná se o faktory, které jsou zveřejňovány zejména Českým statistickým úřadem, a to za určitá období, která jsou stěžejní pro tuto práci.

Nezaměstnanost

Dopad nezaměstnanosti na páčání trestné činnosti mladistvých můžeme zkoumat z několika hledisek. Vzhledem k předpokladu, že pracujících ve věku 15-18 let bude zanedbatelné množství, nebude mít přímý výkon zaměstnání nebo pracovní činnosti mladistvých zásadní vliv pro naše zkoumání. Pro tuto práci bude vhodné hledisko nezaměstnanosti práceschopného obyvatelstva v Liberci, což zahrnuje osoby ve věku od 18 let do důchodového věku. V našem případě by měla být majoritní ta skupina žadatelů o zaměstnání, která má již svojí rodinu, zejména pak potomky ve věku 15-18 let, kdy příjem plynoucí ze zaměstnání je nedílnou součástí a přímo se podílí na finanční nezávislosti zaměstnaného jedince, rodiny a potomků a pokrytí potřeb potomků. Je evidentní, že zvyšující se počet žadatelů o zaměstnání a tudíž nedostatek finančních příjmů, může mít zásadní význam na rostoucí počty trestné činnosti mládeže, jak je patrné v tabulce č. 6, v souvislosti s počtem nezaměstnaných a obrázkem č. 14, kdy součet námi evidovaných trestných činů je nejvyšší za zkoumaná období od roku 2009 do roku 2012.

Obrázek č. 14 - Počet žádostí o zaměstnání

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB). Vlastní zpracování.

Tabulka č. 4 - Uchazeči o zaměstnání v okrese Liberec v jednotlivých měsících roku 2009

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Muži	3665	4078	4324	4490	4383	4377	4432	4453	4454	4364	4503	4859
ženy	3448	3597	3714	3936	4085	4248	4554	4706	4672	4690	4699	4833
Celkem	7113	7675	8038	8426	8468	8625	8989	9159	9126	9054	9202	9692

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB). Vlastní zpracování.

Ke konci roku 2009 dosáhla míra nezaměstnanosti v okrese Liberec 10,21 %, kdy na 1 volné pracovní místo připadalo 17,03 uchazečů.

Tabulka č. 5 - Uchazeči o zaměstnání v okrese Liberec v jednotlivých měsících roku 2010

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Muži	5225	5186	5251	5106	4835	4766	4776	4646	4620	4559	4558	4992
Ženy	4833	4826	4814	4751	4636	4671	4841	4832	4744	4640	4631	4807
Celkem	10058	1012	10065	9857	9471	9437	9617	9478	9364	9199	9189	9799

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB). Vlastní zpracování.

Na konci roku 2010 míra nezaměstnanosti v okrese Liberec dosáhla 10,12 %, a na jedno volné pracovní místo připadalo 13,84 uchazečů. Ačkoli oproti roku 2009 došlo k poklesu míry nezaměstnanosti, byl rok 2010 z pohledu počtu uchazečů o zaměstnání tím nejhorším, za námi analyzované období.

Tabulka č. 6 - Uchazeči o zaměstnání v okrese Liberec v jednotlivých měsících roku 2011

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Muži	5117	5067	4949	4738	4522	4355	4332	4273	4211	4131	4149	4306
Ženy	4811	4750	4629	4573	4544	4547	4610	4609	4459	4353	4355	4421
Celkem	9928	9817	9578	9311	9066	8902	8942	8882	8670	8484	8504	8727

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB). Vlastní zpracování.

Ke konci roku 2011 dosáhla úroveň míry registrované nezaměstnanosti v Liberci vypočítaná z podkladů Ministerstva práce a sociálních věcí ČR 9,04 %. Nezaměstnanost v Liberci tak byla třetí nejvyšší ze všech okresů Libereckého kraje, mezi 77 okresy České republiky okres Liberec s uvedenou mírou registrované nezaměstnanosti obsadil 38. místo. K 31. 12. 2011 bylo v okrese Liberec evidováno 8 727 uchazečů o zaměstnání, jak zachycuje tabulka č. 6, z toho 8 431 osob (tj. 96,6 %) splnilo podmínku dosažitelnosti. Na 1 volné pracovní místo připadalo 10,45 uchazečů. (Český statistický úřad 2012).

Tabulka č. 7 - Uchazeči o zaměstnání v okrese Liberec v jednotlivých měsících roku 2012

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Muži	4541	4676	4504	4327	4113	4006	4020	3949	3956	4027	4140	4495
Ženy	4550	4540	4475	4430	4470	4484	4671	4670	4634	4607	4595	4616
Celkem	9091	9216	8979	8757	8583	8490	8691	8619	8590	8634	8735	9111

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB). Vlastní zpracování.

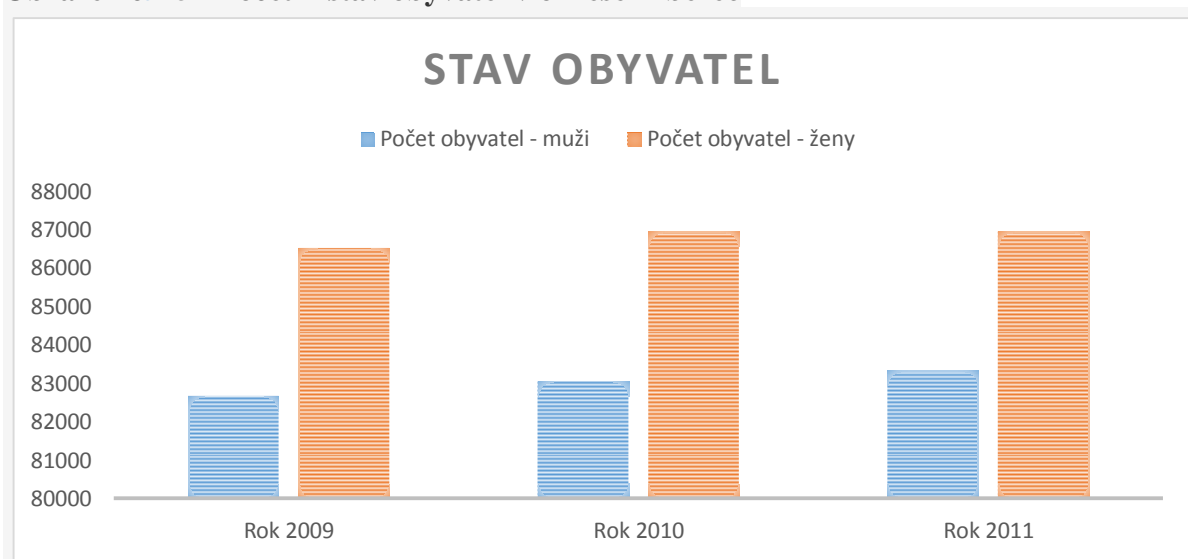
Míra registrované nezaměstnanosti za rok 2012 byla 9,85 % a na jedno volné pracovní místo připadalo 8,81 uchazečů. Je tak patrné, že míra nezaměstnanosti v námi zkoumaném období let 2009 až 2012 má klesající tendenci.

Obyvatelstvo

Hledisky, která ovlivňují nárůst či pokles obyvatel, jako migrace nebo porodnost s úmrtností, se v této práci zabývat nebudeme. Zaměříme se na možný vztah námi zkoumaných činitelů nezaměstnanosti a nárůstu počtu obyvatelstva.

Z obrázku č. 15 je patrný nárůst počtu obyvatel Liberce v roce 2011 oproti předešlým létům 2009 a 2010. Předpokládáme, že nárůst počtu obyvatel v roce 2011 a tabulka č. 6, poukazující na vysokou míru nezaměstnanosti, mají za následek nárůst počtu trestných činů mládeže, o kterém vypovídá obrázek č. 3. **Předpoklad č. 1** a **předpoklad č. 2** se nepotvrdil.

Obrázek č. 15 - Početní stav obyvatel v okrese Liberec

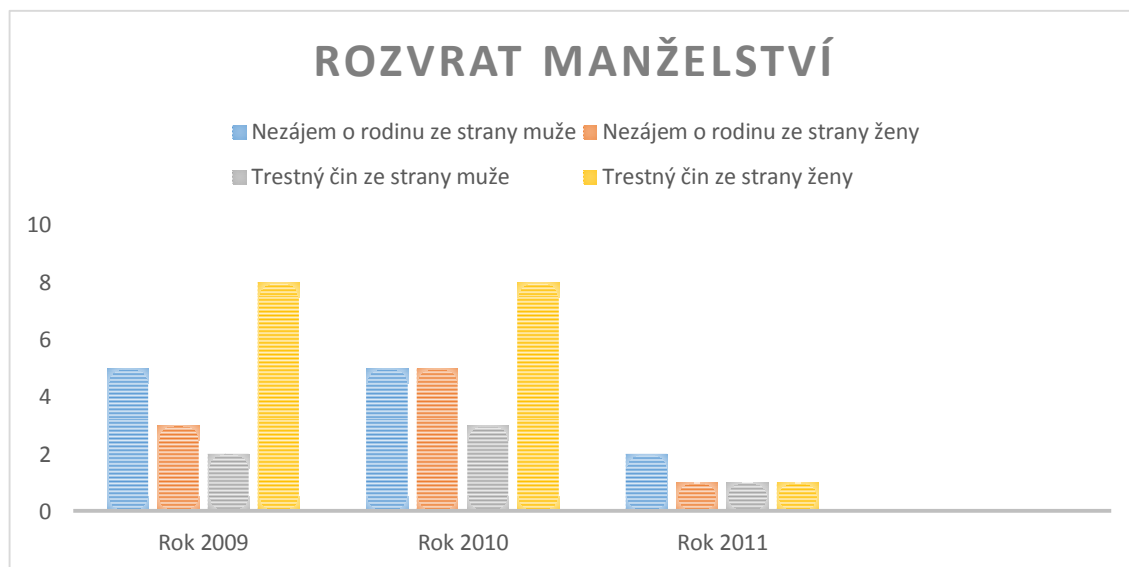
Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/okres_liberec_new).
Vlastní zpracování.

Ke dni 31. 12. 2011 se v okrese Liberec nacházelo 59 obcí, z toho 11 měst. K uvedenému datu žilo na území okresu 170 702 obyvatel, jak je zachyceno v obrázku č. 15, přičemž středisky osídlení jsou především město Liberec (102 005 obyvatel), dále Frýdlant (7 583 obyvatel), Hrádek nad Nisou (7 633 obyvatel), Chrastava (6 343 obyvatel), Nové Město pod Smrkem (3 871 obyvatel) a Jablonné v Podještědí (3 741 obyvatel). (Český statistický úřad 2012).

Rozvodovost

Další z příčin podílejících se na kriminalitě mladistvých v Liberci může být rozvodovost v souvislosti se spáchanými trestnými činy rodičů nebo nezájmem rodičů o rodinu, kdy počet rozvedených párů v důsledku kriminálně závadového jednání a nezájmu o rodinu je uveden v obrázku č. 16.

Obrázek č. 16 - Vybrané charakteristiky populačního vývoje v Liberci

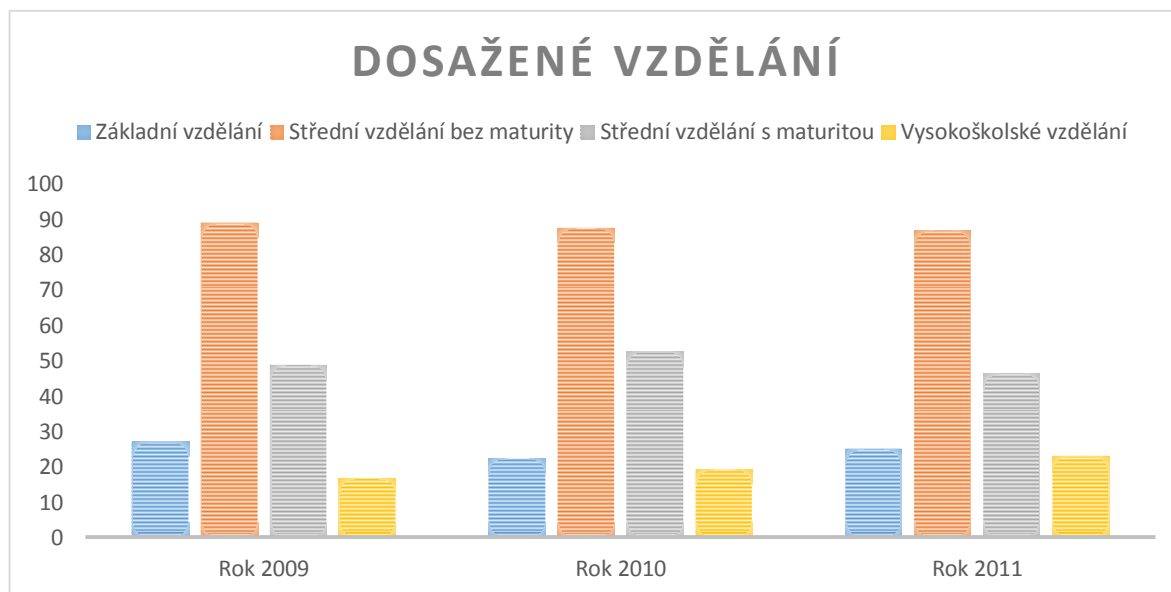
Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/okres_liberec_new).
Vlastní zpracování.

Rozvodovost manželství v souvislosti s páčáním trestné činnosti rodičů a nezájmem o rodinu nepotvrdila, že by se jednalo o zásadní přínos v páčání protiprávního jednání mládeže. Jak ukazuje obrázek č. 16, rok 2011 byl rozvrat manželství nejnižší za námi zkoumané období. **Předpoklad č. 3** se nepotvrdil.

Vzdělání

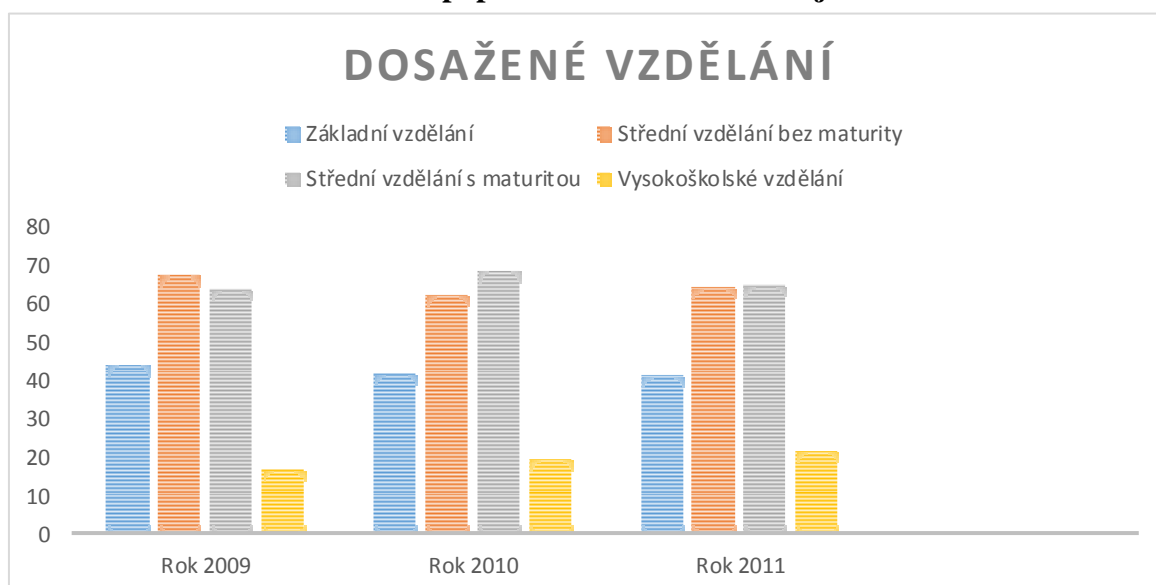
Dalším možným aspektem na vznik a výskyt kriminálně závadového jednání mladistvých osob je dosažené vzdělání. Obrázky č. 17 a 18 poukazují na dosažená vzdělání v rámci Libereckého kraje za uvedená období, s rozdělením podle pohlaví.

Obrázek č. 17 - Vzdělání mužské populace v Libereckém kraji v tisících osob

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajkapitola/511011-12-r_2012-09). Vlastní zpracování.

Obrázek č. 18 - Vzdělání ženské populace v Libereckém kraji v tisících osob

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajkapitola/511011-12-r_2012-09). Vlastní zpracování.

Technická univerzita v Liberci

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

Analýza kriminality žáků středních škol

Bakalářská práce programu Specializace v pedagogice

Liberec 2013

Autor
Vedoucí bakalářské práce

Vojtěch Robovský
PhDr. Jana Wernerová, Ph.D.

Katedra: Katedra pedagogiky a psychologie
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství odborných předmětů

ANALÝZA KRIMINALITY ŽÁKŮ STŘEDNÍCH ŠKOL

ANALYSIS OF JUVENILE PUPILS OF SECONDARY SCHOOLS

Bakalářská práce: 12-FP-KPP-16

Autor:

Vojtěch Robovský

Podpis:

Vedoucí práce: PhDr. Jana Wernerová, Ph.D., katedra pedagogiky a psychologie
Konzultant: Mgr. Vladimír Šír, Policie ČR

Počet

Stran	Obrázků	Tabulek	Pramenů	Příloh
60	13	3	34	2

V Liberci dne: 13. dubna 2013

Čestné prohlášení

Název práce: Analýza kriminality žáků středních škol
Jméno a příjmení autora: Vojtěch Robovský
Osobní číslo: P10000951

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne 13. dubna 2013

Vojtěch Robovský

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Janě Wernerové, Ph.D. z katedry pedagogiky a psychologie Technické univerzity v Liberci, za její dohled, rady a návrhy, připomínky a za její přístup a vedení při zpracování mé bakalářské práce.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá kriminalitou mládeže a je zaměřena na formy protiprávního jednání mladistvých žáků na středních školách v souvislosti s porušováním obecně platných právních norem ve společnosti. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část obsahuje sedm kapitol a praktická pak kapitoly čtyři.

Teoretická část se zaměřila na výklad a poznatky odborníků v oboru. Vysvětluje základní pojmy související s kriminalitou a popisuje vlivy působící na výskyt kriminálně závadového jednání mládeže. Následně se zabývá příčinami, které směřují k páchání kriminální činnosti mládeže.

Praktická část analyzuje shromážděná data a statistiky týkající se kriminality mládeže na území České republiky zejména v Liberci a okolí. V této části práce je provedeno dotazníkové šetření, ze kterého vyloučeny konkrétní výsledky v souvislosti s kriminalitou mládeže.

Klíčové pojmy

Kriminalita mládeže, pachatel, mladistvý, nezletilý, delikt, trestný čin, přestupek.

Abstract

The bachelor thesis deals with juvenile delinquency and focuses on forms of lawless behavior of young pupils at secondary schools in connection with violations of generally accepted legal norms in society. The thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part contains seven chapters and the practical part contains four chapters.

The theoretical part focused on interpretation and knowledge from experts in this scope. Explains the basic definitions associated with delinquency and describes the influences acting having a bearing on criminally behavior of juvenile. Then deals with the causes, that lead to the criminal activities of juvenile.

The practical part analyzes the collected data and statistics related to juvenile delinquency in the Czech Republic especially in Liberec and surroundings. In this part is done questionnaire survey that showed concrete results in the context of juvenile delinquency.

Keywords

Juvenile delinquency, the offender, juvenile, minor, the tort, the offence, the misdemeanor

Obsah

ÚVOD	13
TEORETICKÁ ČÁST.....	15
1 UŽITÉ POJMY.....	15
2 NEJČASTĚJŠÍ TRESTNÁ ČINNOST.....	18
2.1 MAJETKOVÁ TRESTNÁ ČINNOST	18
2.2 NÁSILNÁ TRESTNÁ ČINNOST.....	18
2.3 MRAVNOSTNÍ TRESTNÁ ČINNOST	19
3 MOŽNÉ PŘÍČINY KRIMINALITY.....	20
3.1 TEORIE MENTÁLNÍHO DEFEKTU.....	21
3.2 TEORIE SEBEKONTROLY	21
3.3 TEORIE SOCIÁLNÍ DEZORGANIZACE.....	21
4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VÝSKYT KRIMINALITY MLÁDEŽE.....	22
4.1 VROZENÉ OSOBNOSTNÍ DISPOZICE	22
4.2 PŘÍSLUŠNOST K POHLAVÍ	22
4.3 DĚDIČNOST	23
4.4 AGRESIVITA	23
4.5 INTELIGENCE.....	23
4.6 HYPERAKTIVITA A IMPULZIVITA	24
4.7 DOSPÍVÁNÍ.....	24
4.8 VZDĚLÁNÍ A SOCIÁLNÍ POSTAVENÍ.....	25
4.9 SOCIALIZACE	25
5 OKOLNÍ PROSTŘEDÍ MAJÍCÍ VLIV NA KRIMINALITU MLÁDEŽE	26
5.1 RODINA.....	26
5.2 ŠKOLA.....	27
5.3 PARTA.....	27
5.3.1 Záškoláctví.....	28
5.3.2 Šikana.....	28
5.4 MÉDIA.....	29
5.5 DEMOGRAFIE	29
6 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST MLÁDEŽE	30
6.1 POSTIH	30
6.2 PREVENCE.....	31
7 RÁMCOVÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY.....	32
7.1 VZDĚLÁVACÍ OBLAST RVP PRO STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLY	32
7.2 VZDĚLÁVACÍ OBLAST RVP PRO GYMNÁZIA	34

PRAKTICKÁ ČÁST	36
8 METODOLOGIE	36
8.1 CÍL A PŘÍNOS PRAKTICKÉ ČÁSTI	36
8.2 STANOVENÍ PŘEDPOKLADŮ	36
8.3 VÝZKUMNÉ METODY.....	37
8.3.1 Analýza výkazové dokumentace a vyhodnocení systémů dalších subjektů.....	37
8.3.2 Analýza výkazové dokumentace a vyhodnocení systémů	37
8.3.3 Dotazník.....	37
8.4 POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU	38
8.5 PRŮBĚH VÝZKUMU.....	38
9 INTERPRETACE A POPIS VÝSLEDKŮ STATISTICKÝCH VÝSTUPŮ TRESTNÉ ČINNOSTI	40
10 INTERPRETACE A POPIS VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	43
11 NAVRHOVANÁ DOPORUČENÍ.....	53
11.1 OBLAST ŠKOLSTVÍ.....	53
11.2 OBLAST SOCIÁLNÍ	53
11.3 OBLAST JUSTIČNÍ	54
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....	57
SEZNAM PŘÍLOH.....	60

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009.....	40
Obrázek č. 2 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010.....	41
Obrázek č. 3 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011.....	41
Obrázek č. 4 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2012 do 31. 12. 2012.....	42
Obrázek č. 5 - Rozdělení respondentů podle věku.....	44
Obrázek č. 6 - Reakce respondentů na kriminalitu dle lokality	45
Obrázek č. 7 - Reakce respondentů na kriminalitu dle pohlaví na školách mimo Liberec	46
Obrázek č. 8 - Reakce respondentů na kriminalitu dle pohlaví na školách v Liberci	47
Obrázek č. 9 - Povědomí o kriminalitě na středních školách z řad chlapců.....	48
Obrázek č. 10 - Povědomí o kriminalitě na gymnáziích z řad chlapců.....	48
Obrázek č. 11 - Povědomí o kriminalitě na středních školách z řad dívek	49
Obrázek č. 12 - Povědomí o kriminalitě na gymnáziích z řad dívek	50
Obrázek č. 13 - Důvěra v rodinu.....	51

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Celkový počet studentů.....	43
Tabulka č. 2 - Přesný počet respondentů dotazníkového šetření	44
Tabulka č. 3 - Číselný a procentuální ukazatel povědomí o kriminalitě.....	46

Seznam použitých zkratek

ADHD	- neurovývojová porucha projevující se od raného dětství (z angl. Attention Deficit Hyperactivity Disorder)
angl.	- anglický
CAN	- týrání (zneužívání) a zanedbávání dětí (z angl. Child Abuse and Neglect)
ČR	- Česká republika
ČSÚ	- Český statistický ústav
MŠMT	- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
PČR	- Policie České republiky
RVP	- Rámcový vzdělávací program
RVP G	- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
RVP SOV	- Rámcový vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání
SŠ	- střední škola
VÚP	- Výzkumný ústav Praha
ZŠ	- základní škola

Úvod

Chování jednotlivce, ať už v rámci celkového postoje jedince ve společnosti či jednotlivých vztahů mezi jedinci v dané společnosti, je podřízeno normám. Ty vymezují, do jaké míry je jednání člověka pro společnost a vzájemné soužití lidí sociálně akceptovatelné, únosné či neakceptovatelné.

Společenské normy chování jsou derivátem vzájemných vztahů jedinců v rámci jednotlivých společenství a kultur. Jsou utvářeny v čase zvyklostmi, chováním, tradicemi, ale i oblastí, ve které se vyvíjely. S rostoucí gramotností společenských skupin byly normy chování přetvářeny a staly se tak obecnými a závaznými pro jednání lidí ve společnosti současné. Tyto normy mají za následek vznik práv a zákonů, podle kterých se daná společnost řídí. Nezbytnou nutností, která zajišťuje, kontroluje a vymezuje práva, jež vznikla jednotlivým členům společnosti i společnosti samotné, jsou zabezpečována nástroji sociálního a právního zřízení kulturního společenství. V právním zřízení České republiky je ochrana lidských práv součástí práva trestního, ve kterém jsou zakotvena ta jednání, kterými dochází k porušení jednotlivých ustanovení a jsou definovány jako trestné činy a stejně tak postihy za nedodržení či porušení těchto platných norem.

Pro každé sociální zřízení s nastavenými formami společenských vztahů a norem, je o to závažnější ten způsob chování, kterým jsou společenské vazby a vztahy narušovány protiprávním jednáním zásahem do práv druhých, zejména však ze strany dětí a mladistvých. Včasná a dostatečná prevence, ale také represe, může společnosti dopomoci výrazným způsobem omezit páchání protiprávního jednání ze strany mladistvých a to i v jejich pozdějším, dospělém stádiu společenského života.

Při potírání kriminality, ale i ustavováním závazně platných právních norem, je důležitá analýza příčin trestně právního jednání s efektivním využitím teoretických a praktických zkušeností a vyhledáváním k tomu vhodných způsobů řešení.

Cíl práce je zaměřen na identifikaci různých forem kriminality studentů na středních školách v Liberci, jejich počtu a rozdělení, a to zejména sběrem a analýzou dokumentů a statistik. Získaná data byla syntetizována v praktické části. Získané poznatky mohou

být následně využity pro prevenci kriminality mládeže, pro výchovu mládeže, ale také pro další práce zaměřené na obdobná témata.

Teoretická část

1 Užité pojmy

Ve všech oblastech lidské činnosti, jsou užívána názvosloví ve smyslu běžné hovorové mluvy, ale také odborná názvosloví spjatá s právními a technickými normami – terminologie. Vzhledem k tomu, že se odborné i neodborné názvosloví neustále vyvíjí, ať už z důvodů rozvoje vědy a techniky, jazyka a poznání nebo například změnou legislativy, nemusejí se některé termíny přesně shodovat. Proto v následujícím textu budou vymezeny některé zásadní terminologické pojmy důležité pro tuto bakalářskou práci.

Delikt „je zaviněné protiprávní jednání, které je porušením práva. Takové jednání zakládá, ruší nebo mění subjektivní práva a povinnosti“ (Madar 2002, str. 303). Strukturálně rozdělujeme delikty do dvou skupin a to veřejnoprávní delikty, kdy se jedná o trestné činy a soukromoprávní delikty, což jsou skutky v občanském právu, které zahrnují odpovědnost za náhradu vzniklé škody (Straus, Nikl a Bílek 2002). „*Deliktem se rozumí skutek trestný jak soudně, tak administrativně nebo jinak.*“ (Madar 2002, str. 303).

Kriminalita je běžně chápána jako soubor činností jedince nebo skupiny, mající za následek dokonané protiprávní jednání, ale i takové jednání, jehož znaky jsou protiprávní a jsou ve stádiu pokusu a jsou definovány jako trestné činy. Takovýto soubor činností, kdy jeho porušením dojde k rozporu s platnými zákonnými pravidly společnosti, lze tedy definovat jako protiprávní jednání. Je-li znám subjekt, který je trestně odpovědný, je možné přistoupit například k sankcím, trestu, sjednání nápravy a náhrady škody.

Kriminalitou se zabývá vědní disciplína kriminologie. „*To je interdisciplinární věda zkoumající stav a vývoj kriminality, zabývá se jejich pachateli a jejich oběťmi, hledá příčiny a podmínky kriminality*“ (Madar 2002, str. 611).

Mladiství, pro potřeby trestního práva, jsou fyzickými osobami, pro něž je přesně ohraničen počátek a konec trestní odpovědnosti za spáchané trestné činy, popřípadě za spáchané skutky mající znaky přestupkového jednání.

Odpovědnost za takovéto skutky nastává vždy dnem, který je dnem následujícím po dovršení patnáctého roku věku a končí dnem, jež je dovršením osmnáctého roku života. (Chmelík 1998). Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., definuje „*dítě do patnáctého roku věku, a děti mezi patnáctým a osmnáctým rokem života a to z důvodu trestní odpovědnosti.*“ Předchůdce současného Trestního zákoníku, Trestní zákon č. 140/1961 Sb., stanovil věkové hranice pro mladistvé a nezletilé, jakožto pro „*fyzické osoby páchající činnost mající znaky trestného činu.*“

Bakalářská práce je zaměřena na juvenilní delikvenci, která se týká jen věkové kategorie osob mladistvých, tedy dětí, a to ve věku od 15. do 18. roku života a o spáchaných skutcích touto skupinou fyzických osob, budeme hovořit jako o proviněních.

Pachatel je pojem, který je taxativně uveden v Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., pod § 22, odst. 1, „*Pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.*“ Toto znění však není vše, čím je pojem pachatel specifický. Musí se jednat o „*fyzickou osobu, která je starší patnácti let a je příčetná. Trestní právo je založeno na principu individuální odpovědnosti jednotlivých fyzických osob a nezná odpovědnost za cizí vinu. Trestní odpovědnost je odůvodněna pouze spácháním trestného činu. Vlastnosti pachatele (jeho způsob života, smýšlení) nemohou nikdy trestní odpovědnost založit. Osoba pachatele má však vliv na stupeň nebezpečnosti činu pro společnost. Pachatelem trestného činu se v širším smyslu rozumí též organizátor, návodce a pomocník.*“ (Madar 2002, str. 985).

Provinění bylo označení pro některá méně závažná protispolečenská jednání. Jednalo se zejména o skutky „*namířené proti majetku, proti rodinným vztahům, proti občanskému soužití a proti pracovní kázni. Provinění projednávaly Místní lidové soudy*“ (Madar 2002, str. 1182). Nyní, dle zákona č. 218/2003 Sb., *O soudnictví ve věcech mládeže*, se proviněním nazývá „*takový trestný čin, jehož pachatelem je osoba mladistvá.*“

Přestupek je správní delikt, jehož znaky nenaplnují skutkovou podstatu trestného činu a protiprávnost takového jednání není natolik nebezpečná pro společnost. „*Právní úprava jednotlivých druhů správních deliktů počítá s odlišnými předpoklady odpovědnosti, s odlišnými správně právními sankcemi a také s odlišným způsobem jejich uplatňování.*“ (Madar 2002, str. 1438). V právním systému České republiky se setkáváme se správními delikty ve formě přestupků a jiných správních deliktů, mezi které můžeme jmenovat disciplinární delikty, správní delikty fyzických a právnických osob.

Pro téma této bakalářské práce bude využíváno především Zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb., který uvádí definici přestupku v § 2, odst. 1, téhož zákona, jako „*zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.*“

Trestní čin lze definovat jako jednání, které je pro společnost nepřijatelné a nebezpečné. Jednání, které porušuje všeobecně platné právní normy zaštiťované státem. Znaky trestného činu jsou uvedeny v Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. a definice trestného činu je vedena pod § 13 odst. 1, Zákona č. 40/2009 Sb., kdy „*trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“ Odpovědnost trestného činu je pak definována v § 13, odst. 2, Zákona č. 40/2009 Sb., „*k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.*“

Trestný čin musí mít znaky skutkové podstaty trestného činu, musí mít trestně odpovědného pachatele, musí být protiprávní a v konkrétním případě nebezpečný pro společnost. (Madar 2002, str. 1558).

2 Nejčastější trestná činnost

Mezi nejčastější projevy kriminálně závadového jednání v literatuře autorů zabývajících se kriminalitou mládeže je kladen důraz především na trestnou činnost majetkovou, dále pak na násilnou trestnou činnost a trestnou činnost s mravnostním charakterem. Nyní bychom jednotlivou trestnou činnost charakterizovali.

2.1 Majetková trestná činnost

Majetková trestná činnost je jednou z nejobvyklejších činností, které se mladiství pachatelé dopouštějí. Jedná se především o krádeže. Definice krádeže je uvedena v Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. Krádeže se dopustí pachatel přisvojením si cizí věci, což je uvedeno v § 205, odst. 1, téhož zákoníku „*kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní.*“ Pro účely této práce budeme rozumět pod pojmem krádež taková jednání, jako jsou krádeže kapesní, věcí z automobilů, z bytů, z jiných objektů a krádeže ostatní. Jedním z aspektů krádeže a následného zmocnění se cizí věci je vloupání, což je překonání překážky a je uvedeno v § 205, odst. 1, písm. b) „*čin spáchá vloupáním.*“ Krádež vloupáním v sobě, pro účely této práce, obsahuje vloupání do obchodů, restaurací, domů a bytů, škol a kulturních zařízení a vloupání do ostatních objektů.

2.2 Násilná trestná činnost

Násilná trestná činnost je kriminální jednání mající znaky agrese. Ta je chápána jako predispozice k jednání, které porušuje sociální i právní normy a vede k omezení práv a narušení integrity živých bytostí. Za agresi je považován aktuální projev takového agresivního chování. (Vágnerová 1999, str. 757). Tato činnost zahrnuje především trestné činy Ublížení na zdraví dle § 146, Zákona č. 40/2009 Sb., Loupež dle § 173, Zákona č. 40/2009 Sb., ale také související trestný čin Porušování domovní svobody dle § 178, Zákona č. 40/2009 Sb., Vydírání dle § 175, Zákona č. 40/2009 Sb., Rvačky dle § 158, Zákona č. 40/2009 Sb., a ostatní násilné trestné činy.

2.3 Mravnostní trestná činnost

Mravnostní trestná činnost zahrnuje taková jednání, jejichž průvodním efektem je brutalita, jako je tomu například u trestného činu Znásilnění dle § 185, Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. Pro účely této práce se budeme zabývat sumarizací a analýzou jednání majícího znaky trestného činu Pohlavní zneužívání dle § 187, Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., kdy k sexuálnímu styku dochází bez překonání odporu ze strany obětí. Dále také trestným činem Kuplířství dle § 189, Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., Soulož mezi příbuznými dle § 188, Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., a ostatní mravnostní trestné činy.

„Pachatel i oběť jsou mladší 18 let, spíše je typické pro tuto skupinu věk 16 let. U tohoto jednání obvykle postrádáme násilí. K pohlavnímu styku dochází po vzájemné dohodě a časté jsou případy, kdy aktérem byla dívka – následně oběť. Dalším typickým znakem je citová vazba mezi pachatelem a obětí, první lásky.“ (Chmelík 2003, str. 72).

3 Možné příčiny kriminality

„Trestný čin vzniká jako souhra tří faktorů:

- *Motivovaný pachatel;*
- *Vhodný objekt (slabý a bezbranný);*
- *Vhodné podmínky (kde jsou lidé v okolí, kde je malá přehlednost a pro pachatele menší riziko).“ (Vágnerová 2004, str. 808).*

Vědním oborem zkoumajícím příčiny vzniku kriminality je kriminologie, která v Evropě vznikla z trestního práva a v USA se vyčlenila ze sociologie. Její nedílnou součástí je forenzní psychologie, která zkoumá osobnost pachatele po psychologické stránce.

Kriminologická měřítka berou především v úvahu společenskou nebezpečnost pachatelova činu. Typ spáchaného trestného činu – čili kvalifikaci činu z hlediska trestního práva – ale nevystihují pachatelovu osobnost. (Matoušek, Kroftová 2003, str. 17).

„Psychologické zkoumání různých kriminálních fenoménů navazuje na informace ostatních vědních oborů. Platí srozumitelná úvaha: čím více o kriminalitě víme, tím lépe můžeme uplatnit vlastní psychologické poznatky při řešení konkrétních kriminálních jevů počínaje jejich výkladem, přes jejich objasňování a vyšetřování a konče návrhy účelných strategií prevence.“ (Čírtková 2004, str. 47).

Výskytem kriminálních vzorců chování v průběhu života jedince se zabývá vývojová kriminologie. Po metodologické stránce hledí vývoj kriminologie na dva výzkumné projekty, retrospektivní a prospektivní. V retrospektivní pojetí se analyzuje výskyt kriminálního jednání určitého souboru zpětně, především ze spisů. Prospektivní využívají technik dotazování a interview s výzkumníkem a sdělování informací o sobě samém. Výzkumem delikvence dětí a dospívajících se zde hovoří a problému dvojité latence, což znamená, že výskyt delikventního jednání zůstane utajen jak před místy oficiální kontroly (první latence), tak před výzkumníky, neboť osoba v průběhu interview kritický incident zamlčí (druhá latence). Přes to dospěla vývojová kriminologie při analýze výskytu kriminality ke zjištění, že malá část mladistvých

delikventů mužského pohlaví váže na sebe velkou část trestných činů této věkové skupiny, zejména pak těch nejtěžších násilných deliktů. (Čírtková 2004, str. 76).

3.1 Teorie mentálního defektu

Podle Vágnerové (1999, str. 289).

Autorka v souvislosti s touto teorií zmiňuje nativistického H. H. Goddarda, jenž považoval za příčinu kriminálně závadového jednání mentální defekt. Jedinec, který se dopustil takového kriminálního jednání je „morálním idiotem“, který se není schopen přijatelně chovat.

3.2 Teorie sebekontroly

Podle Vágnerové (1999, str. 70).

Neschopnost sebeovládání je považována autorkou za jeden z nejdůležitějších předpokladů vedoucích k asociálnímu jednání. Porušení obecně platných právních norem v souvislosti s pácháním trestné činnosti je zde chápáno jako snadný a jednoduchý způsob uspokojení potřeb pachatele. Není zapotřebí důkladného plánování, enormního úsilí či zvláštních schopností. Uspokojení lze takto dosáhnout bezodkladně. Nelze však jednoznačně vyvodit závěr, že jedinec mající nad svým jednáním kontrolu nemůže spáchat trestný čin.

3.3 Teorie sociální dezorganizace

Podle Čírtkové (2004, str. 48).

Stav dezorganizace představuje destrukci sociální kontroly, deziluze a hodnotová dezorientace členů systému, úpadek interpersonálních kontaktů. Řídká sociální síť plodí anonymitu, frustruje velké skupiny obyvatel a negativně poznamenává děti a mládež. Za viditelné znaky jsou dnes považovány rostoucí plochy neobývaných budov, drogový abúzus, vraky, bandy teenagerů toulajících se ulicemi.

4 Faktory ovlivňující výskyt kriminality mládeže

4.1 Vrozené osobnostní dispozice

„Psychopatie je většinou psychiatrických škol pojímána jako trvalá, vrozená osobnostní dispozice, která staví člověka mimo normu. Je diagnostikována u pachatelů trestné činnosti velmi často. U mladistvých delikventů je ovšem velmi nesnadné odlišit povahové změny vyvolané bouřlivěji probíhajícím dospíváním od stálých povahových rysů, případně od projevů procesuálního psychického onemocnění. Hlavním kritériem při diagnostikování psychopatie je stálá, od dětství se projevující nerovnováha ve skladbě osobnostních vlastností, takže některé jsou nápadně vyvinuté, případně další některé nápadně chybí. Nositel této poruchy má kvůli ní opakované, stereotypní konflikty v sociálním prostředí.“ (Matoušek, Kroftová 2003, str. 31). Jako příklad je autory uveden přehled sestavený Adlerovou z roku 1991, ve kterém jsou zmíněny nižší sebekontrola, nižší tolerance k chování jiných lidí, nižší odpovědnost za svoje chování, vyšší impulzivita, menší vyzrálost, pocity nadřazenosti a zaměření se více na sebe.

4.2 Příslušnost k pohlaví

Disponujícím konstitučním faktorem je pohlaví jedince. *„Rozdíl v mírách mužské a ženské kriminality je připisován vrozeně vyšší agresivitě mužů, jež by mohla být ovlivňována mužským pohlavním hormonem testosteronem, který působí nejen na fungování mozku, ale i na utváření těla.“* (Matoušek, Kroftová 2003, str. 33).

Bez vlivu na vyšší kriminalitu mužů jistě není ani odlišný způsob výchovy chlapců a dívek. Dívky jsou ve společnosti pod větší kontrolou ze strany rodičů, učitelů i dalších dospělých než chlapci, tak že mají více příležitostí vštípit si zábrany k protispoločenskému chování. Vrstevnické vazby na partu pro ně nemají takový význam jako pro chlapce. Vazby na rodinu jsou naopak pevnější u dívek.

4.3 Dědičnost

„Souhrn všech dědičných informací se nazývá genotyp. Jsou to předpoklady ke vzniku různých vlastností organismu. Genetické vlohby určují míru rizika vzniku psychické odchylky. Jejich konkrétní projev je ve větší či menší míře závislý na působení vnějšího prostředí. V patologických variantách je důležitá míra, v níž mohou být psychické vlastnosti předurčeny geneticky a nakolik jsou naopak ovlivnitelné prostředím. Tato míra neboli heritabilita, je u různých normálních vlastností odlišná. Obecně platí, že čím je geneticky podmíněná porucha rozvoje určité funkce závažnější, tím méně se zde mohou uplatnit vlivy prostředí.“ (Vágnerová, 2004, str. 30). Vrozené dispozice jsou popisovány autorkou jako vedoucí k určitému způsobu reagování, např. (impulzivnímu jednání či frustraci).

4.4 Agresivita

„Tělesná zdatnost a zjevně kladný vztah k projevům agrese, absence pocitů viny a lítosti, to jsou základní projevy agresivního jednání. Jsou to společné znaky pro dominanci jedince nad okolím a jeho ovládání.“ (Lovasová 2005, str. 70). Mnoho studií se zabývalo vlivy prostředí na agresivitu. Například studie Donnersteina a Wilsona (1979) o vlivech hluku na agresivní jednání, dále pak studie Barona a Bella (1975) o vlivu okolních teplot. Studie Nicosia a Thompson, vlivy přeplněných prostor (1979). Agrese však představuje složitý problém, na němž se podílejí nejen jednotlivci, skupiny a vlivy prostředí, ale lze říci, že vzniká na základě několika různých faktorů než jen jediného. (Hayesová 1998, str. 121).

4.5 Inteligence

„Intelligence je psychická vlastnost, která patří do kategorie schopností. Schopnosti lze definovat jako předpoklady k určité aktivitě, k výkonu, který může mít orientační i adaptační význam. Je to tedy možnost, která může být v různé míře rozvinuta a užívána. Míra jejího využití závisí na osobnostních vlastnostech jedince (stabilita

a vyrovnanost), jeho aktuálním vyladění (motivace) i vnějších vlivech (stresující prostředí).“ (Vágnerová 2005, str. 122).

„Vliv inteligence na poruchové jednání mající znaky trestné činnosti je nevýrazná. Agresoři mohou být nadprůměrně inteligentní nebo právě naopak.“ (Lovasová 2005, str. 70). Nízká inteligence je příčinou neúspěchů a problémů ve školním prostředí, ať už mezi žáky navzájem nebo žákem a učitelem. Následkem pak bývají hůře utvářené sociální dovednosti empatie, schopnosti řešení konfliktů nebo nastavení morálních hodnot.

4.6 Hyperaktivita a impulzivita

Hyperaktivita je jedním z projevů syndromu ADHD¹ (Attention Deficit Hyperactivity Disorder). „Chování dítěte je nápadné v každém prostředí. Jedinec je neustále v pohybu, neposedí, přebíhá od činnosti k činnosti. Během vývoje jedince, který má tuto poruchu, se vyskytují nedostatky v regulaci afektů, v sociálním přizpůsobování a v percepčně motorických a kognitivních funkcích.“ (Martínek 2009, str. 87).

Impulzivita je dalším z projevů syndromu ADHD. „Dítě s projevy impulzivity se chová chaoticky, zmateně, zbrkle. Nedokáže si počkat například na výklad učitele, glosuje odpovědi spolužáků. Impulzivita je často trestána a je brána jako drzost a nevychovanost. Velmi často bývá příčinou krádeží, případně jiného sociálně patologického chování. Je velmi častou příčinou kriminálního jednání dětí.“ (Martínek 2009, str. 88).

4.7 Dospívání

Dospívání se velmi často, ačkoli není uváděno v publikacích jednotně, dělí na dvě období a to pubescenci a adolescenci. Pubescence se týká dětí ve věku 11 – 15 let. V našem případě se budeme zabývat adolescencí, jež je specifická pro věk 15 – 22 let,

¹ ADHD (zkratka anglického „Attention Deficit Hyperactivity Disorder“) – patří mezi neurovývojové poruchy. Tato porucha se projevuje již od raného dětství, nejvíce však ve školním věku. Spíše než hyperaktivita se v tomto období objevují pocity vnitřního neklidu, převládá impulzivita a poruchy pozornosti.

resp. 15-18 let. V tomto období dochází k pohlavnímu a anatomickému dozrávání, pubertě. Ta je doprovázena bouřlivým citovým vývojem. „V období adolescence dochází k dospívání inteligence k formální logice. Myslet formálně znamená myslet abstraktně, nezávisle na obsahu“. (Říčan 2009, str. 279). „Hlavní vývojový úkol adolescenta je vytvořit si pocit vlastní identity, přijmout normy společnosti, vytvořit si vědomí a vlastní hodnoty, přijmout za své morální principy dané společností a postupně se stát nezávislým na rodičovské autoritě“. (Čížková 2003, str. 111). Muži, kteří se chovají asociálním způsobem, jsou častěji mladí, v rozmezí adolescentního věku a mladé dospělosti. V období stárnutí, po 50. roce života, četnost trestné činnosti významně klesá. Dochází však k její proměně, u starších pachatelů jde častěji o kriminalitu vázanou na nejbližší okolí, páchanou jednotlivcem, zatímco u mladých, adolescentních jedinců jde častěji o trestné činy spáchané ve skupině, které nebývají zaměřeny jen proti sousedům a členům rodiny, ale i proti zcela neznámým lidem. (Vágnerová 2004).

4.8 Vzdělání a sociální postavení

„Kriminální recidivisté mívají nižší vzdělání, obvykle jim chybí jakákoli profesní kvalifikace a jsou častěji příslušníky nižší sociální vrstvy“. (Vágnerová 2004, str. 808).

4.9 Socializace

„V adolescenci se velmi rozvíjí sociální vazby po stránce kvalitativní i kvantitativní. Jedná se o období extraverze, kdy je značná touha člověka být členem různých skupin, pohybovat se co nejčastěji ve společenských situacích. Tato touha je dána i tím, že adolescent se citově stává nezávislým na vlastních rodičích, ale má potřebu partnerství a citové sounáležitosti. Mohou navazovat kontakty s jinými dospělými, mohou mít dobrý vztah k učitelům. Na přehnanou autoritativnost dospělých reagují odporem, vyvolávají konflikt, staví se do opozice. Velká potřeba sdružování se do skupin napomáhá k sebeoceňování adolescenta. Bývají konzervativní až konformní ve svých názorech na skupinové klima, přehlíží názory jiných skupin, brání je za každou cenu, rebelují proti odlišným názorům – hlavně dospělých. Mnohdy se v této souvislosti

hovoří o generačním problému, který se projevuje výraznou rozdílností názorů mezi generacemi“. (Čížková 2003, str. 116).

5 Okolní prostředí mající vliv na kriminalitu mládeže

5.1 Rodina

„Je tradičně považována za hlavního činitele, jenž svým selháváním dětem umožňuje kriminální chování. Mnohá šetření ve věci kriminálního jednání poukazují na to, že chování proti normám, trestné činnosti, se nejvíce dopouštějí nejnižší vrstvy společnosti, vrstvy lidí bez kvalifikace, nebo jen s nejnižší kvalifikací, vrstvy trpící chudobou a nezaměstnaností. Novodobé studie dokládají přelévání kriminality i do společensky lépe situovaných rodin a tento fenomén se dá interpretovat jako následek klesajícího vlivu rodiny na chování dospívajících dětí ve všech společenských vrstvách.“ (Matoušek, Kroftová 2003, str. 41).

V době pubescence, pro tuto práci rozsah věkové hranice od 15 do 18 let, dochází k různým střetům v rodině. *„Rodiče se dospívajícím jeví jako omezení, staromódní a nemožní. Často děti nacházejí protiváhu rodiny ve skupinách vrstevníků, která je pro ně vysokou autoritou a ve které tráví mnoho času“.* (Říčan 2009, str. 279).

Pro tuto práci bude vhodné uvést především některé negativní postoje rodičů nebo negativní vliv rodiny na dítě. *„Týrání a zanedbávání dítěte bývá definováno jako jakákoli interakce rodiče s dítětem nebo chybění této interakce, která dítě poškozuje vývojově, emočně nebo tělesně. Společným rysem obou typů je necitlivost k potřebám dítěte. To bývá spojováno s osobností rodič, kteří se snaží usměrňovat děti kritikou, nemají schopnost posilovat pozitivně žádoucí chování dětí. Špatně ovládají svoje agresivní impulsy, snadno upadají do afektů. Časté tresty množí nežádoucí chování dětí a zvyšují tak rodičovskou pohotovost k udělování trestů. Psychologické charakteristiky rodičů uvádějí jako převládající osobnostní rys agresivitu, rigidní nutkavost nebo pasivní závislost a nezralost. Rodinná interakce je charakterizována jako celkově*

nepřátelská, převládá v ní kritika, odmítání a trestání. Požadavky, které na sebe lidé v těchto rodinách kladou, jsou vysoké, nereálné a nekonzistentní. Potíže jsou i v provozu domácnosti. Rodiče bývají častěji nezaměstnaní, pokud jsou, vyjadřují se svým zaměstnáním častou nespokojenost, kterou pak ventilují doma“. (Matoušek 1993, str. 87).

5.2 Škola

„Jak slábné vliv některých rodin na děti a jak se mocným socializačním vlivem stávají také média a zároveň rostou obavy z neřízeného socializačního působení vrstevnických skupin, začíná být škola viděna jako málem jediné prostředí schopné garantovat optimální či dokonce vědecky promyšlené působení na dítě, jež je v souladu se zájmy společnosti“. (Matoušek, Kroftová 2003, str. 65). Škola a školní prostředí představují pro dítě a rodinu dítěte nové sociální uskupení, kde se dítě střetává s novými prožitky, skupinami a jednáním, a zaujímá nové životní role v závislosti na interakci těchto vlivů. Ve škole a školním prostředí se utváří nové osobnostní rysy dítěte, ať už konfrontací s ostatními žáky jednotlivě nebo ve skupinách, po fyzické i mentální stránce. Dítě je také ovlivňováno nároky, které jsou na něho kladeny ze strany pedagogického sboru a obtížností učiva, prožitky a nabytými zkušenostmi. Dítě je ovlivňováno více či méně také rodinou, která ať už aktivně nebo pasivně sleduje jeho počínání. Na školu je ze strany společnosti kladena řada požadavků. Škola by měla děti nejen kvalifikovat pro budoucí práci, ale také je vychovávat k občanské angažovanosti, a to ve spolupráci s rodinou. *„Škola by měla být chráněným prostředím, jednak otevřenou institucí, kam vnější svět má a může vstupovat.“* (Matoušek, Kroftová 2003, str. 67).

5.3 Parta

„Skupina vyvíjí na jedince tlak ke konformitě v jednání i v názorech. Pokud jedinec jedná a mluví ve shodě s ostatními, ti ho chválí, cení si ho a poskytují mu nejrůznější výhody. V opačném případě se jeho pozice ve skupině zhoršuje. Většina lidí tomuto tlaku podléhá a neučí se projevovat souhlas s většinou i tehdy, když vidí skutečnost jinak“. (Říčan 2009, str. 211). Nesporný vliv na utváření osobnosti dítěte mají skupiny,

které jej ovlivňují v průběhu dospívání. Děti tráví více času ve formálních skupinách v kolektivních zařízeních (škola a zájmové organizace) i v neformálních skupinách v místě bydliště. *„Tyto skupiny jsou mnohem větší než rodina a vliv rodiny nebo učitelů uvnitř těchto skupin je výrazně menší. Díky tomu se dítě dostává do intenzivní interakce s vrstevníky“*. (Matoušek, Kroftová 2003, str. 82). U vrstevnických skupin velmi často dochází k utváření vlastních a specifických norem chování, které častou mohou vybočovat od běžných norem nastavených společnostmi, a ne zřídka může docházet a dochází ke střetu s normami právními.

Dalšími aspekty, se kterými je možné se setkat ve vrstevnických skupinách, které ovlivňují dítě a mohou osobnost dítěte do jisté míry kriminalizovat je záškoláctví a šikana.

5.3.1 Záškoláctví

„Záškoláctví můžeme charakterizovat jako úmyslné zameškávání školního vyučování, kdy žák o své vlastní vůli, ve většině případů bez vědomí rodičů, nechodí do školy a neplní školní docházku. Jde o nejklasičtější poruchu chování, kdy se jedná o absenci ve škole bez řádného omluvení rodiči nebo lékařem“. (Martínek 2009, str. 97). Vlivem party může být chápáno školní prostředí dítětem negativně a bez dalšího budoucího přínosu. Dítě subjektivně vyhodnocuje toto prostředí jako ohrožující, neboť se není schopno vyrovnat s nároky, které jsou na něho kladeny v rámci výuky. Nevyrovnání se s kladenými nároky je velmi často negativně posuzováno jak rodinou, spolužáky i pedagogem a vede tak k možnému poklesu sebevědomí a odkloněním se od školního prostředí.

5.3.2 Šikana

„Šikanování je jakékoliv nedovolené kladení překážek a činění příkoří jinému při zneužití vlastního postavení pachatele“. (Madar 2002, str. 1526). V souvislosti s šikanou, která se stává ve školství často skloňovaným tématem, byl vydán metodický pokyn č. 28-275/2000-22 Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. *„Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrožit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem*

nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit“. (MŠMT 2002).

5.4 Média

O vlivu médií a především televizního vysílání na socializaci dnešní mládeže ve vyspělých zemích není pochyb. *„Postindustriální společnost je společnost v jistém smyslu roztržštěná a v jiném smyslu velmi masová. Televize ji potenciálně může integrovat – velké množství lidí sleduje tytéž programy a takto se napojuje na svou kulturu. Může však mít i vliv dezintegrační – s určitými disponovanými jedinci může vytvářet spiklenecké spojení, v němž jsou syceny jejich asociální sklony. Tím jsou média opravdu nebezpečná. Zlo a násilí však nemusí mít destruktivní účinky, pokud je dětem skrz média prezentováno v kontextu, jež těmto projevům dává smysl v přijatém kulturním rámci. Děti, které nejsou na takový rámec napojeny, mohou násilí považovat za legitimní způsob prosazování lidských potřeb.“* (Matoušek, Kroftová 2003, str. 101).

5.5 Demografie

„Z demografického hlediska je míra kriminality vyšší ve městech, především pak v jejich určitých oblastech (ve vylidněných oblastech, na sídlištích apod.). Ve velkých městech je spácháno přibližně pětikrát více zločinů než na malých městech a na venkově“. (Vágnerová 2004, str. 808). Jistá forma anonymity velkých městských aglomerací vede k tomu, že se do těchto míst stahují lidé z menších měst a vesnic, kteří mohou jednat problémově a nemají nad sebou tak velkou kontrolu. (Vágnerová 2004).

6 Trestní odpovědnost mládeže v České republice

Trestní odpovědnost za páchaná provinění v legislativě České republiky, ze strany mládeže, je upravena zákonem č. 218/2003 Sb. *o soudnictví ve věcech mládeže*, který sdružuje procesní a hmotné postupy v oblasti protiprávního, resp. trestně právního jednání mládeže v České republice. V tomto zákoně jsou dále uvedena opatření, jejichž účelem je volba vhodného postupu vedoucího k nápravě kriminálně závadové mládeže a to jsou především opatření trestní, ochranná a opatření výchovná.

6.1 Postih

Zákon č. 218/2003 Sb. *O soudnictví ve věcech mládeže*, může užít proti mladistvému tato opatření:

Opatření trestní – jedná se o systém obecně prospěšných prací, peněžitá opatření, peněžitá opatření s podmíněčným odkladem výkonu, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem a odnětí svobody nepodmíněně.

Opatření výchovná – zavedení probačního úředníka, aplikace probačního programu, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou.

Opatření ochranná – systém ochranného léčení, zabrání věci a ochranná výchova.

„Při působení na mladistvé delikventy je nutné věnovat pozornost zejména jejich snahám odmítat odpovědnost za své chování a tendencím porušovat práva ostatních. V tomto kontextu nelze opomíjet, že oni sami nemají zpravidla zájem měnit své postoje a chování. Pomoc přijímají tehdy, když je k tomu někdo donutí nebo když jim to přináší výhody. V rámci programů zacházení s těmito jedinci bývá smysluplné přistupovat k nim s tímto zaměřením:

- vyvolat v nich silný emocionální zážitek, který je motivuje k navázání kontaktu a komunikaci,
- přesvědčit je, že jejich chování je sebedestruktivní, neboť jim přináší jen samé problémy,
- stanovit pevná, jasná a spravedlivá pravidla, která jsou vymáhána, prosazována a respektována,
- posilovat jejich schopnost hodnotit budoucí následky svých současných činů,
- uplatňovat kontrolu nad působením a užíváním odměn a trestů,
- jednat s těmito lidmi vstřícně a na úrovni kvalitního mezilidského vztahu,
- umět včas odhalit manipulativní pokusy těchto jedinců, dát jim reálně možnou odpověď a vyjádřit očekávání, že se budou řídit pravidly, která s ní souvisejí,
- uplatňovat důslednou kontrolu chování těchto osob,
- uplatňovat skupinové formy spolupráce“. (Jedlička 2004, str. 341).

6.2 Prevence

„Nejvýznamnějším prostředkem sociální prevence je výchova dětí v rodinách a výchova dětí ve školách. Preventivně mohou působit i nevládní organizace. Vlivným nástrojem je také sociální politika státu ovlivňující systém vzdělávání, zaměstnanost, stabilitu rodiny, fungování policejního a soudního aparátu a dalších institucí zabývajících se rizikovou mládeží“. (Matoušek, Kroftová 2003, str. 266). *„V České republice je vrcholným státním orgánem prevence Republikový výbor pro prevenci kriminality zřízený roce 1993, v němž zasedají zástupci všech zainteresovaných ministerstev a zástupci Meziresortní protidrogové komise. Republikový výbor disponuje státními prostředky na podporu komplexních preventivních programů na místní úrovni.“* (Matoušek, Kroftová 2003, str. 288). V souvislosti s poskytováním grantů můžeme zmínit zřízení preventivních programů zejména pro děti selhávající ve školách, s poruchami chování, týrané, ale také z disfunkčních rodin. Programy mohou být určené rodičům, kteří by se měli orientovat na vývoj svého dítěte. Programy soustředěné na školu, zejména pokud rodina ve vývoji svého dítěte neplní svou funkci, je škola institucí, jež by měla a má rodinu nahradit v posilování postojů a dovedností, které by měly být aspektem pro směřování dítěte k nekriminální dráze. (Matoušek, Kroftová 2003).

7 Rámcové vzdělávací programy

V rámci prevence je pro tuto práci vhodné zmínit také rámcové vzdělávací programy (dále také jako „RVP“). *„Jedná se o státem vydané pedagogické dokumenty, které vymezují požadavky na vzdělávání v jednotlivých stupních a oborech vzdělání. Jedná se o závazné dokumenty pro všechny školy, které jsou povinny je respektovat a rozpracovat do svých školních vzdělávacích programů.“* (RVP SOV, str. 3). V našem případě RVP pro střední odborné vzdělávání pro obor Gastronomie včetně nástavbového studia a RVP pro gymnázia. V rámcově vzdělávacím programu je obsah vzdělávání uveden formou požadovaných (předpokládaných) výsledků vzdělávání a jím odpovídajícího učiva.

Následně budou uvedeny RVP pro střední odborné vzdělávání, pro námi zkoumaný obor Gastronomie včetně nástavbového studia, na jehož studenty byl dotazník v příloze č. 1 zaměřen. Následně pak budou uvedeny RVP pro gymnázia, na jehož studenty byl dotazník, příloha č. 1, aplikován. Spolu s oblastmi vzdělávání RVP pro dané druhy škol, budou zmíněny i výstupy, které by si žák měl po aplikaci RVP v daných oborech osvojit.

7.1 Vzdělávací oblast RVP pro střední odborné školy

Ve vzdělávací oblasti společenskovedního vzdělávání v oboru RVP Gastronomie včetně nástavbového studia je uvedena formulace posilování pozitivních cílů, postojů, preferencí a hodnot, ze které uvádíme v souvislosti s kriminalitou následující:

- *„cítit potřebu občanské aktivity, vážit si demokracie a svobody, uvažovat o její zachování a zdokonalování, preferovat demokratické postupy a přístupy před nedemokratickými, jednat v souladu s humanitou a vlastenectvím,*
- *kriticky posuzovat skutečnost kolem sebe, přemýšlet o ni, tvořit si vlastní úsudek, nenechat se manipulovat,*
- *uznávat, že základní hodnotou je život, a proto je třeba si života vážit a chránit jej,*

- *na základě vlastní identity ctít identitu jiných lidí, považovat je za stejně hodnotné jako sebe sama – tedy oprostít se ve vztahu k jiným lidem od předsudků a předsudečného jednání, intolerance, rasismu, etnické, náboženské a jiné nesnášenlivosti“.* (RVP SOV, str. 21).

„Výsledkem vzdělávání by měla charakteristika demokracie a objasnění, jak funguje a jaké má problémy (korupce, kriminalita...); objasnění významu práv a svobod, které jsou zakotveny v českých zákonech a popis způsobů, jak lze lidská práva obhajovat; vysvětlení projevů, které je možné nazvat politickým radikalismem, nebo politickým extremismem; vysvětlení, proč je nepřijatelné propagovat hnutí omezující práva a svobody jiných.“ (RVP SOV, str. 24).

V učivu *člověk jako občan*, by mělo být dle RVP sdruženo několik témat, mezi kterými můžeme v souvislosti s kriminalitou a závadovým protiprávním jednáním zmínit, jsou:

- *„základní hodnoty a principy demokracie,*
- *lidská práva, jejich obhajování, práva dětí,*
- *teror, terorismus.“* (RVP SOV, str. 24).

V učivu *člověk v lidském společenství*, by mělo být dle RVP obsaženo několik témat v souvislosti s kriminalitou, kriminálně závadovým jednáním a prevencí, a těmi jsou především témata:

- *„společnost,*
- *sociální nerovnost a chudoba v současné společnosti,*
- *majetek a jeho nabývání, rozhodování o finančních náležitostech jedince.“* (RVP SOV, str. 23).

V učivu *člověk a právo*, by měl být rozbor a zaměření se na několik témat, která uvádíme níže:

- „*právo a spravedlnost, právní stát,*
- *právní řád, právní ochrana občanů, právní vztahy,*
- *rodinné právo, správní zřízení,*
- *trestní právo – trestní odpovědnost, tresty a ochranná opatření, orgány činné v trestním řízení,*
- *kriminalita páchaná na dětech a mladistvých, kriminalita páchaná mladistvými.*“ (RVP SOV, str. 25).

7.2 Vzdělávací oblast RVP pro gymnázia

„Ve vzdělávací oblasti určené pro RVP pro gymnázia Člověk a společnost je směřodatné utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že žák je veden k utváření si realistického pohledu na skutečnost ve společenských jevech a procesech tvořících rámec každodenního života, rozvíjení pozitivního hodnotového systému a vědomé reflexi vlastního jednání i jednání druhých lidí; respektování různých systémů hodnot, upevňování pocitu odpovědnosti za sebe jako jednotlivce i jako člena určitého společenství.“ (RVP G, str. 38).

Ve vzdělávací oblasti *člověk ve společnosti* mezi očekávanými výstupy, v souvislosti s touto bakalářskou prací, by si měl žák osvojit především tato témata:

- „*společenská podstata – význam začlenění jedince do sociálních vazeb, proces socializace,*
- *sociální struktura společnosti – sociální útvary, společenské instituce, sociální nerovnost,*
- *sociální fenomény a procesy – rodina, práce, masmédia, sociální deviace, sociální problémy (nezaměstnanost, kriminalita, extremismus).*“ (RVP G, str. 40).

Ve vzdělávací oblasti *výchova ke zdraví* jsou uvedeny rizika ohrožující zdraví a jejich prevence, kdy očekávanými výstupy, zaměřenými na učivo, v rámci této bakalářské práce jsou především tato témata:

- „*sexuálně motivovaná kriminalita – pornografie, pedofilie, dětská prostituce, obchod se ženami,*
- *skryté formy a stupně individuálního násilí a zneužívání – šikana, brutalita, zanedbávané a týrané děti (CAN²).*“ (RVP G, str. 58).

² Zkratka anglického (Child Abuse and Neglect), týrání (zneužívání) a zanedbávání dětí, ustálená odborná zkratka.

PRAKTICKÁ ČÁST

8 Metodologie

8.1 Cíl a přínos praktické části

Cílem této práce je identifikovat různé formy kriminality studentů na středních školách v České republice, zejména pak v Liberci. Následně se práce zabývá také zjištěním různých druhů faktorů, které mohou mít vliv na vznik patologického jednání mládeže ve věku 15 – 18 let v souvislosti s pácháním trestné činnosti v určitém období a četnost páchání jednotlivých trestně právních provinění.

Přínos výsledků této práce je spatřován v možnostech uplatnění v rámci preventivních programů ze strany orgánů sociálně právní ochrany dětí, zaujetí patřičných opatření ze strany Policie ČR, popřípadě změny v legislativě. Bakalářská práce může být přínosná pedagogickým pracovníkům, rodinám a dalším subjektům podílejícím se na výchově dítěte.

8.2 Stanovení předpokladů

1. Lze předpokládat, v souvislosti s dotazníkovým šetřením na gymnáziích v Liberci a mimo Liberec, že s kriminálně závadovým jednáním bude mít zkušenost více žáků ve věku 15 – 18 let na škole v Liberci než na škole mimo město Liberec.
2. Lze předpokládat, v souvislosti s dotazníkovým šetřením na středních školách v Liberci a mimo Liberec, že s kriminálně závadovým jednáním bude mít zkušenost více žáků ve věku 15 – 18 let na škole v Liberci než mimo Liberec.
3. Předpokládáme, že povědomí a zkušenost s kriminalitou mají více respondenti ve městech nad 100.000 obyvatel než ve městech do 10.000 obyvatel.
4. Předpokládáme, že povědomí a zkušenost s kriminalitou mají více chlapci než dívky.

5. Předpokládáme, že kriminalita mládeže má rostoucí tendenci.

8.3 Výzkumné metody

8.3.1 Analýza výkazové dokumentace a vyhodnocení systémů dalších subjektů.

Tato metoda byla použita ke zjišťování dalších možných faktorů podílejících se na páčání protiprávního jednání ze strany mládeže v souvislosti se zkoumanou lokalitou, Liberec. Zejména analýzou dokumentů Českého statistického úřadu, výkazů MŠMT a informačních systémů Magistrátu města Liberec.

8.3.2 Analýza výkazové dokumentace a vyhodnocení systémů Policie ČR.

Tato metoda byla uskutečněna v souvislosti s vymezením četnosti trestně právního jednání mládeže v určitých obdobích v dané lokalitě a také ke zjištění četnosti a druhu protiprávního jednání se znaky trestných činů páchaných mládeží. Byla analyzována data a statistické výkazy Policejního prezidia a Policie České republiky za období 2009 až 2012.

8.3.3 Dotazník

Aplikace dotazníku byla zaměřena na zjištění a doplnění informací, které nebylo možné analyzovat z dostupných dokumentů a výkazů. Dotazník byl cílen především na respondenty z řad žáků středních škol a gymnázií a byl směřován ke zjištění množství případů kriminálního jednání ze strany mládeže, druhu a četnosti, a dalším možným vlivům, jež vznik kriminality mohou ovlivňovat.

V dotazníku jsou koncipovány faktografické otázky na věk a pohlaví žáka. Otázky jsou dichotomické, v počtu deseti uzavřených otázek. Délka dotazníku je s ohledem na věkovou skupinu respondentů (15 - 18 let) na jeden list formátu A4 a doba strávená

vyplněním dotazníku by neměla přesáhnout hranici deseti minut. Vzor dotazníku je uveden v příloze č. 1 této bakalářské práce.

Dotazník byl koncipován anonymně a to proto, aby nedošlo k porušení ustanovení Zákona č. 101/2000 Sb., *O ochraně osobních údajů*.

8.4 Popis zkoumaného vzorku

Zkoumaným vzorkem dotazníku jsou respondenti ve věku 15 - 18 let. Toto věkové rozmezí je definováno pojmem mladiství, uvedeným v této práci v kapitole č. 1. Dotazované osoby musí navštěvovat prezenční formu studia střední školy a to jak střední odbornou školu, tak gymnázium. Lokalita, ve které je dotazníkové šetření prováděno, je rozdělena na dvě části. Město s počtem obyvatel vyšším než 100.000 a město s počtem obyvatel pod 10.000, kdy v obou případech musí být zastoupeny oba druhy škol, gymnázium a střední škola zakončená maturitní zkouškou. Další informace jsou uvedeny v tabulce č. 6.

8.5 Průběh výzkumu

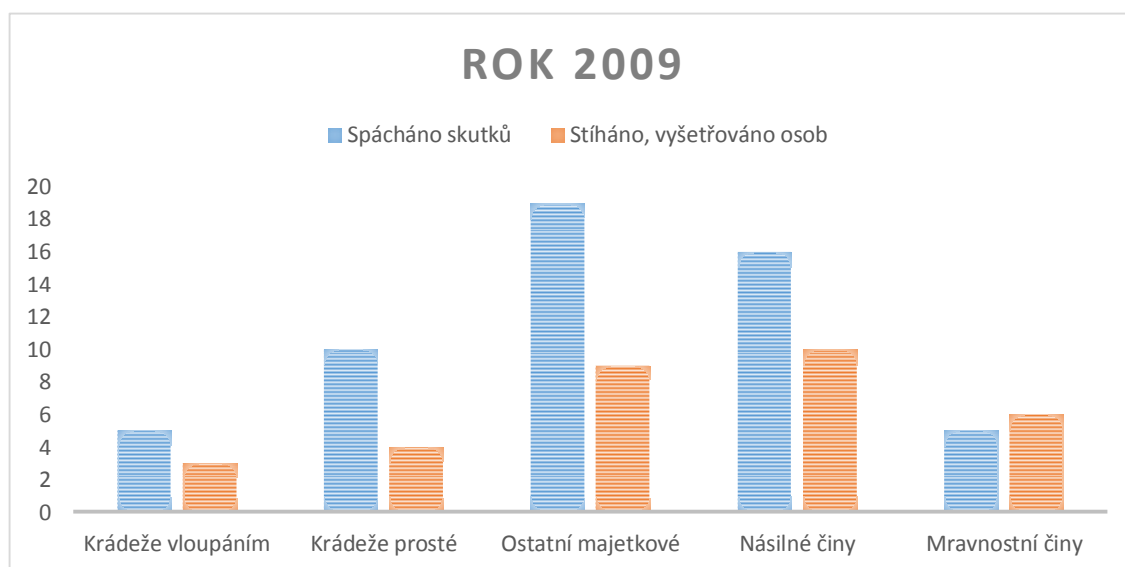
- Výzkum probíhal od konce roku 2012 do počátku roku následujícího, kdy byla průběžně shromažďována a následně tříděna a vyhodnocována získaná data, která se vztahovala k jednání majícímu znaky trestné činnosti mládeže.
- Prvotně došlo k seznámení se a následnému čerpání a analýze pramenů z databází Police ČR. Zde byly zjišťovány údaje o četnosti a druhu trestné činnosti páchané mládeží ve městě Liberec a Libereckém kraji.
- Byly zkoumány a tříděny dokumenty Českého statistického úřadu směřované k cílové skupině mladistvých a dále pak došlo k analýze a sumarizaci získaných dat.
- Následně bylo na základě získaných poznatků provedeno roztrídění trestné činnosti na skutky se znaky krádeže, krádeže vloupáním, skutky násilné, majetkové a mravnostní.
- Další etapou bylo roztrídění získaných dat podle let, a to v období roku 2009, 2010, 2011 a 2012.

- Poté byly prostudovány materiály výročních zpráv několika vybraných škol v Liberci a mimo Liberec, kde by bylo poměrně stejné zastoupení dívek a chlapců v inkriminovaném věkovém rozpětí a zhruba ve stejném počtu žáků na každé ze zkoumaných škol. S tím byla spojena i příprava dotazníku.
- Ve druhé etapě byl proveden předvýzkum na malém počtu osob z řad mládeže a to z důvodu předpokládané aplikace dotazníku. Předvýzkum byl vytvořen zejména z důvodu formulace otázek v dotazníku, jejich srozumitelnosti a jednoznačnosti.
- Po provedeném předvýzkumu byl předložen respondentům sestavený dotazník, který měl přinést další úhel pohledu a především odpovědi na příčiny a četnost vzniku kriminálně závadového jednání mládeže, kdy po sběru dat došlo k sumarizaci a vyhodnocení získaných informací a vypracování grafické úpravy.
- Závěrečná část bakalářské práce spočívala v uspořádání dat, vytvoření grafické úpravy a zhodnocení získaných výsledků.

9 Interpretace a popis výsledků statistických výstupů trestné činnosti

V následujících obrázcích č. 1, 2, 3 a 4 jsou uvedena kriminálně závadová jednání v jednotlivých letech 2009, 2010, 2011 a 2012, která mají nejvyšší podíl na nápadu trestné činnosti páchané mládeží a počty pachatelů, kteří byli Policií ČR v Liberci a jejími orgány vyšetřováni nebo trestně stíháni. Další část výsledků statistického zkoumání je uvedena v příloze č. 2 této práce.

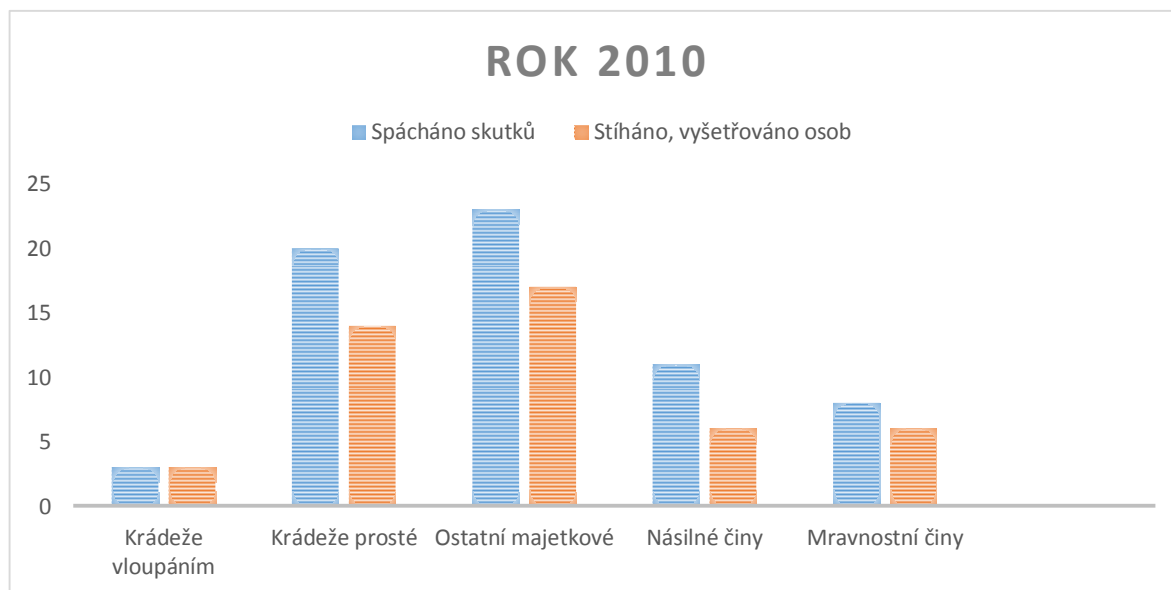
Obrázek č. 1 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009

Zdroj: Policejní prezidium ČR, (interní zdroje). Vlastní zpracování.

Jak je patrné z obrázku č. 1, hlavní podíl na kriminalitě mládeže v Liberci v roce 2009 měly ostatní majetkové trestné činy, mezi které řadíme Podvod, Zpronevěru, Poškození cizí věci a Neoprávněné užívání cizí věci, avšak vyšetřováno nebo stíháno bylo více osob za násilné trestné činy, u nichž jednání pachatele působením na osobu poškozeného je bezprostřední s převážně fyzickým kontaktem.

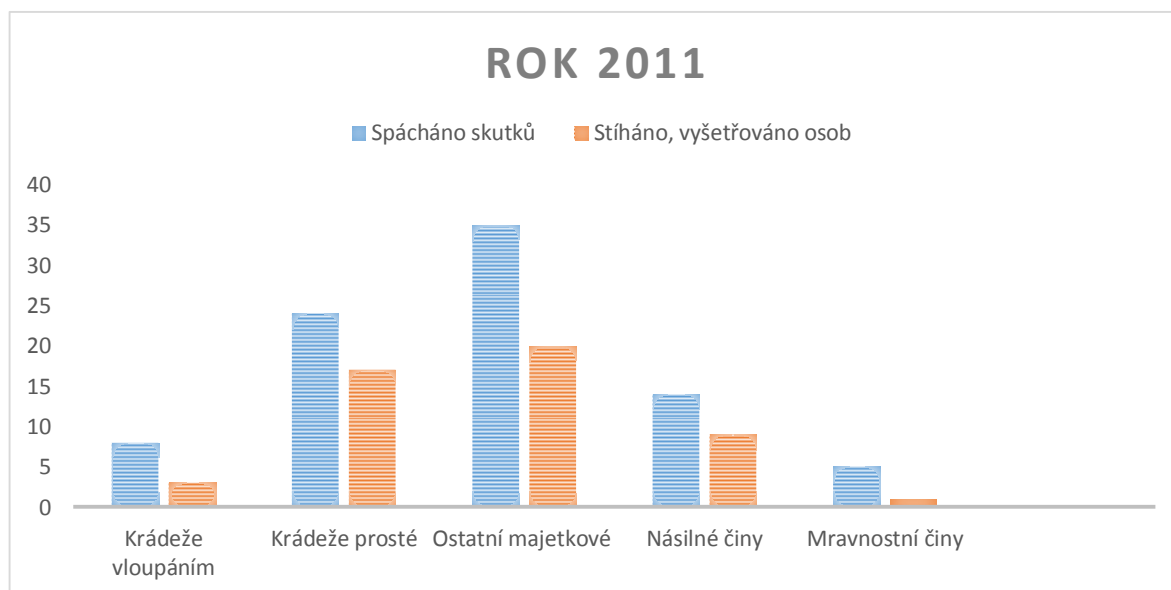
Obrázek č. 2 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010

Zdroj: Policejní prezidium ČR, (interní zdroje). Vlastní zpracování.

V roce 2010, jak představuje obrázek č. 2, však již začal být markantní, mimo ostatní majetkovou trestnou činnost, také vzrůstající počet prostých krádeží, spolu s odhalováním pachatelů Policií ČR a jejich následným stíháním. Oproti tomu se však nedařilo odhalovat pachatele majetkové trestné činnosti, která se zvyšovala. Násilné trestné činy oproti roku 2009 klesaly.

Obrázek č. 3 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011

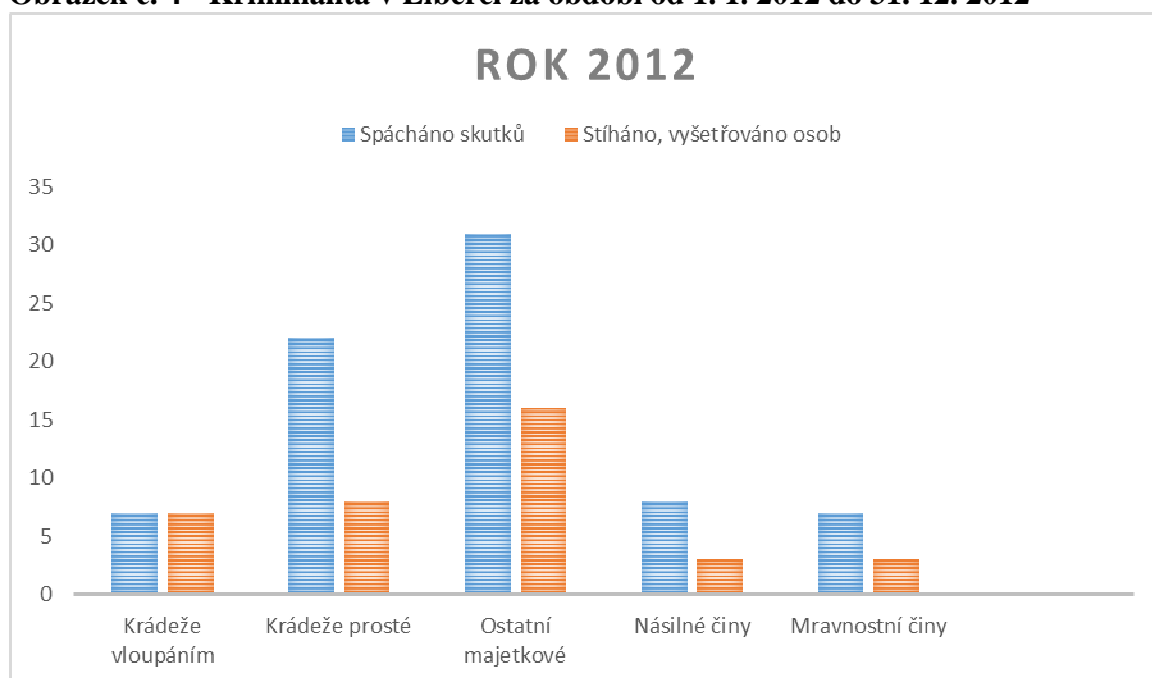

Zdroj: Policejní prezidium ČR, (interní zdroje). Vlastní zpracování.

Rok 2011, jak je uvedeno na obrázku č. 3, potvrzuje nárůst prostých krádeží oproti roku 2009, ačkoli v méně případech, než je tomu v roce 2010. Ostatní majetková trestná činnost i nadále roste, vyšetřování a stíhání pachatelů je však úspěšnější, než tomu bylo v roce 2010. Násilné trestné činy si i nadále zachovávají takřka stejný podíl jako v letech předcházejících.

V souvislosti s obrázkem č. 3 předpokládáme, že za markantní nárůst ostatní majetkové trestné činnosti může například zvyšující se početní stav obyvatel, jak je patrné z obrázku č. 18 v příloze č. 2, spojený s případnou migrací, nebo také nejvyšší nezaměstnanost za období mezi léty 2009 až 2012, jak je uvedeno v tabulce č. 6 v příloze č. 2.

Obrázek č. 4 - Kriminalita v Liberci za období od 1. 1. 2012 do 31. 12. 2012

Zdroj: Policejní prezidium ČR, (interní zdroje). Vlastní zpracování.

Jak je vidět na obrázku č. 4, tak i nadále jsou páčány nejvíce ostatní majetkové trestné činy a krádeže prosté, jejichž objasněnost však klesá. Násilné trestné činy mají také spíše tendenci klesat.

10 Interpretace a popis výsledků dotazníkového šetření

Dotazník, uvedený v příloze č. 1, s faktografickými a uzavřenými otázkami byl předložen do 4 škol počátkem roku 2013, v počtu 100 ks do každé oslovené školy. Dvou středních odborných škol a dvou gymnázií. Dalším kritériem bylo rozdělení do dvou měst s markantním rozdílem v počtu obyvatelstva, a to do aglomerace pod 10.000 obyvatel a nad 100.000 obyvatel. Zastoupení v uvedených městech mělo vždy jedno gymnázium a jedna střední škola s maturitní zkouškou. Z celkového počtu 366 žáků, jak dokládá tabulka č. 6 v příloze č. 2, který byl zjištěn na základě výročních zpráv všech oslovených škol, co do počtu registrovaných žáků, se dotazníkového šetření zúčastnilo 327 žáků prvního až čtvrtého ročníku stejného studijního oboru na každé škole. Návratnost dotazníků činila 89,3 %. Přičemž nevyplněných odpovědí, popřípadě možností v odpovědích, které nebylo možné analyzovat, bylo zjištěno 48.

Je nutné dále uvést, že oslovené gymnázium v Liberci má zřízeny vždy dvě třídy v jednom studijním ročníku. Bylo tedy nutné aplikovat dotazník pouze na čtyři třídy, nikoli na osm a to také z důvodu počtu vytvořených dotazníků a celkové koncepce dotazníkového šetření.

Tabulka č. 1 - Celkový počet studentů

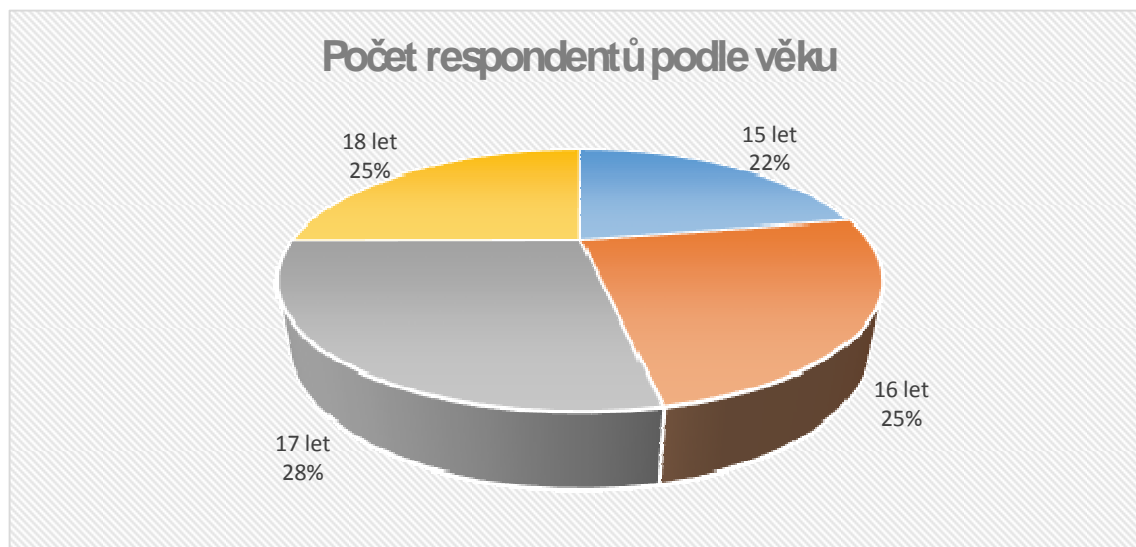
	V Liberci	Mimo Liberec
Chlapci	42	71
Dívky	149	104
Celkem	191	175

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Jak dokládá tabulka č. 1, počet všech žáků na oslovených školách, účastnících se dotazníkového šetření, je 366 osob. Z celkového počtu je zastoupeno 113 chlapců a 253 dívek. Tyto údaje se týkají celkového počtu žáků a rozdělení podle pohlaví, kteří jsou na námi oslovených školách evidováni ke studiu. V procentuálním zastoupení se jedná o 69 % dívek a 31 % chlapců. Počet dívek je tedy více jak dvakrát vyšší než chlapců. Z celkového počtu dívek se jich je 59 % zastoupeno v Liberci a 41 % dívek studuje na školách mimo město Liberec. Jedná se o 149 dívek v Liberci a 104 dívek

mimo Liberec. Počet chlapců studujících v Liberci je 42 a tvoří tak 37 % oproti počtu 71 chlapců, což je 63 % studujících mimo město Liberec.

Obrázek č. 5 - Rozdělení respondentů podle věku

Zdroj: Dotazník. Vlastní zpracování.

Obrázek č. 5 udává procentuální zastoupení všech respondentů podílejících se na dotazníkovém šetření, na všech dotazovaných školách. Zde se již jedná o počty, od kterých jsou odečteny absentovaní nebo jinak se v době aplikace dotazníku neúčastnící se žáci. Dotazníku se tedy účastnilo 48 dívek a 25 chlapců ve věku 15 let, 54 dívek a 26 chlapců ve věku 16 let, 69 dívek a 23 chlapců ve věku 17 let a 57 dívek spolu s 25 chlapci ve věku 18 let. Celkový počet respondentů tedy je 327 osob, kdy dívky jsou zastoupeny v počtu 228 a chlapci v počtu 99.

Tabulka č. 2 - Přesný počet respondentů dotazníkového šetření

	V Liberci	Mimo Liberec
Chlapci	37	62
Dívky	130	98
Celkem	167	160

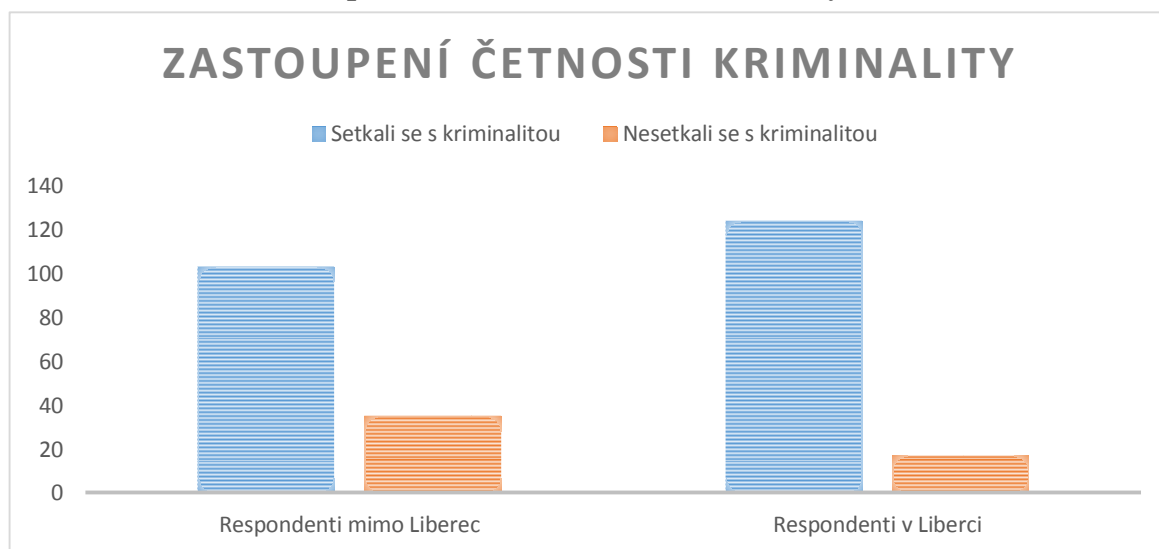
Zdroj: Dotazník. Vlastní zpracování.

Tabulka č. 2 uvádí celkový počet respondentů, kterým byl dotazník předložen k vypracování. Jedná se o počet 327 osob, jež byly prokazatelně přítomny studiu na dotazových školách v den, kdy na danou školu byl dotazník předložen k vyplnění.

Výše uvedené tabulky č. 1, 2 a obrázek č. 5, udává počty žáků a respondentů, kteří se účastnili dotazníkového šetření, s rozdělením podle pohlaví a lokality, ve které studují. V další části se budeme věnovat dotazníku a jednotlivým otázkám s vyhodnocením podle odpovědí respondentů. Musíme zmínit, že ačkoli návratnost dotazníku činila 89,3%, tak ne všechny vrácené dotazníky měly nějakou vypovídací hodnotu. Z celkového počtu 327 aplikovaných dotazníků jich bylo navráceno v pořádku, s řádně vyplněnými odpověďmi jen 279 kusů. Zbýlých 48 dotazníků nebylo vyplněno vůbec nebo nebylo možné jednoznačně tvrdit, že daná odpověď je správně označena, popřípadě se jednalo o odpovědi na uzavřené otázky s oběma vybranými možnostmi. Některé odpovědi byly opomenuty a dotazníky tak nebyly kompletní. Z těchto důvodů byly vyřazeny jako nevyhovující a nadále v naší práci s nimi nebylo možno dále kalkulovat.

Počet správně, dle zadání, vyplněných dotazníků ze strany dívek je 197 a ze strany chlapců 82. Celkový počet správně a bezchybně vyplněných dotazníků je 279. V procentuálním zastoupení se jedná o 29 % správně vyplněných dotazníků chlapci a 71% správných dotazníků vyplněných dívkami. Tyto počty dotazníků byly následně zkoumány.

Obrázek č. 6 - Reakce respondentů na kriminalitu dle lokality

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

V obrázku č. 6 jsou uvedeny počty respondentů, kteří na otázky kladené dotazníkem v oblasti znalosti kriminality nebo na povědomí o kriminalitě zareagovali pozitivně.

To znamená, že se již s kriminalitou v jejích různých formách již setkali, popřípadě vědí o někom z okolí, že kriminalitou byl konfrontován. Je zde viditelný nepoměr mezi žáky studujícími na školách v Liberci a mimo Liberec, kteří se dostali do střetu s kriminalitou nebo o kriminalitě vědí. Procentuální zastoupení udává tabulka č. 3, která je uvedena níže.

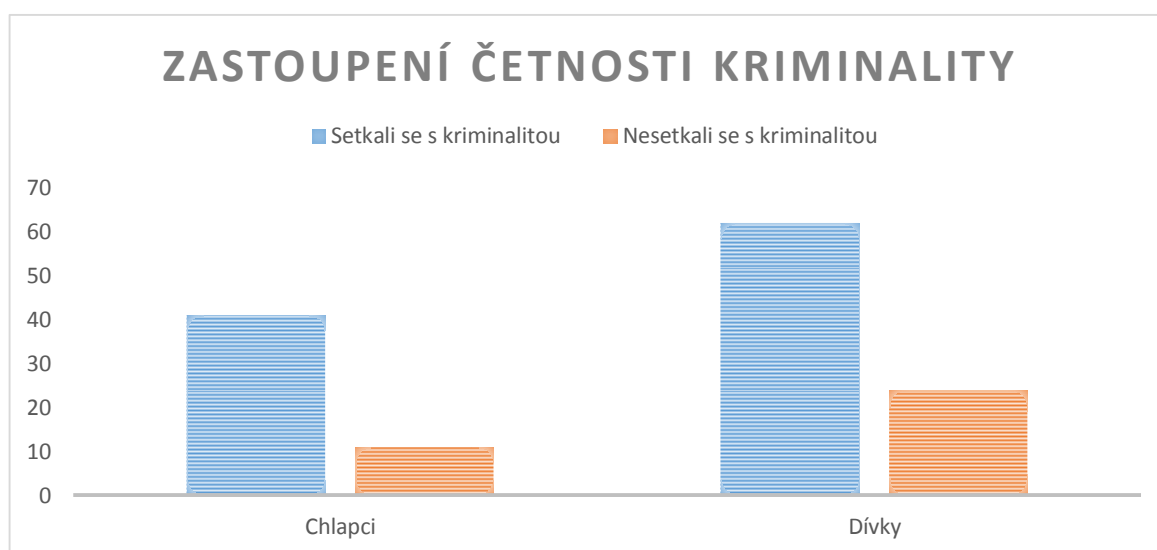
Tabulka č. 3 - Číselný a procentuální ukazatel povědomí o kriminalitě

	Celkem respondentů	Respondenti mající povědomí o kriminalitě	Procentuální zastoupení
Respondenti v Liberci	141	124	87,9 %
Respondenti mimo Liberec	138	103	74,6 %

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Výše uvedená tabulka č. 3 početně udává kolik respondentů studujících v Liberci a mimo Liberec uvedlo na otázky č. 5 ,6, 7 a 8, z dotazníku uvedeném v příloze č. 1, kladnou odpověď. Z řad respondentů studujících v Liberci odpovědělo 124 dotazovaných kladně, což tvoří 87,9 % všech odpovídajících a z řad respondentů studujících mimo Liberec, odpovědělo kladně 103 osob. To je 74,6 % celkového zastoupení. Povědomí o kriminalitě má tedy více respondentů studujících v Liberci, tedy v aglomeraci čítající více jak 100.000 obyvatel. **Předpoklad č. 3** se potvrdil.

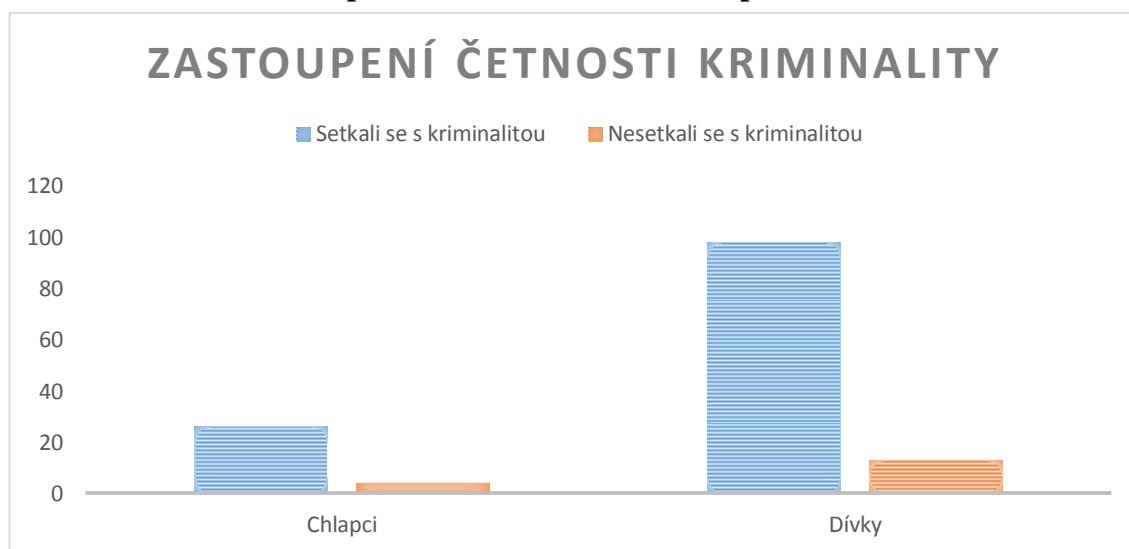
Obrázek č. 7 - Reakce respondentů na kriminalitu dle pohlaví na školách mimo Liberec

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

V obrázku č. 7 je uvedeno početní zastoupení respondentů podle pohlaví a podle místa studia, v tomto případě na školách mimo Liberec, kteří mají či nemají povědomí o kriminálně závadovém jednání. Znamená to, že se s kriminalitou již bezprostředně setkali nebo mají ve svém okolí někoho, kdo kriminalitu páchá. Z grafu je patrné, že 78,8 % chlapců odpovědělo na otázky č. 5, 6, 7 nebo 8 v dotazníku uvedeném v příloze č. 1, kladně. Dívek odpovědělo 72,1 % na uvedené otázky kladně. **Předpoklad č. 4** v kapitole 8.1 se potvrdil.

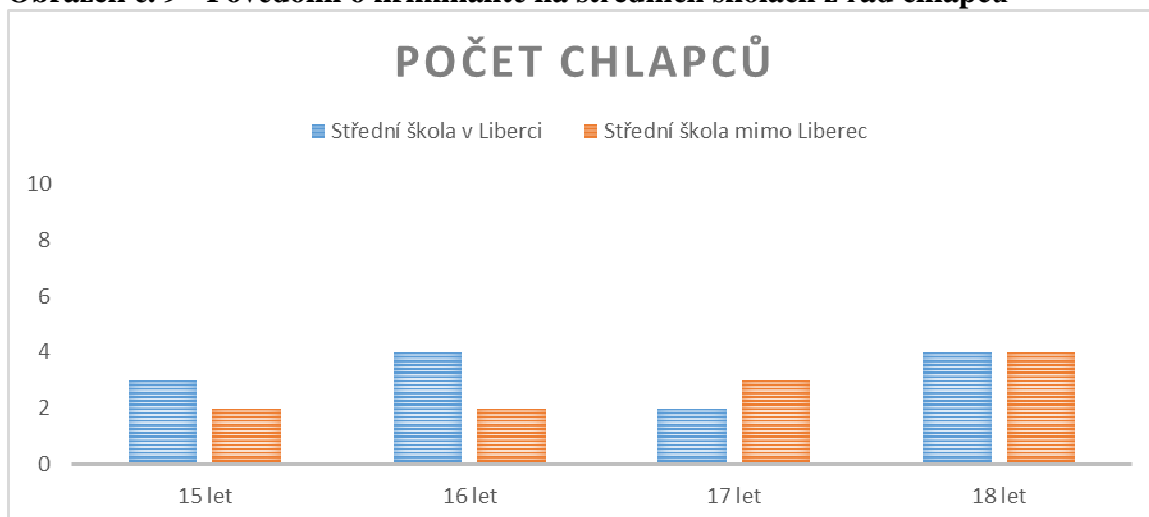
Obrázek č. 8 - Reakce respondentů na kriminalitu dle pohlaví na školách v Liberci

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

V obrázku č. 8 je uvedeno početní zastoupení respondentů podle pohlaví a podle místa studia, v tomto případě na školách v Liberci, kteří mají či nemají povědomí o kriminálně závadovém jednání. Znamená to, že se s kriminalitou již bezprostředně setkali nebo mají ve svém okolí někoho, kdo kriminalitu páchá. Z grafu je patrné, že 86,7 % chlapců odpovědělo na otázky č. 5, 6, 7 nebo 8 v dotazníku uvedeném v příloze č. 1, kladně. Dívek odpovědělo 88,3 % na uvedené otázky kladně. **Předpoklad č. 4** v kapitole 8.1 se tedy nepotvrdil.

Obrázek č. 9 - Povědomí o kriminalitě na středních školách z řad chlapců

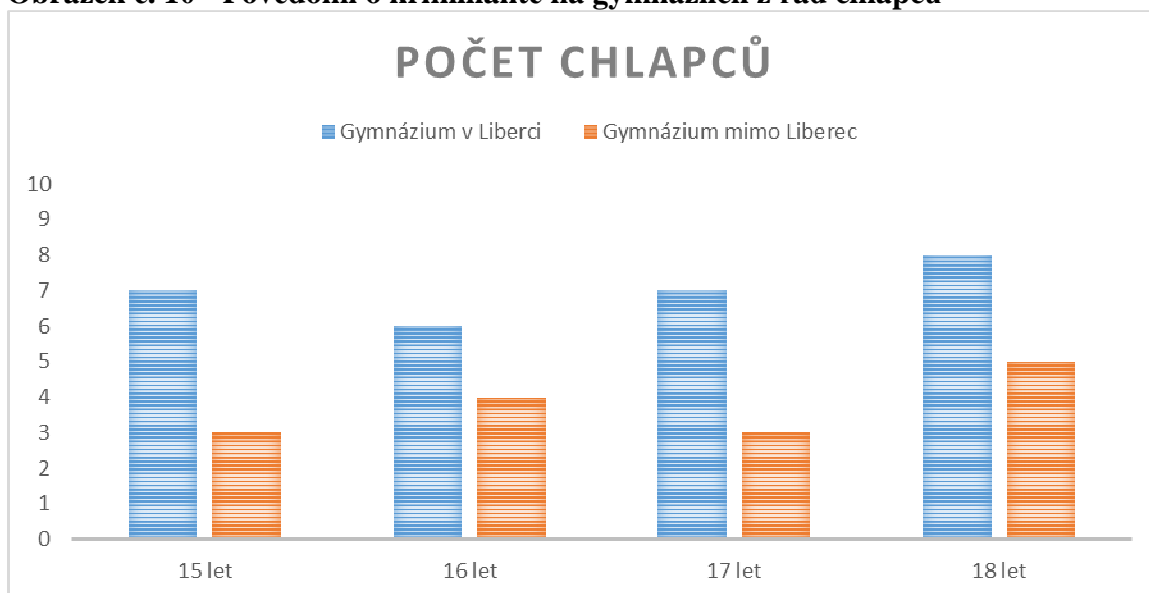

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Obrázek č. 9 sdružuje počet respondentů z řad chlapců studujících na střední škole v Liberci a mimo Liberec, seřazený podle věku, kteří se vyjádřili v dotazníku kladně k otázkám zaměřeným na kriminalitu.

Je evidentní, že s kriminalitou se setkala více chlapců na středních školách v Liberci než na středních školách mimo Liberec.

Obrázek č. 10 - Povědomí o kriminalitě na gymnáziích z řad chlapců

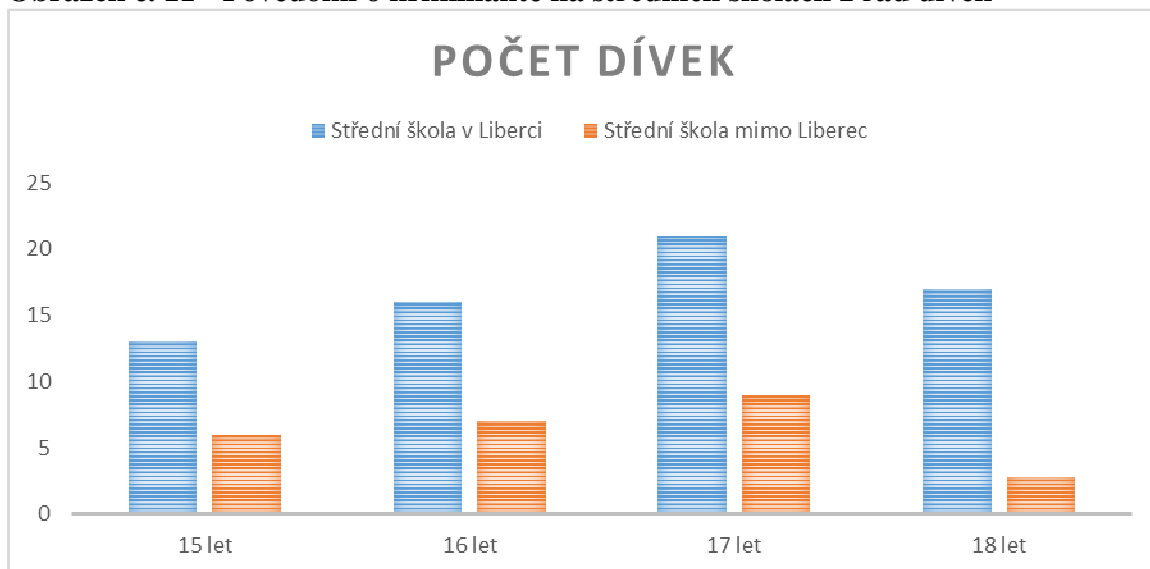

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Obrázek č. 10 poukazuje na počet respondentů, kteří se vyjádřili v rámci dotazníkového šetření kladně k otázkám týkající se kriminality. Respondenti jsou z řad žáků studujících na gymnáziích v Liberci a mimo město Liberec.

Z obrázků č. 9 a 10 vyplývá, že nejvíce kladných odpovědí v dotazníkovém šetření měli chlapci ve věku 18 let studující ve městě Liberci. Celkový počet takto odpovídajících respondentů je 12 a tvoří tak 29,3 % všech chlapců, kteří odpověděli kladně alespoň na jednu z otázek č. 5, 6, 7 nebo 8 v dotazníku, uvedeném v příloze č. 1 této práce.

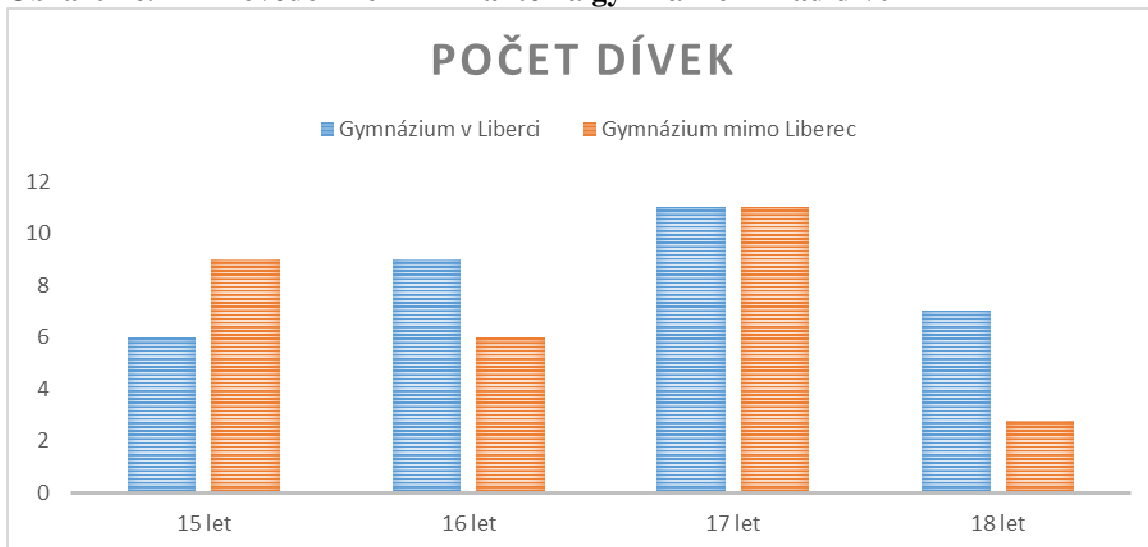
Obrázek č. 11 - Povědomí o kriminalitě na středních školách z řad dívek

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Nejvíce kladných odpovědí dotazníkového šetření na otázky týkajících se kriminality, povědomí o ní a páchání trestné činnosti, měly respondentky studující na středních školách v Liberci ve věku 17 let, jak je uvedeno v obrázku č. 11.

Obrázek č. 12 - Povědomí o kriminalitě na gymnáziích z řad dívek

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Obrázek č. 12 sdružuje kladné odpovědi na otázky č. 5, 6, 7 a 8 dotazníku z řad respondentek studujících na gymnáziích v Liberci a mimo Liberec. Nejvíce kladných odpovědí týkajících se kriminality mají dívky ve věku 17 let shodně na gymnáziu v Liberci i mimo Liberec.

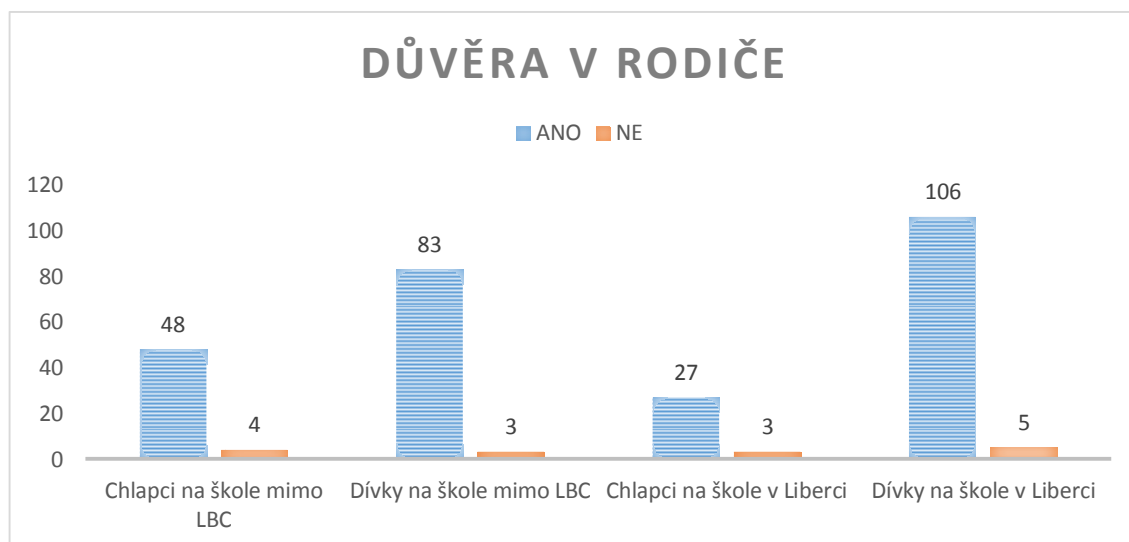
Z obrázků č. 9, 10, 11 a 12, které jsou popsány a vyhotoveny výše je patrné, že z celkového počtu 227 respondentů, kteří byli rozděleni podle pohlaví, je 98 dívek studujících v Liberci, z čehož je 65 dívek na střední odborné škole a 33 na gymnáziu v Liberci, dále pak 62 dívek studujících mimo Liberec z toho 29 na střední odborné škole a 33 na gymnáziu. Chlapci jsou rozdělení stejně, kdy z celkového počtu respondentů 67 jich 41 studuje v Liberci z čehož je 28 chlapců na gymnáziu a 13 na střední škole. Dále je 26 chlapců na studiu mimo město Liberec a to 15 na gymnáziu a 11 na střední škole. Na gymnáziu v Liberci je s kriminalitou obeznámeno 61 respondentů, což tvoří 43,9 % všech dotazovaných a kladně odpovídajících respondentů na všech dotazovaných školách v Liberci. Na střední škole v Liberci je s kriminalitou obeznámeno 78 respondentů, což tvoří 56,1 % všech dotazovaných a kladně odpovídajících respondentů studujících v Liberci.

Prováděnou analýzou dotazníku bylo zjištěno, že z celkového počtu 88 respondentů studujících mimo Liberec, odpovědělo 48 gymnazistů, což je 54,5 %, kladně na otázky týkající se kriminálního jednání a kladně odpovědělo 45,5 % středoškoláků v počtu 40.

V globálním měřítku všech zúčastněných respondentů v počtu 279 osob odpovědělo kladně 28 % středoškoláků v Liberci, 14,3 % středoškoláků mimo Liberec, dále pak 21,9 % gymnazistů v Liberci a 17,2 % gymnazistů mimo Liberec kladně, na otázky dotazníku, které se bezprostředně týkaly kriminality a to konkrétně otázky 5, 6, 7 a 8. **Předpoklad č. 1** se se na základě zjištěných skutečností z dotazníkového šetření potvrdil. Na základě zjištěných faktů dotazníkového šetření se potvrdil i **předpoklad č. 2**.

V rámci dotazníku byla respondentům kladena také otázka, zda by se žáci, v případě, že by měli nějaký problém se zákonem, svěřili svým rodičům. Obrázek č. 13 poukazuje na rozdělení odpovědí žáků podle studia mimo město Liberec a v Liberci a podle pohlaví.

Obrázek č. 13 - Důvěra v rodinu

Zdroj: Dotazníkové šetření. Vlastní zpracování.

Výsledek je že zhruba 92,3 % chlapců ve školách mimo Liberci by byli schopní se se svými problémy rodičům svěřit, stejně tak dívky by byly schopny, dle dotazníku se rodičům svěřit v 96,5 % případů. Naproti tomu chlapci a dívky ve školách v Liberci jsou ochotni svěřit se rodičům se svými problémy týkajícími se kriminality v 90 % případů u chlapců a 95 % u dívek. Důvěra dívek v rodiče je tak vyšší než u chlapců.

Spolu s výše uvedenými faktory je mnoho dalších vlivů, které se mohou podílet na vzniku kriminality u mladistvých. V našem případě jde zejména o okolní působení, které postihuje studentskou mládež. V příloze č. 2 této práce jsou uvedeny další faktory, jako je například nezaměstnanost, jejíž účinek na páčání kriminality je do jisté míry markantní. Zejména pak z důvodu absence finančních prostředků v rodině nebo i u jednotlivce, což jej může vést k tomu, aby si potřebné prostředky opatřil trestně právním jednáním, především pak krádežemi nebo přepadeními.

Dalším faktorem uvedeným v příloze č. 2 vedle nezaměstnanosti je obyvatelstvo. Zejména rozčlenění obyvatelstva podle národnosti, etnik, kulturních zvyklostí, věkového složení a mnoha dalších faktorů, může mít dopad na vznik kriminality. Dalším termínem je rozvodovost. I ta je částečně zpracována v příloze č. 2 této práce. Její vliv na kriminalitu tkví zejména ve faktorech, které přímo zasahují do sociálních aspektů v rodině. Působení obou rodičů v mravní výchově dítěte je nezastupitelný. Celistvost rodiny má zásadní význam na pocit bezpečí, sounáležitosti a porozumění ve vztahu k dítěti. Dítě v nekompletní rodině může pociťovat absenci, kromě mnoha dalších, i výchovných prostředků. Může dojít k přesvědčení, že jiná skupina je jeho potřebám nakloněna a otevřena více. Jedná se především o party.

Dalším tématem v příloze č. 2 této práce je vzdělání. Předpoklad, že vzdělání má za následek eliminaci kriminálně závadového jednání nelze jednoznačně prokázat. Všeobecně se předpokládá, že čím vyšší je dosažené vzdělání, tím méně dochází k páčání trestné činnosti. I tento faktor však nelze jednoznačně tvrdit.

Všechny tyto uvedené faktory nelze jednoznačně potvrdit, ovšem ani vyvrátit. Jejich zkoumání by pro tuto práci bylo jistě přínosné, avšak nesměruje přímo ke stanovenému cíli této práce.

11 Navrhovaná doporučení

Sběrem dat, šetřením a analýzou dokumentů, zejména z úřadů zabývajících se statistikami v oblasti školství, statistikami orgánů Policie České republiky, MŠMT, a také analýzou dotazníkového šetření přímo mezi žáky, kterých se problematika kriminality dotýká nejvíce a dalšími analyzovanými prameny, je vhodné poukázat na aspekty, které se mohou podílet na vzniku kriminality. Tímto působením se zabývají mnohé subjekty. Předpokládejme, že tematickou provázaností mezi těmito subjekty by mohlo dojít k větší úspěšnosti v potírání kriminality, ale i jejímu předcházení. Doporučením je tedy užší provázanost mezi subjekty školství, orgány činnými v trestním řízení, soudnictvím, ale také státními institucemi působícími v sociální oblasti, ale třeba také s nevládními organizacemi, které se zabývají výzkumem a vlivem kriminality na mládež.

11.1 Oblast školství

Doporučuji dbát na zvýšení komunikace jak na úrovni vertikální, tak také horizontální, komunikaci uvnitř školských zařízení, ale i vně. Zapojení rodičů především do prevence kriminálního jednání svých dětí. Ale také spolupráci rodičů se školským zařízením v době, kdy již došlo ke spáchání nějakého protiprávního jednání. Zapojení popřípadě posílení výuky zaměřené na prevenci kriminality. Možné začlenění organizací, jejichž oborem je prevence kriminality, do výuky. Besedy se zástupci orgánů odborů péče o dítě, Policie České republiky, probační a mediační služby. V neposlední řadě pak také lpět na aplikaci a dodržování těch částí RVP, které se bezprostředně dotýkají problémového tématu – kriminalitě.

11.2 Oblast sociální

Doporučuji v oblasti sociální posílit jednotlivé vztahy a vazby mezi lidmi, aplikovat preventivní činnost pro větší skupiny osob a multikulturní společenstva. Zaměřit se ale také na výchovné aspekty utvářející osobnost jednotlivce. V souvislosti s orgány státní

správy a samosprávy by se měly posílit počty pracovníků zabývajících se sociálně právní ochranou mládeže a sociálních pracovníků.

11.3 Oblast justiční

Doporučuji u mladistvých delikventů využívat možnosti, které se naskýtají v alternativních trestech, dbát na důsledném postihu rodičovských selhání v rámci řádného neplnění péče o dítě. Postihu rodin, které využívají mladistvé pro páchání trestné činnosti. Rodiny, které se řádně o své ratolesti nestarají. Využívat častěji různé druhy ochranných opatření, jako je například ochranná výchova, kde se následně střetávají různé účinky, které na delikventa mohou pozitivně působit ať už prací výchovných pracovníků, vlivem sociálních pracovníků nebo školství, které je v těchto ústavech začleněno.

Závěr

Problémem kriminality mládeže se zabývá celá řada vládních institucí, veřejných i soukromých subjektů, a to v podstatě od doby celistvého mapování kriminálně závadového jednání, vzniku školských osnov, zákonů a sociálních norem společnosti. Nalézt vhodná řešení pro eliminaci takového jednání z řad jedinců ve společnosti, které v podstatě vychováváme, a kteří nám do budoucna mají přinést zpětně kladný sebereflexní úhel pohledu na vykonanou práci, je i přes veškeré ambice společnosti v této problematice, velmi obtížný. Doba uvolnění se sociálně politických vazeb, liberalizace, změny totalitních režimů, které společnost svazovaly řadou instrumentů, tím vznikající uvolnění sociálních vazeb, poměrů v rodině a zaujímání nových, neověřených rolí ve společenství lidí všeobecně, je vhodným podhoubím pro vznikání různých skupin individuí, společensky neakceptovatelných subjektů a je počátkem vzniku takových jednání, které nejsou obsaženy v hromadně akceptovatelném sociálním systému. Dalšími hledisky jsou sociálně patologické jevy, které mohou napomoci vzniku kriminality. Bezpečně však nelze říci, že příčinou vzniku kriminality, zejména pak u mladistvých, kteří jsou pro společnost velmi ožehavým tématem, jsou ty které konkrétní důvody.

Cílem této bakalářské práce byla identifikace různých forem kriminality studentů na středních školách. Následná analýza kriminálně závadového jednání ze strany žáků v úzké skupině věkového rozhraní 15 – 18 let, nazývané mládež, a to především na školách na Liberecku. Tato práce se zaměřila zejména na popis konkrétních aspektů spojených se vznikem kriminality mládeže. Rozkrytí několika možných vlivů, které se vznikem protiprávního jednání mohou souviset a mohou na kriminalitu mít, ať už přímý nebo nepřímý, dopad. Dále byla v práci uvedena analýza shromážděných dat několika zainteresovaných subjektů, ať už z řad státu, státních represivních složek, ale také z oblasti školství, kdy na základě takto získaného sběru dat byla provedena analýza. V dalších částech této práce byla uvedena také možná doporučení pro eliminaci kriminálně závadového jednání a možná vodítka k dalšímu potencionálnímu zevrubnému zkoumání této problematiky.

Konkrétní zjištění, která v této práci vyvstala a výzkumem v souvislosti s námi stanovenými předpoklady byla potvrzena, uvádí, že kriminálně závadového jednání se skutečně dopouštějí více muži než ženy, a v námi zkoumaném věkovém rozhraní, je tomu také tak. Byla prováděna analýza kriminality podle druhu lokality, zaměřená zejména na markantní rozdíl v počtu obyvatel, kdy přednesené předpoklady nebyly potvrzeny. Došlo také k rozškálování problematiky na druhy škol podle středních odborných a gymnázií a rozdělení lokality. Byly potvrzeny některé ze stanovených předpokladů, především pak předpoklady č. 1, 2 a 3. Tato práce poukazuje v rámci resortu školství na rámcové vzdělávací programy, které v sobě obsahují možné formy jak, s jakým zaměřením a s jakými předpoklady, ve směru k žákům, lze výuku pojmut. Uvádí také případné doporučující mechanismy, kterými je možné preventivně působit na eliminaci kriminality mládeže, spolu s výstupy, které by žáci po aplikování těchto programů měli mít osvojené.

Závěrem bych velmi rád podotkl, že získaná data v této práci mají být především podkladem dalšího možného zkoumání a vodítkem k eliminaci společností více a více přehlíženého nebo nedostatečně represivně zvládnutého trestně právního jednání z řad populace, která je těmito problémy nejvíce postižitelná a k takovýmto druhům jednání nejvíce inklinuje - mládeži.

Seznam použité literatury a zdrojů

Monografie a tištěné zdroje

- [1] ČÍRTKOVÁ, L., 2009. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.
- [2] ČÍŽKOVÁ, J. a kol., 2003. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc. ISBN 80-244-629-2.
- [3] FILÁK, A. a kol., 2009. *Zákon o Policii České republiky s komentářem podle právního stavu k 12. 1. 2009*. Praha: Police History. ISBN 978-80-86477-49-7.
- [4] FOUKALOVÁ, K., TOŠOVSKÝ, M., KOPAL, J., a kol., 2010. *Bezpečnost a právo na místní úrovni: Legislativní předpoklady prosazování Community policing po změně zákona o Policii České republiky*. Pro Police: Otevřená společnost. ISBN 978-80-87110-18-2.
- [5] GAVORA, P., 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.
- [6] HAYESOVÁ, N., 1998. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-198-3.
- [7] CHMELÍK, J., 2003. *Mravnost pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-739-6.
- [8] JEDLIČKA, R., 2004. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-08-0.
- [9] MADAR, Z., 2002. *Slovník českého práva*. Praha: Linde. ISBN 80-7201-377-7.
- [10] MARTÍNEK, Z., 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2310-5.
- [11] MATOUŠEK, O., 1993. *Rodina jako instituce a vztahová síť – studijní texty*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-901424-7-8.
- [12] MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A., 2003. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-771-X.
- [13] MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. a kol. 2005. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.
- [14] ŘÍČAN, P., 2009. *Psychologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-560-5.
- [15] SDRUŽENÍ LINKA BEZPEČÍ, 2005. *Děti a jejich problémy – sborník studií*. Praha: Marvil. ISBN 80-239-4482-7.

- [16] VÁGNEROVÁ, M., 1999. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-802-3.
- [17] VÁGNEROVÁ, M., 2005. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0841-3.

Internetové zdroje

- [18] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika okresu Liberec* [online]. Aktualizováno 14. 06. 2012. [vid. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_lb>.
- [19] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Nezaměstnanost v okrese Liberec v jednotlivých měsících roku 2010, 2011, 2012* [online]. [vid. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB>.
- [20] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka Libereckého kraje 2012. Vzdělání populace* [online]. [vid. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2012ediciplan.nsf/krajkapitola/511011-12-r_2012-09>.
- [21] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vybrané charakteristiky populačního vývoje v okrese Liberec* [online]. [vid. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/okres_liberec_new>.
- [22] MŠMT. ČR. *Metodický pokyn k šikanování* [online]. 2000 [vid. 2013-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/metodicky-pokyn-k-sikanovani>>.
- [23] MŠMT ČR. *Přehled škol a školských zařízení* [online]. Verze 2.28. [vid. 2013-02-10]. Dostupné z: <<http://rejskol.msmt.cz>>.
- [24] MŠMT ČR. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia* [online]. 2009 [vid. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcove-vzdelavaci-programy-zaslani-do-vnejsiho-pripominkoveho-rizeni>.
- [25] MŠMT ČR. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání 65-41-L/01 Gastronomie vč. nástavbového studia* [online]. 2009 [vid. 2013-01-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcove-vzdelavaci-programy-zaslani-do-vnejsiho-pripominkoveho-rizeni>.
- [26] POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR. *Statistický výkaz kriminality roku 2009* [online]. 2009 [vid. 2013-02-12]. Interní zdroj. Interní síť.

Zákony a vyhlášky

- [27] *Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.*
- [28] *Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.*
- [29] *Zákon č. 141/1969 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.*
- [30] *Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.*
- [31] *Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.*
- [32] *Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.*
- [33] *Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.*
- [34] *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.*

Seznam příloh

PŘÍLOHA Č. 1 - DOTAZNÍK

PŘÍLOHA Č. 2 - STATISTICKÉ ŠETŘENÍ

NEZAMĚSTNANOST

OBYVATELSTVO

ROZVODOVOST

VZDĚLÁNÍ

Příloha č. 1

Dotazník

Dotazník je anonymní. Správné odpovědi označte podtržením. Dotazník je vytvořen pouze a jen pro studijní účely a získané údaje budou podkladem pro moji bakalářskou práci.

Pohlaví:

Chlapec

Dívka

Věk: (zapište údaj)

Otázky:

- 1) Máte neomluvené hodiny?
ANO NE
- 2) Byl/a jste někdy tzv. za školou?
ANO NE
- 3) Měl/a jste někdy na základní škole sníženou známku z chování?
ANO NE
- 4) Měl/a jste někdy sníženou známku z chování na Vaší současné škole?
ANO NE
- 5) Spáchal/a jsi někdy nějaké protiprávní jednání?
ANO NE
- 6) Byl/a jste někdy přítomen/přítomna nějakému protiprávnímu jednání ze strany Vašich spolužáků?
ANO NE
- 7) Jste nebo byl/a jste členem skupiny osob, party, o které víte, že se dopustila protiprávního jednání?
ANO NE
- 8) Řešila někdy Police České republiky Vaše počínání?
ANO NE
- 9) Svěřil/a by si se rodičům se svým problémem se zákonem?
ANO NE
- 10) Odpovídal/a jsi v tomto dotazníku na otázky pravdivě?
ANO NE

Příloha č. 2

Statistické šetření

Reformou státní správy byla k 1. 1. 2000 Česká republika nově rozdělena na 14 krajů. Okres Liberec se tak spolu s okresy Česká Lípa a Semily stal součástí Libereckého kraje. K 1. 1. 2003 nabyla platnosti reforma státní správy, při které byly zrušeny okresní úřady. Touto reformou nebyly zrušeny okresy jako územní jednotky. Na území okresu Liberec byl vytvořen také správní obvod Liberec (pověřené úřady Liberec, Český Dub, Hodkovice nad Mohelkou, Hrádek nad Nisou, Chrastava a Jablonné v Podještědí). Správní obvody obcí s rozšířenou působností tedy územně neodpovídají hranicím okresů. Poslední územní změnou s účinností od 1. 1. 2007 bylo přearažení obcí Jablonné v Podještědí a Janovice v Podještědí z okresu Česká Lípa do libereckého okresu. (ČSÚ 2012). Výzkumné metody a celkový popis statistického šetření je uveden v kapitole 8 této bakalářské práce.

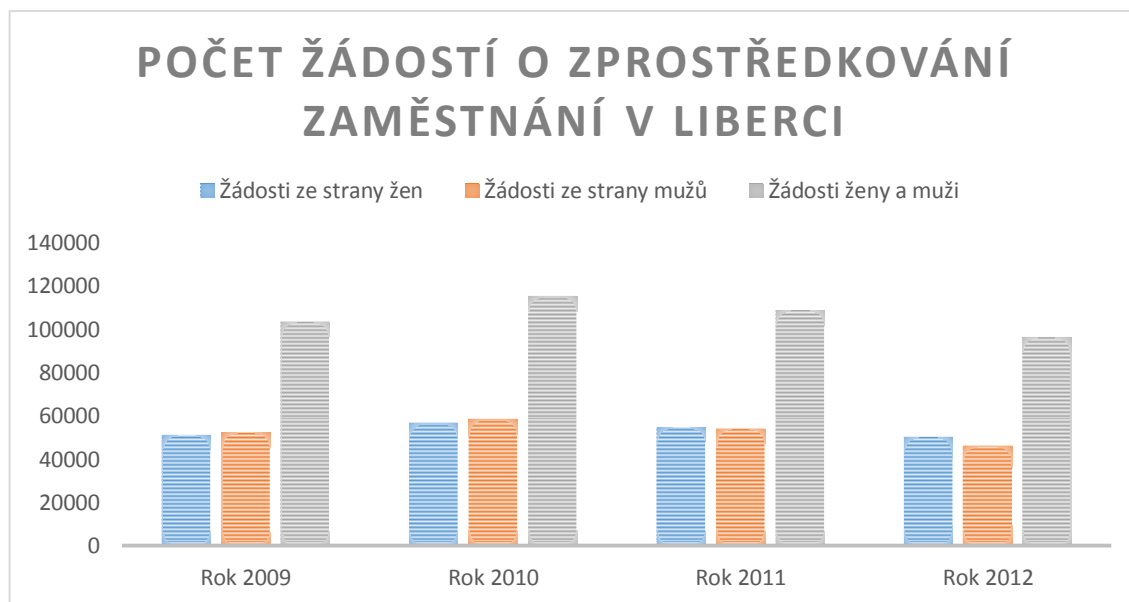
Cíl statistického šetření

Statistické šetření má za cíl poukázat na další možné faktory, které se mohou spolupodílet na vzniku kriminálně závadového jednání a přispět tak k identifikaci různých forem kriminality studentů na středních školách v České republice, což je cílem této bakalářské práce. Jedná se o faktory, které jsou zveřejňovány zejména Českým statistickým úřadem, a to za určitá období, která jsou stěžejní pro tuto práci.

Nezaměstnanost

Dopad nezaměstnanosti na páčání trestné činnosti mladistvých můžeme zkoumat z několika hledisek. Vzhledem k předpokladu, že pracujících ve věku 15-18 let bude zanedbatelné množství, nebude mít přímý výkon zaměstnání nebo pracovní činnosti mladistvých zásadní vliv pro naše zkoumání. Pro tuto práci bude vhodné hledisko nezaměstnanosti práce schopného obyvatelstva v Liberci, což zahrnuje osoby ve věku od 18 let do důchodového věku. V našem případě by měla být majoritní ta skupina žadatelů o zaměstnání, která má již svojí rodinu, zejména pak potomky ve věku 15-18 let, kdy příjem plynoucí ze zaměstnání je nedílnou součástí a přímo se podílí na finanční nezávislosti zaměstnaného jedince, rodiny a potomků a pokrytí potřeb potomků. Je evidentní, že zvyšující se počet žadatelů o zaměstnání a tudíž nedostatek finančních příjmů, může mít zásadní význam na rostoucí počty trestné činnosti mládeže, jak je patrné v tabulce č. 6, v souvislosti s počtem nezaměstnaných a obrázkem č. 14, kdy součet námi evidovaných trestných činů je nejvyšší za zkoumaná období od roku 2009 do roku 2012.

Obrázek č. 14 - Počet žádostí o zaměstnání

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB). Vlastní zpracování.

Tabulka č. 4 - Uchazeči o zaměstnání v okrese Liberec v jednotlivých měsících roku 2009

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Muži	3665	4078	4324	4490	4383	4377	4432	4453	4454	4364	4503	4859
ženy	3448	3597	3714	3936	4085	4248	4554	4706	4672	4690	4699	4833
Celkem	7113	7675	8038	8426	8468	8625	8989	9159	9126	9054	9202	9692

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB). Vlastní zpracování.

Ke konci roku 2009 dosáhla míra nezaměstnanosti v okrese Liberec 10,21 %, kdy na 1 volné pracovní místo připadalo 17,03 uchazečů.

Tabulka č. 5 - Uchazeči o zaměstnání v okrese Liberec v jednotlivých měsících roku 2010

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Muži	5225	5186	5251	5106	4835	4766	4776	4646	4620	4559	4558	4992
Ženy	4833	4826	4814	4751	4636	4671	4841	4832	4744	4640	4631	4807
Celkem	10058	1012	10065	9857	9471	9437	9617	9478	9364	9199	9189	9799

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB). Vlastní zpracování.

Na konci roku 2010 míra nezaměstnanosti v okrese Liberec dosáhla 10,12 %, a na jedno volné pracovní místo připadalo 13,84 uchazečů. Ačkoli oproti roku 2009 došlo k poklesu míry nezaměstnanosti, byl rok 2010 z pohledu počtu uchazečů o zaměstnání tím nejhorším, za námi analyzované období.

Tabulka č. 6 - Uchazeči o zaměstnání v okrese Liberec v jednotlivých měsících roku 2011

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Muži	5117	5067	4949	4738	4522	4355	4332	4273	4211	4131	4149	4306
Ženy	4811	4750	4629	4573	4544	4547	4610	4609	4459	4353	4355	4421
Celkem	9928	9817	9578	9311	9066	8902	8942	8882	8670	8484	8504	8727

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB). Vlastní zpracování.

Ke konci roku 2011 dosáhla úroveň míry registrované nezaměstnanosti v Liberci vypočítaná z podkladů Ministerstva práce a sociálních věcí ČR 9,04 %. Nezaměstnanost v Liberci tak byla třetí nejvyšší ze všech okresů Libereckého kraje, mezi 77 okresy České republiky okres Liberec s uvedenou mírou registrované nezaměstnanosti obsadil 38. místo. K 31. 12. 2011 bylo v okrese Liberec evidováno 8 727 uchazečů o zaměstnání, jak zachycuje tabulka č. 6, z toho 8 431 osob (tj. 96,6 %) splnilo podmínku dosažitelnosti. Na 1 volné pracovní místo připadalo 10,45 uchazečů. (Český statistický úřad 2012).

Tabulka č. 7 - Uchazeči o zaměstnání v okrese Liberec v jednotlivých měsících roku 2012

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Muži	4541	4676	4504	4327	4113	4006	4020	3949	3956	4027	4140	4495
Ženy	4550	4540	4475	4430	4470	4484	4671	4670	4634	4607	4595	4616
Celkem	9091	9216	8979	8757	8583	8490	8691	8619	8590	8634	8735	9111

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/100317_nezamLB). Vlastní zpracování.

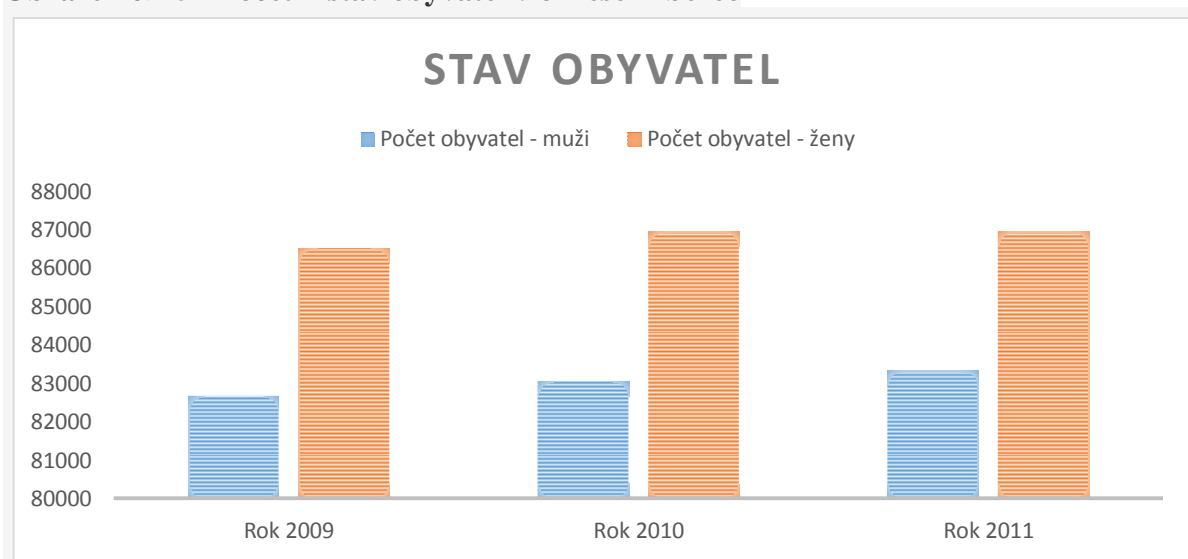
Míra registrované nezaměstnanosti za rok 2012 byla 9,85 % a na jedno volné pracovní místo připadalo 8,81 uchazečů. Je tak patrné, že míra nezaměstnanosti v námi zkoumaném období let 2009 až 2012 má klesající tendenci.

Obyvatelstvo

Hledisky, která ovlivňují nárůst či pokles obyvatel, jako migrace nebo porodnost s úmrtností, se v této práci zabývat nebudeme. Zaměříme se na možný vztah námi zkoumaných činitelů nezaměstnanosti a nárůstu počtu obyvatelstva.

Z obrázku č. 15 je patrný nárůst počtu obyvatel Liberce v roce 2011 oproti předešlým létům 2009 a 2010. Předpokládáme, že nárůst počtu obyvatel v roce 2011 a tabulka č. 6, poukazující na vysokou míru nezaměstnanosti, mají za následek nárůst počtu trestných činů mládeže, o kterém vypovídá obrázek č. 3. **Předpoklad č. 1 a předpoklad č. 2** se nepotvrdil.

Obrázek č. 15 - Početní stav obyvatel v okrese Liberec

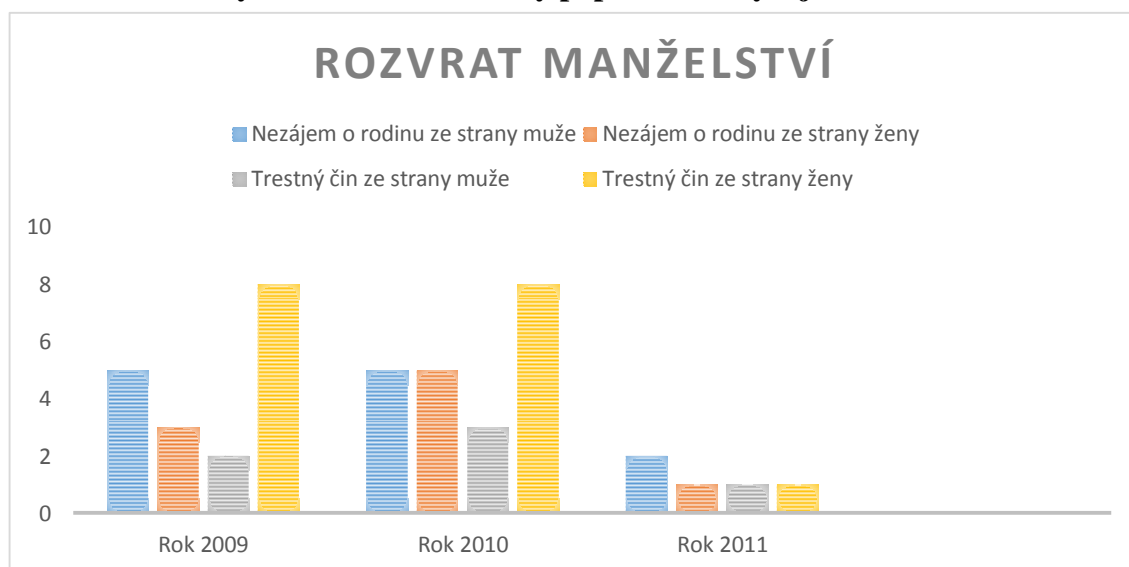
Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/okres_liberec_new).
Vlastní zpracování.

Ke dni 31. 12. 2011 se v okrese Liberec nacházelo 59 obcí, z toho 11 měst. K uvedenému datu žilo na území okresu 170 702 obyvatel, jak je zachyceno v obrázku č. 15, přičemž středisky osídlení jsou především město Liberec (102 005 obyvatel), dále Frýdlant (7 583 obyvatel), Hrádek nad Nisou (7 633 obyvatel), Chrastava (6 343 obyvatel), Nové Město pod Smrkem (3 871 obyvatel) a Jablonec v Podještědí (3 741 obyvatel). (Český statistický úřad 2012).

Rozvodovost

Další z příčin podílejících se na kriminalitě mladistvých v Liberci může být rozvodovost v souvislosti se spáchanými trestnými činy rodičů nebo nezájmem rodičů o rodinu, kdy počet rozvedených párů v důsledku kriminálně závadového jednání a nezájmu o rodinu je uveden v obrázku č. 16.

Obrázek č. 16 - Vybrané charakteristiky populačního vývoje v Liberci

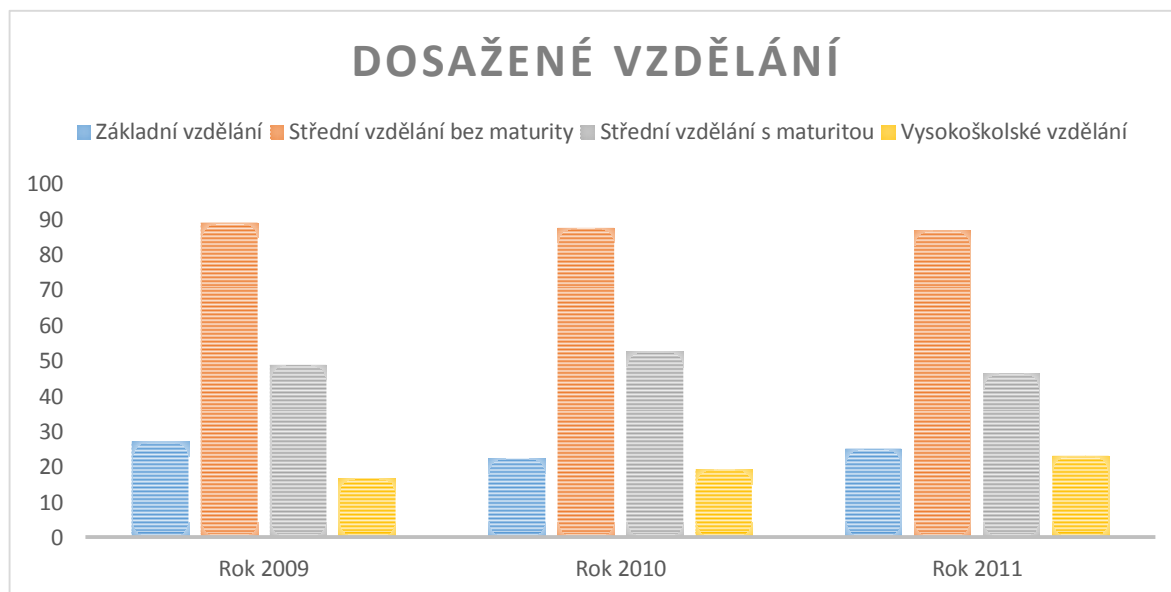
Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/okres_liberec_new).
Vlastní zpracování.

Rozvodovost manželství v souvislosti s pácháním trestné činnosti rodičů a nezájmem o rodinu nepotvrdila, že by se jednalo o zásadní přínos v páchání protiprávního jednání mládeže. Jak ukazuje obrázek č. 16, rok 2011 byl rozvrat manželství nejnižší za námi zkoumané období. **Předpoklad č. 3** se nepotvrdil.

Vzdělání

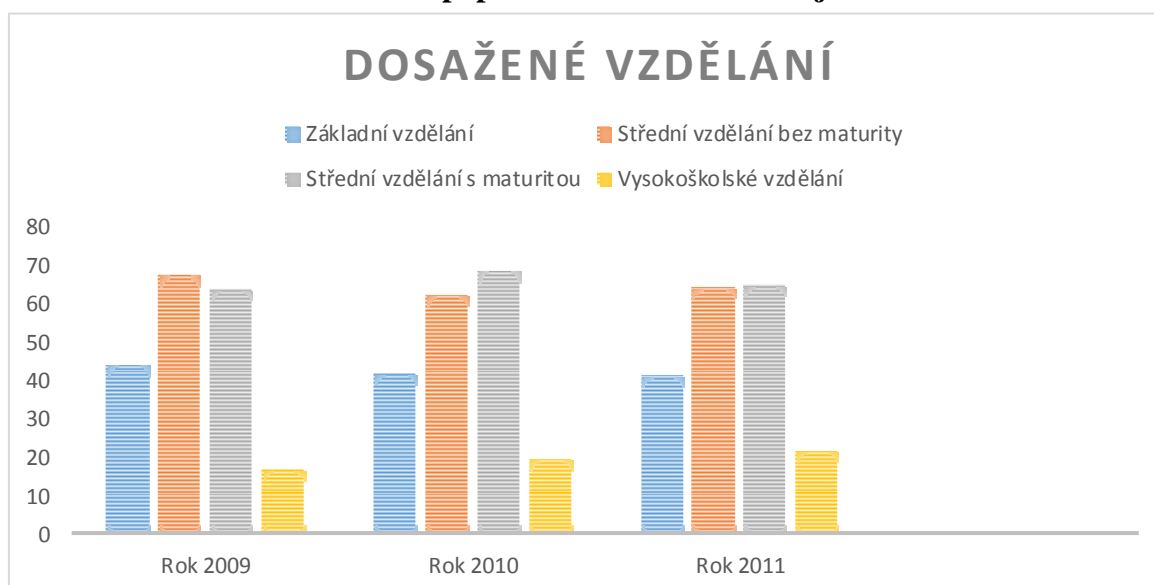
Dalším možným aspektem na vznik a výskyt kriminálně závadového jednání mladistvých osob je dosažené vzdělání. Obrázky č. 17 a 18 poukazují na dosažená vzdělání v rámci Libereckého kraje za uvedená období, s rozdělením podle pohlaví.

Obrázek č. 17 - Vzdělání mužské populace v Libereckém kraji v tisících osob

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajkapitola/511011-12-r_2012-09). Vlastní zpracování.

Obrázek č. 18 - Vzdělání ženské populace v Libereckém kraji v tisících osob

Zdroj: Český statistický úřad, (http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajkapitola/511011-12-r_2012-09). Vlastní zpracování.